

د لوي څښتن په نامه

د پښتو حالتونه

په پښتو کې حالتونه پوره غزېدلې او روښانه شوي
دويمه څيړونه

ليکونکي: ډاکټر ماخان مېړۍ شينواری

څيړوونکي: انجنير شمشاد زهير

Ketabton.com

نېټه: ۲۰۲۰ ز ک
Ketabton.com
بن-جرمني

۷۲	غوره ستونځي.....	۳	سريزه
۷۳	د پښتو څنگه والی.....	۴	د حالتونو و روښانونو ته
۷۴	سنتر پوزېشن	۸	په پښتو کې حالتونه
۷۵	کابل ته که و کابل ته	۱۱	حالتونه د تکیه اړنومځاینيو سره:
۷۸	کازوس رېکتوس او کاسوس--	۱۳	تکیه اړ نومځاینيوي
۸۶	زما (دما،یما) پوښتنه	۱۶	د مخه تکیه اړ نومځاینيوی
۹۰	په ژبلار کېني نوې ميندني	۱۸	د حالتونو نوې څېړنې
۹۷	د پښتو حالتونه د ستونځو----	۲۲	په پښتو کېني
۱۰۰	د پښتو ژبلاريز ستونځو....	۲۸	تکیه اړ نومځاینيوي
۱۰۲	دوه پرانستي لیکونه	۳۴	-- حالتونه او ،،زما،، که...
۱۰۸	ايرگاتيو	۴۵	-- پښتو کې نومځاینيوي او
۱۱۴	يوه غوره څرگندونه...	۴۷	-- د کاسوس رېکتوس او
۱۱۶	افغان—او دباندني ژبپوهان	۴۸	-- د مور ستونځي له ژبې...
۱۲۱	گرانو ژبپوهانو	۵۱	-- پښتو او ژبلاريزي ناو..
۱۲۴	خويوييونه	۵۳	-- په پښتو کې د حالتونو يا ...
	د ډاکتر ماخام مېري ۱۲۸	۵۶	ولي بايد دما خبره سمه وي
	د ډاکتر ماخان مېري شينواري. ۱۳۶	۵۸	دا د مور ستونځي بيا لنډ
		۶۱	کوم سم او کوم ناسم دی
		۶۵	بيا هم رېکتوس او اوبليکوس...

سریزه

-- د پښتو معیاریکونې او سمون دنده د پښتو پوهانو او د ژبې د پوهنیز کادر ده، نو که چېرې دا دما غوندي لیونی هم دې کار ته راوهڅېده، نو خبرو او لیکنو ته یې پاملرنه داسې بېځایه نه راته برېښي، خو بیا هم د سمون لپاره یې پوهنیز کادرونه باید جوگه وي.

-- دا د حالتونو څېړنه لکه چې ما کړې او په داسې غزېدلې توگه ورته اړین شوی یم، په پښتو کې لومړنۍ ده، نو له دې امله ستاسو پوره پام ورته را اړوم. تکرار لري، خو مرسته کوي.

-- لاس ته راوړنه به یې په دې کتاب کې ولولو.

-- د ما لیکنو له یوې څخه وېلي ته وده کړې او په هره لیکنه کې یو څه پرې ور زیات شوي دي.

-- دا چې ما یو لیک د پوهنتون د پښتو څانگې ته لیکلی، باور وکړی د نادرښت یا ځانستایني له امله نه دی، خو په خبرو کې ورسره راتگ ستونځمن وو او دا مې و ځان ته یوه لار پرانستله، هیله ده سر به ونیسي.

-- د ما د لیکلو په پیل کې به ځنې اړینې پښتو پوهنیزې کلمې راشي، چې پسې به حالتونه داسې لنډ راوړو، چې د ښوونځي لپاره هم باید همدا وي. د مانورې لیکنې د خپلواکه لیکنې په بڼه او توگه د ما د اړتیا سره سمې لیکلي شوي او همغسې مې دلته راوړي، داسې د کتاب په څېر مې نظم په کې نه دی راوستی.

-- که رښتیا ووايم، زه نور ورسره ستړی هم یم، باور وکړی، چې څومره ډېر یې گورم همغومره را څخه ناسمیري هم. ماته خو دا لیکنه د ژباړل په لار کې یوه وده او نوې میندنې برېښي، او که تاسو گرانو لوستونکو ته غوره وېرېښېده، هغه به بیا پخپله ستاسو د مینې سره سمې کړی.

د حالتونو و روښانونو ته د مخه غوره پېليادونې:

له تکرار سره مه تنگېږي!

۱ – نومخاینیوي: په انگریزي او الماني د نومخانیوو بڼه بدلېږي او د بڼه بدلېدنې سره یو حالت په گوته کوي، په پښتو کې بڼه بدلېدنه نه شته، خو د دې پرځای باندې د کروني نومخاینیوي سره یا حالت بدلون سره د ،،ما،، ومخ ته یو اړونده مورفېم ورزیاتېږي، چې هغه د ،، ما ،، سره یوه د هغه حالت نومخاینیوي جوړوي یا د هغه پوهېدنه بدلون یا د هغې پوهېدنه د حالت اړوند بدلوي یا له حالت سره برابر وي. پسي راځي. ښايي اړتیا ورتهنه وي وروسته راغلي.

که نومونه یو له بل سره یو گډوله نوم جوړ کړي، نو دا یو بې مختري او دا بل بې پسي – یو وروستری دی، خو دا سي څه په مختري کې نه گورم، لکه وروسترو کې، چې خپلواکه پوهېدنه نه لري، خو د ورسره راغلي خوی یا نوم یا له بل کوم وي سره د هغه پوهېدنه بدلوي

هغه ډېرې له پښتو سر د مور ستونځې او که د پښتو ستونځې په حالتونو کې دي. پر حالتونو باندې مو خبرې کړي یا به دلته له دې څخه وروسته په وغوږزو. اوس یواځې داستونځې، چې ولې دي، دا لږ روښانه کوو

په نورو ژبو یا چې زه پرې پوهېږم، الماني او انگریزي کې د کرونیونو، خویویونو او د نومخانیو بڼه بدلېږي. په پښتو کې پرته له کرونیونو د دې نورو دوه وو دنومویونو او خویویونو بڼه نه بدلېږي، نو باید پدې پښتې داسې یو بل ژبنیز یا ژبلاریز څه وي، چې ځان د هغه حالت سره برابر کړي، چې ستونځې همدا پیدا کوي.

۱ – د کرونیونو بڼه بدلېږي. لکه ځم، لارم، خورم، خوري، ومي خور.

۲ – خویویونه: لرو جگ، تور. دلته هم د نورو ژبو په څېر د دې جگېدنه وي، چې هغه پر ډېر، ډېر ښه، خورا، خورا ښه او زښت ډېر باندې کیږي.

۳ – د نومځاینیو لپاره هم باید ژبنیزې لارې وي، چې د هغو په مرسته نوموړیونه د حالت سره برابر شي.

په انگرېزي او الماني کښې د حالتونو اړوند، چې هغه یې حالتټاکونکي دي، د نومځاینیو بدلېدنه یا بڼه بدلېدنه او که غواړئ گردان داسې دی:

I, me; may und deutsch: Ich, mein, mir, mich

و دې ته به په حالتڅېړنو کې فکر وکړو، چې دا نوموړیونو بڼه بدلون یا په پښتو کښې یې هغه اندول هم په حالتونو کښې څنگه راځي.

نومځاینیوي لنډ: موږ په پښتو کې د حالت سره له دوه نومځاینیوو څخه د ،، ما، تا ... او نور نومځاینیوي لرو، چې له هغې سره یو څه ورزیاتو، چې هغه د حالت اړونده نومځای نیوي یا د نومځاینیو د حالت جوړونه راکوي او دا دي، خو لومړی

د مورفیمونو پېژند، چې نومځایمنیو ته حالت اړونده پوهېدنه ورکوي:

دا مورفیمونه دي، چې خپلواکه پوهېدنه نه لري او د نوموړیونو سره یوځای د هغوي پوهېدنه د حالت سره اړوند بدلوي. د خاوندوالي لپاره دا مورفیم ،،د، دی او د داتیو یا د پسېځاینیو حالت دی، چې هغوي سره مورفیمونه، چې دا هم خپلواکه پوهېدنه نه لري او دې حالت سره د نومځاینیو دنده جوړوي او دا دي: له، په، پر، تر، و دما فکر ته نور نه راځي، گران لوستونکي دې ورته فکر وکړي.

هغه ژبنیز توکي یا وییونه چې د حالتونو لپاره خوراغوره یا بنسټیز دي، هغه پسېځاینیوي دي:

۱ – د خاوندوالي حالت لپاره دا دي: لپاره ، لخوا. و ماته نور دما و فکر ته نه راځي، خو که په دې حالت کې له ،، د ما، پسې نوم یا نومځاینیوي را شي، نو بیا پسېځاینیوي نه شته.

د حالتونو څېړنپای

۲ – د داتیو یا د پسرپځاینیوو حالت لپاره: څخه، سره، کره، پسي، ته، کښي، باندې، پوري.

نومځاینیوي:

مور په پښتو کښي زه، ما، ته، تا او هغه، هغه او نور لرو، چي دا یواځي له کړنویونو څخه روښانه کېدی شي، چي کړونی دی او که پرېکړونی.

که ولرو: ،، ما کور ،، خو له دې څخه څه نه پوهېږو، ځکه ما کړونی دی او دلته د کور سره څه نه کيږي، نو که له پیدایښت څخه راسره مل ،، د ،، له ،، ما، څخه د مخه ورزیات شي، نو دا به،، د ما کور،، شي. له دې امله ،، د ،، د خاوندوالي مورفیم بلل کيږي او دا د نه کړوني یو حالت روښانه کوي.

که وگورو ،، له ما څخه،، نو دلته درې وییونه لرو: له، ما او څخه.

،، ما، خو کړونی دی او دلته څه نه کړل کيږي، دا په دې پوهېدنه، چي دا ،، ما ،، د اړونده له نه کړونی حالت سره باید سر وڅوري.

دلته نو څه کيږي؟

دلته دا ،، له ،، چي ورسره مل شوی او دا ناخپلواک مورفیم دی او دنده یې دا ده، چي د بل ورسره مل وي پوهېدنه بدلوي، چي دا ،، ما ،، د کړوني حالت څخه د ،، له ما، سره ونه کړوني حالت ته لارښودوي، نو ،، له ما، د نومځاینیوي پوهېدنېدلون دی، چي ،، له ما څخه، کيږي او څخه خو پوهېږو، چي پسرپځاینیوی یا پوستپوزېشن دی.

دا نور، په، پر، و، تر هم همداسي مورفیمونه دي، بي له خپلواکه پوهېدنې سره او د ،، ما ،، پوهېدنېدلون له امله، لکه پورته. دا پورته ټول پرته له ،، د ،، څخه ټول د داتیو حالت یا د پسرپځاینیوو حالت اړونده مورفیمونه دي.

د دې لپاره چې په حالتونو بڼه پوهېږو، باید له هر څه لومړی نوموښتونه وپېژنو او سمه کارونه یې، اړونده مورفیمونه په پام کې ولرو او بیا پسېځاینیوو باندې پوه وو یا مو ورته پام وي.

موږ په پښتو کې حالتونه په درې ډوله روښانه کولی شو، چې د کوم ناسمون سره نه مخامخ کېږو.

د پښتو حالتونو روښانولو او په بنسټ یې د حالتونو پېژند لپاره غوره کلینیکي یا تکیه اړنومځاینیوي هم دي.

مختکيه- اړ- یا و مخ ته تکیه - اړ نومځاینیوي: را، در، ور او

پسېتکيه - اړ نومځاینیوي: مې، دې، یې، مو

حالت: بې له حالت څخه غونډلې ناپوهوړ دي او همداسې بې د توکو یا له اړوند نومځاینیو پوهېدنېدلون څخه هم غونډلې مو ناسمې پوهېدنې ته لارښودوي. دا به مهملته بڼه روښانه شي.

دا د پښتو حالتونه د یوگونو غونډلغرو په منځ کې اړیکي روښانه کوي یا د غونډلو یوگونو غرو په منځ اړیکي تینګوي.

وبه گورو، چې حالتونه په پښتو کې داسې لږپېچلې دي، په ځانګړې توګه روښانونه یې.

په پښتو کې د حالتونو روښانونه:

موږ د پښتو حالتونه په درې ډوله روښانه کولی شو:

حالت څه شی دی؟

حالت د نوم او نومځاینیو ګرامري واکوالی یا دنده ده او نومځاینیوي د نور ویونو سره. په پښتو دوه یا په بله پوهېدنه څلور حالتونه دي. دې ته به هم همدلته ګوته ونیسیم، چې دا موږ په پښتو کې په درې ډوله روښانه کولی شو.

۱ – په سیده توگه.

۲ – د کلټیکي نومځاینیوو په بنسټ

۳ – د کروني او نه کروني په بنسټ.

پسپځاینیو(شیوی): پسپځاینیو، چې اړیکوي هم ورته ویلکیري، وییونه یو له بل سره په ټاکلواړیکو کې راولي (ځاییز، وختیز او ورته). باندې، کره، پسې، سره

په پښتو کې حالتونه

د حالت پېژند:

پیل یادونه ۱: د حالتونو غوره والی: د مور ډېرې ستونځې او د ناسم لیکلو ستونځې د حالتونو په نه پېژندلو کې دي. تر هغې پورې، چې دا حالتونه ژبي او همداسې ښوونځیو ته نه وي ننوتلي، دا ستونځې مو نه اوبی کیري. دا تراوسه نه وو میندل شوي او اوس مې ډېرې لیکنې ورباندې کړي.

پیل یادونه ۲: پښتو خو د یوگنو اوس حالت لپاره دوه نومځاینیوي زه، ما، ته، تا او هغه، هغه او د ډېرگنو لپاره یو یو نومځاینیوي لري.

پښتو ژبه دوه حالتونه لري:

یادونه: دا دې په یاد ولرو، چې دا موضوع د کتاب په دننه کې غزولي روښانه شوې ده.

لومړی: کرونی حالت (لاتین یې رېکتوس): دا کړی شو نومیز حالت هم وېلو: په دې حالت کې یو څوک څه کوي.

بېلگې: زه ځم، زه خورم، تا راوړل. ته راغلي.

دویم: نه کرونی حالت یا اوبلیکوس: له نوم څخه یې برېښي، چې دلته څه نه کیري. له دې به داسې وپوهېږو، چې کرونی نه دی.

دا حالت په درې ډوله دی یا درې برخې لري:

دویم ۱ : پرېکړونۍ حالت: په دې حالت کې په یوه څه څه کیږي.

بېلگه (په ډېر بڅښنه، خو د ښه پوهېدلو لپاره به یې بېلگه دا وهل، ډېول راوړم): لکه: سپین یې وواهه. په دې حالت کې یو څوک یا څه وهل کې.

بېلگې: ته وهل شوې. ته سپین ووهلې. یا: تا زه ووهلم. دلته،، تا،، کرنۍ دی او زه پرېکړونۍ یا نه کړونۍ دی.

دویم ۲ : د خاوندوالي حالت: په دې حالت کې یو څه یا څوک د یوڅه خاوند دی. ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم، خپلواکه پوهېدنه نه لري او له نوم یانومځاینيوي سره هغه د کړونو نومځاینیوو پوهېدنه په نه کړونو بدلوي.

بېلگې: دما کور. د تا خولۍ. د هغه ځوي او نور.

یادونه: د تکیه اړ نومځاینیوو حالت کې بیا دا پخپله درې برخې لري، چې هلته به پام ورته شوی وي.

دویم ۳ : دا د الماني و دا تيو حالت ته ورته دی او ما د پسېځاینیوو حالت بللی، خو نوم ته یې پام باید په ګډه وشي:

یادونه: په پښتو کې د مور ستونځې ټولې یا هغه ډېرې یې په مدي حالت کې، چې پرې غږېدلي یو:

بېلگې:

۱ – له کور څخه. زه له کور څخه لارم.

۲ – له کتاب سره. زه له کتاب سره راغلم.

۳ – له سپین کره. زه له سپین کره یم.

۴ – له تا پسې. زه له تا پسې روان یم.

۵ - تر کابل پورې. له کندهار څخه تر کابل پورې نږدې پنځه سوه کیلو متره لار ده. یا

له ننګرهار څخه تر کابل پورې.

د حالتونو څېړنپای

دلته دا یادونه اړینه بولم، چې تر یواځي ا و یواځي په همداسي ځای کې راتللی شي او په نورو ځایونو کې ناسم دی.

۶ – په کور کېنې. زه نن په کور کېنې يم.

۷ – پر مېز باندې. کتاب پر مېز باندې پروت دی.

۸ – پر ما پورې. پر ما پورې خټې نښتې.

یادونه: په ۵ – او ۸ – پورې راغلی، خو پوهېدنه یې سره بېله ده. په ۵ – دا یوه پوله ده او په ۸ – کې دا پر یو څه پورې څه نښتې.

۹ – و سپین ته. ما و سپین ته وویل.

د ما همدومره فکر ته راغلل، نور یې تاسو پیدا کړی.

د دې د روښانه – ولو لپاره مې پوره کتاب یا کتابونه یا ډېرې لیکنې کړي، چې و هغو ته لاس رسې شته.

یوه پای یادونه: دلته: له، په، پر، تر او و یواځي او یواځي په همداسي ډول کارول کېږي او بل ډول کارونه یې ناسمه ده.

بله یادونه دې هم وي: د ما کتاب، له ما څخه، پر مېز باندې.... دا غونډلې یا جملې نه دي.

-- وینا: د ویونو موخه-ورځنګ په څنګ کې ایښول دي، چې یو رښتیا ارزښت رښتیا یا نارښتیا ولري.

-- غونډله: هغه وینا ده، چې رښتیا ارزښت، رښتیا یا نارښتیا یې باید وښوول شي.

لکه: دا د ما کتاب دی. دا کتاب به یا زما وي او یا نه. دا باید وښوول شي.

هغه له ما څخه لارې....

بیا: دا له ، پر او نور مورفېمونه دي چې خپلواکه پوهېدنه نه لري او د نوم یا نومځاینيو سره، چې مور یې کروني حالت گورو و نه کروني حالت ته لارښودوي یا نه کروني حالت ورڅخه جوړوي.

حالتونه د تکیه اړ نومځاینیو سره:

بیا: که د (ډېرو) ناسمونونو مخه غواړو ونیسو، نو پر حالتونو باندې له پوهېدنو څخه پرته بله لار نه لرو.

د کلټیکي یا تکیه اړ نومځاینیو پر مرسته باندې یا له مخې څخه هم څلور حالتونه لرو:

پروکلټیکي یا پستیکه اړ نومځاینیو: مې، مو، دې، یې

اینکلټیکي – یا مختیکه اړ نومځاینیو: را، در، ور

حالتونه:

لومړی: د پسي تکیه اړ نومځاینیو سره

لومړی ۱ – کړونی: سپین مې (مو، دې، یې) وهي. سپین کړونی

لومړی ۲ – پرېکړونی: سپین مې (مو، دې ، یې) وه واه. سپین پرېکړونی

لومړی ۳ – خاوندوالي حالت: سپین مې (مو، دې، یې) ورور دی.

دویم: د مخه تکیه اړ نومځاینیو سره

یادونه: دا چې په دې ټولو برخه حالتونو کې د تکیه اړ نومځاینیو پسي یواځې پسېځاینیو دي، نو ما دا حالت د پسېځاینیو حالت هم بللی او که غواړی، نو دا د نورو زېو داتیو حالت ته ورنږدې دی، داتیو حالت یې هم بللی شی.

د مخه تکیه اړ نومځاینیو: را، در، ور

را(در، ور) څخه(سره، کره، پسي، کې، باندې، پورې، ته...)

د حالتونو څېړنپای

که غواړئ، چې دا ښه روښانه شي، نو کړی شی د و مخ ته تیرې یا ښايي پسي
لیکنې سره یې برتله کړی. په دې ،،د حالتونو کتاب،، کې دا ډېر روښانه
روښانه شوي دي.

د ښوونځي د نساب لپاره دا بسيا کوي.

دا وروسته لیکنې مې د اړتیاوو سره سمې کړې دي، چې د دې موضوع له ښه روښانوني
سره مرسته کوي.

Klitikum = تکیه اړ نومځاینيوي:

پیل یادونه: تر هغې پورې، چې ما و ځان ته روښانه کړه، دا لیکنه یا همغه د مادا ډول لیکنې په پښتو کې تراوسه پورې یواځنې دي، چې له دې امله به ستونځې ولري. دا لیکو او په خبرو کې کاروو، خو ژبلاړیزه لار سره یې بلد نه یو، نو پوره د خبرو او د پام وړ راته برېښي.

کلیتیکی (له زړې یوناني $\epsilon\gamma\kappa\lambda\iota\tau\iota\kappa\acute{o}\nu$ راپېل شوي تکیه شوی وي) هغه وي، چې کلیتیكون یا تکیه اړ وي، په دې پوهېدنه، چې په یوه بل وي باید تکیه وي (دا خو هغه ټولیز یا د نورو ژبو څخه رانیولی پېژند دی، دا کېدی شي په پښتو کې بل ډول راشي، چې فکر باید ورته وشي او دا چې زه گورم، د پښتو دا کلیتیکی نومځاینيوي، چې د ما لخوا انډول داسې راوړل او بلل شوي، بل ډول دي هم، خو دا اوږد او په ګډه فکر غواړي، چې دا نه شته). هغه وییونه، چې تکیه پرې کوي بنسټ وي بلل کېږي او پرته له دې څخه تکیه وي یا مېلمه پال ویی دی. دا ترن وي له تکیه اړ وي سره یو نږدې غریز یا موزیکي یووالی جوړوي، ډېر وخت phonologisches فونولوژیکي وي دی. په دې موخه تکیه اړ وییونه خپلواک او ازاد وییونه نه دي او د خپلواک وییونو او افیکسونو (مخرو؟؟) په منځ کې ځانګړی ځای نیسي. یو لړ کریتیرین شته، چې افیکسونه له تکیه اړ وییونو څخه توپیروي، کېدی شي افیکسونه په ښه جوړونه کې نامنظموالي راولي او په تکیه اړ وییونو کې په ټولیزه توګه بنسټويي کې بدلون نه راي.

-- (دا برخه په څېړلو کې داسې پېچلې برېښي، چې کېدی شي د پښتو او الماني څېړنې سره توپیر ولري، خو زه به هغه زه ورڅخه پوه شوي لیکنه له تاسو سره شریکه کړم، چې پوره کونه یې بیا راتلونکي ژبپوهان په غاړه باید واخستلی شي.)

-- په هره برخه کې بېلګې هم نه شته، ځکه چې پرته له تکیه اړ وییونو څخه داسې روښانه دا افیکس او ښه نه پېژنم، خو پېژند مي يې در سره سم ګډ کړی دی

بیا: کلیتیکی یا تکیه اړ نومځاینيوي لرو:

د حالتونو څېړنپای

تکيه اړ نور هم د هغوي د بنسټونو د ډول له مخې څخه توپيريزي. هغوي سينټاکتيکي (د غونډلو او غونډلو جوړونو اړوند، د غونډلپوهنې اړوند) ټاکلي يا په يوه مورفولوژيکي کاتېگوري کې رابند وي.

مور دوه ډوله تکيه اړ ويونه يا نومځاينوي پېژنو:

۱ – Proklitika هغه ويونه يا بڼه يې نومځاينوي دي، چې پسې راتلونکي ويي باندې تکيه کوي.

۲ – Enklitika هغه نومځاينوي دي، چې ځانونه د مخه تلونکو ويونو پسې تکيه کوي د مخه تکيه اړ نومځاينوي (pro- klitisch): يو (د مخه تکيه وي) پسې تلونې ويې پورې داسې تکيه وي، چې يوځای يو ويي جوړ کړي.

دا نومځاينوي ټول درې دي: را، در، وړ.

يادونه: زه چې دا ويونه په ن ج کې گورم، نو د هغه څه سره چې زه يې له الماني لولم، پوره توپير لري، چې دا همداسې بايد وي هم.

يوه اړينه يادونه: ما دلته د دې نومونو لاندې څېړلي، کېدې شي په نورو ژبو کې، چې داسې خوی ولري، په هغو کې بڼه روښانه شوی وي، خو زه نه پرېپوهېرم. هرڅنگه چې وي، دا څېړلي، چې د هر نامه لاندې وي، ژبنيزه ستونځه په کې نه شته. که دا نوميزه ستونځه بل ډول چا بللې وي يا بولي، له هغې څخه زه خبر نه يم او هيله ده، چې راسره گډ به يې کړی.

همداسې: دا په پښتو کې لږ د پوښتنې دي، چې له بنسټ ويي سره يوځای يو ويي جوړوي او که څنگه؟

بېلگې يې: را څخه او که راڅخه، را پسې او که راپسې، را سره او که راسره. دلته، چې له پسېځاينوي د مخه راځي، خو سره بېل ليکل کيږي يادونه: گورو چې، که د کرنويونه سره راشي، خو ورسره سرېښ دي او که د پسېځاينوي سره وي، نو بيا سره بېل ليکل کيږي.

د دې نومځاینيو کارونه هم ژبپوهنيز په دوه ډوله وپيژنو يا تکيه وپيژنو سره راځي، چې بېل او گډ ليکلو کې دې هم پام ورته وشي.

۱۱ – د کړوني يا رېکتوس حالت کې

۱۲ – په نه کړوني يا اوبليکوس حالت کې او هلته هم يواځې د پسېځايينو د مخه تکيه اړ نومځايينوي دي.

و ۱۱ – ته: موږ کړنويونه لرو، چې په هغو کې پرېکړونې نه شته، لکه: تلل. داسې ويونه لوريز کړنويونه هم بللکيزي او دارا، در، وړ هم د همدې ويونو سره راځي. دا را، در، وړ. له دې کړنويونو سره گډ يو وي جوړوي. موږ وايو: تلل، راتلل، ورتلل. درتلل.

که د دې سره موږ يوه کړوني غوندې جوړوو، نو وايو: زه درځم، ته راځي او هغه ورځي او همداسې زه ځم، ته ځي او نور.

دلته گوره د ځانيز نومځايينوي سره دا را، در، وړ هم د هغه کړنويي، تلل سره راځي.

دا د هغه مې، دې، يې په څېر لکه هلته د هغو لپاره ما، تا، هغه ... او نور راځي، خو په دې کې داسې نه ده، نو څنگه فکر بايد دلته وشي؟

که ولرو: راځي. پوښتنه: څوک راځي؟ ځوابه: زه، (هغه، ته...) (راځم (راځي، راځي...)

دلته گورو، چې د پوښتنو په ځوابولو کې دا کړننوموويونه ورسره مل دي. داسې برېښي، چې د ځم او ... سره دا را، در، وړ بيا نهېلېدونکي تړلي، دا په دې پوهېدنه، چې د هغو برخه ده.

و ۱۲ – ته: دلته دا را، در، وړ يواځې د پسېځايينو سره راځي. دا چې دا هم گډ يا بېل ليکل کيږي، د پام وړ دي. موږ لرو: را(در، وړ) سره (څخه، کره، پورې کې او نور)

دا بې له دې اينکليتيکي نومځايينو داسې ليکو: له ما (له تا، له هغه...) سره(څخه، کره، پسې)، په ما (په تا، په هغه...) کې، پرما(پرتا، پر هغه) باندې(پورې)، وما(وتا، وهغه، ..) ته. که نور وي، نو گران لوستونکي دي ورته پام وکړي.

د حالتونو څېړنپای

يادونه: دا څه چې موږ داسې بولو يا ايې د الماني په مرسته يې داسې رااڅلم،
په الماني کې يا نه شته او يا داسې نه دي، بېلگې يې اړيکي نه بولم.

اينکليتيکي يا پسي تکیه اړ نومځايڼوي:

پسي تکیه نومځايڼوي يوه شيدنده لري، که هغه په يوه کړنويي پسي ورزيات
شي. زيات وخت په خبريزه ژبه کې يا په شعرونو کې ومخ ته راځي او په
لکنيزه ژبه کې بيا ډېر يا نه ليکل کيږي.
دا نومځای نيوي دا لاندې څلور دي.

،، مي، مو، دي، يې،،.

يوه پيل يادونه: موږ لرو: ا - کتاب مي واخست. ب - کتاب مي سپين دی.
گورو: په ا - کې: په غونډله کې ،،مي،، کړونی دی، نو له دې امله ،، ما ،،
او په ب - کې ،، مي ،، نه کړونی دی، نو له دې امله د اړونده حالت سره سم
د هغه حالت يو مورفيم ، چې په دې غونډله کې ،، د ،، دی د ،، ما ،، سره
ور زيات شي، نو له دې امله د ،، مي ،، په ،، د ما،، راځي. گوري، چې پښتو
ژبه د ژباړل له مخې څومره له يوه څه څخه دوه ډوله پوهېدنې لري، چې دا ،،
مي ،، يوه غونډله کې ،، ما ،، او په بله کې کې ،، د ما،، دي.
يادونه: د موږ د بلدتيا له مخې موږ دا ،، د ،، د ،، ما ،، سره يوځای ليکو، خو
دا د يو مورفيم دی، چې د خاوندوالي په حالت کې ځانله بايد وليکل شي.

داسې به ومخ ته لار شو، چې

۱ - لومړی به درې غونډلي راوړو، یواځې د یوه کړوني سره او بیا به د دې په مټه پېژند ورکړو.

خبره په څوک او چا کې هم ده

۱۱ - کتاب مې واخست.

چا کتاب واخست؟

ما کتاب واخست. له دې لاس ته راځي

ما کتاب واخست = کتاب مې واخست

۲۱ - کتاب اخلم (که پام وکړو، نو په دې روان حالت کې ،، کتاب اخلم،،
تکيه اړ نومځاینيوی نه شته او و پوښتنې ته، چې: څوک کتاب اخلي؟ زه کتاب
اخلم، نو د دې لاس ته راوړنه به دا وي، چې دا غونډله ،، کتاب اخلم،، په
خپله خټه کې سمه یا پوره نه ده او دلته باید تل ورسره ،، زه،، وي، په دې
پوهېدنه چې اړوند کړونی باید ورسره وي. څوک کتاب اخلي؟ زه کتاب
اخلم.)

اړینه یادونه: دا نومځاینيوي، د هغه کړنویونو لپاره راځي، چې پرېکړونی
ولري.....

یادونه: ډېر ښه راځي، چې دا غونډلي د پوښتنغونډلو له لارې روښانه شي او
داسې سمې هم راځي.

څوک کتاب اخلي؟

زه کتاب اخلم = کتاب اخلم

چا کتاب واخست؟

ما کتاب واخست = کتاب مې واخست

۳۱ - کتاب دې اخلم

د تا کتاب اخلم

څوک د چا کتاب اخلي؟

زه د تا کتاب اخلم.

د حالتونو څېړنپای

۲ - په دې حالت کې به هم وگورو، چې څو غونډلې لیکلې شو او دا څنگه؟

۱ ۲ - کتاب مې سپین دی

د چا کتاب سپین دی؟

د ما کتاب سپین دی. له دې څخه و لاس ته راځي، چې:

د ما کتاب سپین دی = کتاب مې سپین دی

له دې پورته راوړنو څخه داسې برېښي، چې دا پسې تکیه اړ نومحاینوي دا دندې لري.

په ۱ - کې مې، مو، دې، یې د کرنویونو سره کړوني یا رېکتوس دي او

په ۲ - کې خویویونو سره نه کړوني دي یا دا د خاوندوالي حالت دی.

راځي، چې د دې لپاره لږ تر لږه دا یوه غونډله راوړو او بیایې اړونده پوښتنه پوښتنغونډله راوړو او با د دې پوښتنغونډلې ځواب په همغه تېرې موخي ورکړو. پام ورته کوو:

لرو: کتاب مې یې راوړ.

پوښتنه: چا د چا څه شی راوړ:

ځواب: هغه دما کتاب راوړ.

گوره چې دا ځواب په همغه موخي دی، خو د همغهو تکیه اړ نومحاینوو سره نه.

دا گوره یوه په زړه پورې موضوع ده، چې باید پام ورته رااوښتی وي.

ډاکتر ماخان مېړی شینواری

د حالتونو نوی څېړنپوهه

بیا ژبلاریزه نوې څېړن-اند یا څېړنپوهه:

پښتو د ژبلاړي له مخې څخه هم یوه هکپکونکي ژبلاریزه او نه (پوره) یا ښه یې ژبلاریزه کمه څېړل شوې ژبه ده.

نن د ۲۰۲۲ زک دسپتمبر ۲۶ د سهار یاشپي ۴ بجې. فکر مي ټول د پښتو په ژبلار کې دی او په ژبلار کې دې څېړن اند (د څېړنې په بنسټ اند ته) ته ورسېدم:

پښتو یوه ډیر ښه روښانه ژبلار لري. دا چې ژبلار په ژبو کې د ژبي د جوړښت شته لارې څېړي، نو زه تل له یوه اند څخه وېل ته ځم او د نوي څېړنپوهې سره مخامخ کېږم، چې هغه له تاسو درنو لوستونکو سره یې گډوم.

په پښتو چې زه تراوسه پورې له پښتنو څخه لیکل شوي ژبلار سره داسې لږ بلدتیا لرم او د پښتو ژبلار د ترتیب لپاره مې زیات د ژبلار لپاره الماني ادبیات کارولي او بیا هغه، چې د دباندنیو له خوا لیکل شوی، نو هرو مرو د زیات فکر وړ دي، ځکه چې د ټولو ژبو ژبلارې ډېر توپیر سره لري، چې یو له بل څخه گټه اخستل کېدی شي، خو ورته والی به ونه لري یا ډېر کم.

زه چې د ما په څېړنو کې تر اوسه پورې وپوهېدم، هغه دا ده، چې موږ په حالتونو کې ډېرې ستونځې لرو، چې په هکله یې ما هم ډېرې لیکنې کړي او دا هم تل د تېرو لیکنو په بشپړېدو.

اوس خپلې دې راته پیدا موخي اند ته، چې کړی شو د پښتو ژبلار د دوه حالتونو کړونې او نه کړونې په ځای په څلورو حالتونو ووېشو او یا په دوه حالتونو داسې چې دا نه کړونې حالت بیا درې برخې ولري. دا به نو گران لوستونکي او هیله ده ژبپوهان په گډه سره برابر کړی شو.

د پښتو حالتونه لنډ یې له ډېرې شننې:

لومړۍ – کړونې : نوموینه (نومونه او نومځاینيوي): زه، ما، ته، تا، هغه، هغه او نور، چې د نورو راوړلو ته بیا اړتیا هم نه وي. (۱)

بېلگې:

لومړۍ ۱ - زه مړۍ خورم. ما مړۍ وخوړه.

لومړۍ ۲ - ته مړۍ خوري. تا مړۍ وخوړه.

د حالتونو څېړنپای

لومړۍ ۳ – هغه مړۍ خوري. هغه مړۍ و خوره. او داسې نور هم....

دويم: پرېکړونۍ: هغه نومونه يا نومځاينوي دي، چې څه پرې کيږي، لکه: ما، زه، تا، ته، هغه، هغه او نور. دلته هم همدا بسيا کوي.

يادونه: د کړونې او پرېکړونې په منځکې دا توپير دی، کله چې کړونۍ په زه پيل شي، نو پرېکړونۍ يې ما دی او په څت، چې کړونۍ ما وي، نو پرېکړونۍ زه دی.

بېلگې: دويم ۱ - ته (ما، هغه) وهي. تا زه ووېلم. تا هغه وواهه

دويم ۲ - هغه (ما، تا) وهي. هغه زه ووېلم (- ته ووېلي).

گومان مې دی، دابه بسيا وکړي.

يادونه: په نورو حالتونو کې د زه، ته، هغه.....

درېم: د خاوندوالي حالت: د خاوندوالي لپاره د نومويونو(نومونو، نومځاينيوو) سره د خاوندوالي مورفيم ،، د ،، د مخه راځي.

بېلگه: دما(دتا، د هغه) کتاب.

څلورم: د پېښځاينيوو حالت:

بېلگې:

څلورم ۱ – له ما (څخه، سره، کره...)

څلورم ۲ – پرميز (باندي، پورې، پسې)

پنځم ۳ – په ما کې.

څلورم ۴- و ما ته.

څلورم ۵ – تر مایورې. او نور.....

په څلورم کې څخه، سره.. کې، باندې، پورې، ته ... پسېځاینيوي دي او، له، تر، په، پر، و ... د پسېځاینيوو اړونده مورفېمونه دي.

گورو، چې دلته د نومويونو د مخه د بېلا بېلو پسېځاینيوو اړونده مورفېمونه راځي، نو له دې امله دا د پسېځاینيوو حالت بللی شو.

څنگه کړی شو دا وښايو؟

د تکیه اړ نومځاینيوو په بنسټ

۱ - پسې تکیه اړ: مې، مو، دې، یې: دا پسې تکیه اړ نومځاینيوي د یوه نوموي پسې راځي

۲ - د مخه تکیه اړ: را، در، ور : دا د مخه تکیه اړ نومځاینيوي د یوه پسېځاینيوي او یواځې د پسېځاینيوي د مخه راځي، نو له دې امله د پسېځاینيوي حالت یې بولم.

و ۱ ته-

و ۱ ته - دا پسې تکیه اړ یا اینکلېتيکي نومځاینيوي دوه ځایونو کې کارول کېږي،

۱۱ - دانومځاینيوي، چې نومويونو پسې راځي، که د مخه نومځاینيوی یې د پرېکړوني په حالت کې وي، نو پخپله دا پسې نومځاینيوي یې کړونی دی.

بېلگه: کتاب مې واخسته. دلته کتاب پرېکړونی دی او مې کړونی.

۱ ۲ – که د دې نومځاینيوي د مخه نوموی د دې نومځاینيوي پسې د یوه خوي سره سنبال وي، نو دا د خاوندوالي حالت دی.

کتاب مې سره پوښونه لري.

و ۲ ته –

۱ ۲ – دا نومځاینيوي که د کړنوي د مخه راشي، نو دا لوريز کړنويونه دي، چې و مور ته د دې اوس موخي له امله دا همدومره بسيا کوی.

۲ ۲ – که دا نومځاینيوي د پسرځاینيوي د مخه راشي، نو دا له دې امله د پسرځاینيوو حالت دی او لرو: (را، در، ور) (څخه، سره، کره، پورې، باندې، کې،...) .

گورو دا دلته يواځې له پسرځاینيوو څخه د مخه راځي.

که غواړی داسې هم کېدی شي، چې ووايو:

پښتو دوه حالتونه رېکتوس او اوبليکو يا کړونی او نه کړوني حالتونه، چې دا لومړی يې کړونی او پسې درې يې نه کړوني حالتونه وېلو. دنورې روښانتيا لپاره پوره ليکنې په کتاب کې شته.

له دې سره مو هغه اړين څه وښوول، خو اوس اندونه، گوتنيونې، سمونونه او وړاندیزونه سره گډ کړو.

ما د دې ليکنې سره - داسې اندم- چې د ټولو له ما څخه د حالتونو په هکله ليکنو ته پايټکي (د پای ټکي) کښېښود. تاسو ټول دې راته بريالي وئ.

په پښتو کې له ويونو څخه تېرېدنه نه شته

په پښتو غونډلو کې له ويونو څخه تېرېدل يا حذف(؟؟) ژبلاړيز نه دي.

د مور ډېر يا ټول ژبپوهان او ژبمینه وال په دې اند دي، چې گوندي پښتو کې د ځنو ويونو ويلو او ليکلو ته اړتيا نه شته او کېدی شي ورڅخه تېر شو (حذف (؟؟؟) .

راځی، چې دې ته لږ فکر وکړو، چې په پښتو کې له وییونو تېریدی شو او که نه؟

--- د پیدایښت پر بنسټ باندې یا - له لورې څخه: دا چې ژبه پیدایښتي ده، نو له پیدایښتي پیدایښت څخه خو تېرېدل د پیدایښت سره په مخامخوالي کې دی.

دپیدایښت سره سم د پښتو وییونو څخه تېرېدل، نو له دې امله ناسم دي.

--- دې ته دې پام وي، چې ژبه د مشورو او گوټپورته کونو له لارې نه ټاکل کيږي، ځکه چې پیدایښت نه ټاکل کيږي، دا دي، چې څنگه دي. کله هم چې یو څه د مشورې له لارې شوي، ناسم شوي، نو ناسم او پوره ناسم شوی، چې بېلګې یې ډېرې دي، خو دوه به یې له تاسو سره شریکي کړم.

۱ - ژبپوهانو غوښتل، چې گوندې د عربي مایع لپاره به په پښتو کې څه نه وي، هغه ته یې اوبلن نوم وټاکه، چې اوس هم دموږ لیکولان یا له رادیو-تلویزیون د تېنټېدونې یا غاز لپاره اوبلن واورم، پوره زورېږم او همداسې یې د ستاندارد، سويه او سټحې لپاره د کچې کارول، چې دا هم ناروا دی، کارول او د دوي ټاکل پوره ناسم دی. سړی له دې څخه داسې باید وپوهيږي، چې دوي پر دې باندې نه پوهيږي. ما ته به ډېره بڅښنه کوي، زه په رښتیا د خپلو پښتنو پوهانو ډېر درناوی کوم، خو دلته نو بل څه ولیکم؟

هغه څه چې بهيږي، بهېدونکي دي. دا تل لرو اوستاندارد او سويه نه د کچونې څه لري، او له دې امله ورته نه کچون له او له همدې امله نه کچيږي. دامې یوه ورځ له رادیو څخه واورېدل، چې ،په جلال اباد کې د کابل په کچه روغتون جوړ شو، او سمه بده راته وېرېښېده.

ما چې څېړنه په کې کړې، دا له وییونو څخه تېرېدلو ستونځې هم ټولې دپښتو په څلورم حالت کې دي، چې اوس به یې سره روښانه کړو.

د دې روښانونه هم ډېره ساده او د پیدایښت په مټ پوره روښانه ده.

د حالتونو څېړنپای

داسې به و مخ ته ولاړ شو او له پیل څخه به پردې اړونده غونډلو باندې پیل وکړ:

لومړی:

-- په ما باران ورېده.

-- ما باندې باران ورېده.

-- پر ما باران ورېد

-- پر ما باندې باران ورېده

دویم:

-- په کور یم او همداسې

-- کور یم.

-- کور کې یم.

-- په کور کېنې یم

-- له کور لام.

-- د کور نه لارم.

-- له کور څخه لارم.

دابېلگې بسيا کوي.

ولي موږ په دې پوهېږو، چې موخه مو څه ده او ولي هغه موخه بې له ژبلاړې له لارې سمه يا نيمگړې سمه برېښي؟

ور څخه تېرېدل يا حذفول ژبلاړ ده او که څنگه؟

ژبلار له ژبې څخه راوړي او نه ژبه له ژبلار څخه. دې ته مو تل باید پام وي.

-- ولي نو دا ستونځې تر اوسه پورې نه وې اوبی شوي؟

ژبه مو پنځه زره کلنه، خو دپوهنې ډگرته دا شاوخوا اویا کاله کيږي، راوتلي او دا هم داسې په نیمه نیمخوره توگه یا داسې په خویېدا، چې پخپله پښتو یې هم د څېړلو توان دومره نه لاره. په هر صورت د دې شرایطو لاندې اوس هم دمور ژبې د مور د ژبپوهانو په هلو ځلو او د ډېرو رېرو پر گاللو باندې یې دومره د پام وړ وده کړې. په هغه وخت کې د مور ژبپوهانو دومره امکانات هم نه لرل، چې پرته له عربي او په ځانگړې توگه فارسي، د نورو ژبو له ژبلار څخه کار واخستلی شي. د ژبلار لپاره خو له نورو ژبو څخه نور څه و لاس ته نه راځي، خو داپېژندونه باید سم راواخستل شي، چې هغه اوس کېدونکي دي.

که تاسو د مور د پښتو ژبې ټولې د بېلا بېلو پوهنو پوهنيزې لیکنې وگورئ، نېمگړې نه، چې له ترنویونو او اړیکویونو څخه پرته پښتو په کې نه شته.

مور د ژبې پر غنی کولو پسې گرځو، خو د خپلو ویونو په ساتلو کې ناتوانه یو، چې دا د خپلو پښتو ویونو ساتل مو باید لومړنۍ دنده وي.

له ما څخه مې تل لیکنې اوږدېږي، خو لنډ داسې مخ ته ځو:

د مور څلورم حالت مو د پښځاینیو حالت بللی او گورو چې ستونځې په همدې کې دي، نو غواړم لومړی تازه د پښځاینیو پېژند راوړم.

پښځاینیوي: د ښوونځي په ژبلاریزو ادبیاتو کې اړیکویونه یا پسې ویونه هم بلل کيږي، یو ویېدول دی، چې یو رابند ټولگی جوړوي او د منځپانگ وي او په گرامري نښونو کې ځاینیوی شوی. پښځاینیوي په قانونمندی کې د یوه نومویونو گروپ یا ډله غواړي او له دې سره یو حالت لیدور په نخښه کوي. دا چې پر نومویونو پسې ځای نیوی راځي، له همدې امله پښځاینیوی هم بلل کيږي او

د حالتونو څېړنپای

دا یوه ډله ده، چي ځاییز، وختیز، څنگه والي، راټولونکی، سره له دې، اړینوالی پوهېدنې لېږدوي یا وړي او په پښتو او نور ژبو کې بڼه بدلېدونکي نه دي.

د دې لپاره چي دا غوره موضوع بریالی و مخ ته بوزو، اړینه بولم دا د یوه لښتکي له لارڅخه روښانه کړم:

۱ - نوموښود ه	۲ - حالت د اړوند مورفیم سره نوموښونه	۳ اینکلا ی- تیکي نوموښو ن	۴ - پسېځاینیو ي	۵ - اړونده غونډلي او پروت لښتکي
زه ، هغه	له ما، له تا، له هغه...	را، در، ور	څخه، سره ، کره	ځم، ځي ۱
سپین	په کور	---=---	کې	دی ۲
کتاب	پر مېز	را، در، ور	باندې، پورې	ایښي ۳
ما	و سپین	را، در، ور	ته	وویل ۴
ته	تر کور	را ...	پورې	لارې ۵

یادونې ۱: له ما څخه هرو مرو کېدی شي ډېر پسېځاینوي پاتې وي، خو هغه ستاسو دنده ده. لار روښانه ده.

یادونه ۲

-- که ولرو (ا، ب) نو ا ولاړ لښتکي ورکوي او ب پروت لښتکي

-- (۳، - ۱) او (۴، - ۱) داسې هم لیکلی شو: (را، در، ور) (څخه، سره، کره، کې باندې، ته، پورې او نور؟)

روښانونه:

د ښه روښانې یا رڼې روښانونې لپاره داسې و مخ ته ځو:

یو: (۳، - ۱) او (۴، - ۱) داسې د (۵، - ۱) غونډله جوړوي، چې د (۴، - ۱) له یوه پسېځاینوي څخه نه شو تېرېدلی (حذف)

دوه: د ۳ - په مرسته مو د مخه لیکنو کې ۲ - روښانه کړي وو او له دې لارې

درې: له (۴، - ۱) څخه (۲، - ۱) ټیک یا سیده لاس ته راځي. په دې پوهېدنه، چې که په (۴، - ۱) کې هر پسېځاینوي ولرو، سملاسي ورڅخه همغه د اړوند مورفیم سره یوځای په (۲، - ۱) کې نوموړیونه راکوي.

--- که دا د حالت اړونده مورفیمونه او دا اړونده نوموړیونه یوځای حالت اړونده نوموړیونه وېولو، خو گومان مې دی، کومه تېروتنه یا ناسمون به ځان پسې ونه لري.

څلور: همداسې که له دوه کوم د اړونده مورفیم سره اړونده نوموی ولرو، نو سملاسي پوهېږو، چې

د ۴ - کوم پسېځاینوي یې اړوند دی.

-- که ولرو (۴، - ۳) نو دلته ور څخه، باندې، او هدا سي، پورې، پوهېږو.

نو که پسېځاینوي (۴، - ۵) ولرو اړونده نوموی د اړونده مورفیم سره (۲، - ۵) .

که ولر (۲، - ۳)، نو سملاس ورڅخه (۴، - ۳) پوهېږو.

او همداسې نور

که د یوه ژبني ویی یا توکي یا مورفیم هغه د کارونځای او پر هغه باندې پوهېدنه چې درته روښانه شي، بیا له هغو څخه په غونډلجوړونه کې ناسمون نه راځي، دا دمور ستونځې په دې حالتونو کې سره اوبی کيږي.

smakhan1946@gmail.com

یوه پای یادونه: ومو ویل، چې مورفیمونه خپلواکه پوهېدنه نه لري، خو د اړونده — دلته — د نوم او نومځاینيوي دنده بدلوي.

د بېلگې په توګه که ،، ما ،، لرو، نو دا کړونې یا پرېکړونې نومځاینیوی دی، خو له دې سره یا له دې څخه د مخه کوم مورفیم ځای په ځای شي، بیا هغه خپل ډکړوني یا پرېکړوني حالت و یوه نه کړنې حالت ته بدلوي، چې د مور په لیکنه کې دا د خاوندوالي مورفیم او دا نور د پسېځاینیوو حالت کې اړونده مورفیمونه دي.

لکه ،،د ما،، ،، له ما ،، اونورو چې لرو، له دې امله هم ورڅخه تېرېدنه ناسمه ده.

ډاکتر ماخان مېړی شینواری

تکیه اړ- او ځانیز نومځاینیوي

داسې یو څه به د نومځاینیوو او حالتونو ښه روښانونه نوره هم وڅېړو.

له هر څه څخه د مخه د حالت Kasus پېژند: په پښتو کې څلور حالتونه لرو، کړونې، پرېکړونې، د خاوندوالي حالت او د پسېځاینیوو حالت، کاسوس یا حالت څېړي چې نوموړیونه د غونډلې د نورو توکو سره څه اړیکې لري او دا نوموړیونه څنګه له حالت سره ځان ښکېلوي. په نورو ژبو له بېلګې څخه یې په

المانې ژبه کې نومځاینيوي بدلېږي، خو په پښتو کې دا دنده د حالت مورفېمونو نیولې، چې خپله کومه پوهېدنه نه لري، خو د نومويون سره مل ځان د حالت سره سنبالوي یا برابروي او که سموي او دا دي: ،، د ،، د خاوندوالي لپاره د نومويونو دنده بدلون لپاره مورفېم.

،، له، تر، پر، په، و،، د پسېځاینيو لپاره د نومويونو دنده بدلون لپاره مورفېمونه.

دې ته بیا بیا وته نیسم، ځکه چې زیات ناسمونونه همدلته راځي، چې دا مورفېمونه یواځې او یواځې پېژمېدې ټاکلو ځایونو کارول کېږي او بس.

اوس راځو نومځاینيوو ته: مور په پښتو کې دوه ډوله نومځاینيوي لرو:

لومړۍ - ځانیز نومځاینيوي او کارونې یې

دویم- کلینیکي یا تکیه اړ نومځاینيوي او کارونه یې. دا نومځاینيوي په رېښتوني په یوه څه پسې تکیه اړ وي او یا ان چې ورپسې سلېبن - یا نښتي وي.

گډه کارونه او د کاره-ونو پرتله- کونه یې.

و لومړي ته : دا په دوه برخو وېشو:

پیل یادونه: زه به یواځې د لومړي کس نومځاینيوي یا - - لپاره نومځاینيوي وکاروم.

لومړۍ ۱ - یوگني: زه، ته، هغه، هغې...

لومړۍ ۲ - ډېرگني: مور، تاسو، هغوي

لومړي ۱ ته: دلته د هر کس لپاره دوه دوه نومځاینيوي لرو:

د حالتونو څېړنپای

لومړی ۱ ۱ – زه، چې د کړنويونو لپاره د اوس او راتلونکي وخت لپاره کارول کيږي او د هغه کړنويونو لپاره، چې پرېکړونې نه لري، د تېر وخت لپاره هم.

زه ځم، زه لارم، زه خورم، خو.. نور لاندې.

لومړی ۲ ۱ – ما، چې د تېروخت د هغه کړني لپاره کارول کيږي، چې پرېکړونې ولري، په دې پوهېدنه، چې دا کار په يو څه د څه د کړو سره سرته رسيږي. ما وخور(ه)

و لومړی ۲ ته: د ډېرگرو د کړنو لپاره دا نومځاينيو یی ،، ما، مور، ...، نه بدليري. مور(تاسو، هغوي) وخورل (لارو) .

يادونه: پوښتننومځاينيوي دي: څه، چا. که مور دلته پوښتن نومځاينيوي د زه او ما په ځای وليکو، نو دا چا د کړوني لپاره راځي او په پرېکړوني کې نه راځي. بېلگه: څوک څوک وهي. چاڅوک وواهه.

و دويم ته: تکيه اړ نومځاينيوي په دوه ډوله دي:

دويم ۱ – د مخه تکيه اړ نومځاينيوي دي: را ، در، ور

دويم ۲ – پسې تکيه اړ نومځايميوي: مې، دې، يې، مو(دا د مور او همداسې د تاسو لپاره کارول کيږي)

و دويم ۱ ته- دا دوه ځايونو کې يا دوه ډوله کارول کيږي يا که له کړونو او نه کړونو سره نومځاينيوي(رېکتوس - او اوبليکوس) حالتونو څخه و مخ ته لار شو، نو په دواړو کې کارول کيږي.

دويم ۱ ۱ – که دا نومځاينيوي د کړونو په څېر ويونو و مخ ته راشي يا ورسره نښتي يا سلېښ وي، نو د کړنويونو سره لوريز کړنويونه په گوته کوي، لکه راځم، راځي، ورځي، ورځي، ورځي....

بله بېلگه: راکوي، ورکوم، درکوي او نور.

و دويم ۲ ته: دا هم دوه ډوله کارول کيږي يا ښه يې په دوه حالتونو کې کارولکيږي.

دويم ۱ ۲ – دا تکیه پر نومځاینيوي تل په يوه نوم، نومځاینيوي او يا يو څه پسې تکیه وي.

که دا نوم يا دا يو څه يانومځاینيوی د پرېکړوني په حالت کې وي، نو پسې کرڼه راځي يا که کرڼه پسې راشي، نو دا پسې تړلی نومويي يا څه يې پرېکړونی دی.

بېلگه: ته مې ووېلي، زه يې گوزار کړم. هغه دې راوړ. کور مې واخست.

يادونه: گورو، چې موږ په پښتو کې همدا دوه نومځاینيوي، زه او ما لرو، چې د کړوني او پرېکړوني لپاره کارول کيږي. له دې څخه داسې پوهېږو، چې د لومړي او دويم حالت يا د کړوني او پرېکړوني حالت لپاره.

دويم ۱ ۲ - که ولرو: (را، در، ور) (څخه، سره، کره، پورې، باندې، ته.....)

دلته دا پوره يو حالت دی، چې کېدی شي د پسېځاینيوو حالت يې وېولو، ځکه، چې دا و مخ ته تکیه پر نومځاینيوي، ټيک وپسېځاینيوو ته تکیه دي او نه بل څه ته.

دا اوس د ځانيز نومځاینيوو سره څنگه لیکو؟

له ما سره (څخه، کره، پسې) = را سره (څخه، کره، پسې) له دې لرو چې:

را = له ما

تر ما پورې = را پورې دلته بيا را = ترما

په ما کې = را کې له دې لرو: په ما = را

پر ما باندې = را باندې. له دې څخه لرو: پر ما = را

و ما ته = را ته. له دې څخه لرو: و ما = را

له پورته څخه لاس ته راځي، چې: له، په، پر، تر، ته، باندې..... مورفېمونه دي، چې خپلواکه پوهېدنه نه لري، خو د اړونده پسې نوم یانومځاینيوي دنده بدلوي. دلته د،، ما،،، چې د کړوني او پرېکړوني لپاره په بدل ډول کارول کېږي، دلته یې دنده، له،، د،، سره، چې،، دما کور،، لیکل کېږي او،، د ما،، د خاوندوالي نومځاینيوي کېږي او همداسې د پسېځاینيوي حالت کې هم د د،، ما،، دنده د (له، په، پر، تر....) سره په اړونده ډول بدلیږي.

په پورته پسېځاینيوي حالت کې دا هم غوره ده، چې:

۱ - له،، له،، سره: څخه، سره، کره، پسې ټاکلکېږي او له څخه، سره، کره پسې سره،، له،، یواځنی ټاکلکېږي.

۲ - له،، تر،، سره،، پورې،، یو یواځنی ټاکلکېږي. (دا یو ویاځنی په دې پوهېدنه چې تر یواځي هلته راځي، چې پورې یې پای کې راځي او پورې هم هلته راځي، چې تر وي،، تر کور پورې،، بل ډول ناسم دی او بس).

۳ - همداسې له پر سره باندې او په څټ له باندې سره پر.

۴ - له،، و،، سره،، ته،، او په څټ

دا اړيکې دي، چې بیا هم ګوته ورته ونیسو، چې، له، تر، په، پر، و او که نور په مدې ژبلاړیزه ډله کې راځي، بل ځای کې ځای نه لري، د مور ژبپوهان او ژبمینه وال یې دا،، تر،، ډېر کله ناسم کاروي.

یوه غونډله او شننه یې:

بنځه و خپل ورور ته د خپل مېړه خولۍ ورکوي.

په پورته کې بنځه کړونې، وځپل مېړه ته (د پېښځاینيوي حالت پوره کونه)، د خپل مېړه (خاوندوالي حالت پوره کونه)، خولې (پرېکړونې حالت) ورکوي (کړنه).

پای لاس ته راوړنه: مور د دې لیکنې سره داسې وښوده یا ښه یې: بیا نوره هم روښانه کړه، چې پښتو څلور حالتونه لري: کړونې، پرېکړونې، خاوندوالي او د پېښځاینيو حالت (دې ته دې پام وشي، چې څنگه ښه نومول کيږي).

یوه غوره یادونه: د مور ډېر ناسمونونه له همدې مورفیمونو له ناسم کارونې سره و منځ ته راځي، نو ما هم لږ زیات پام و همدې ته وکړ.

و دویم: ۲ ۲ ته: که ولرو: کور مې کوچنی دی، نو دا د ځانیز نومځاینيوي سره دا سې لیکو: د ما کور کوچنی دی، په دې پوهېدنه چې د ،، ما ،، سره یو بل مورفیم ،، د ،، مل شو او ،، ما ،، دنده یې بدله کړه.

د مخه مو په لیکنه کې ولېدل، چې هلته ،، مې ،، د ،، ما ،، په پوهېدنه وو.

د ژبې د پیدایښت په بنسټ پوهېږو، چې لرو: د ما کور کوچنی دی. دلته خو بې له ،، د ،، څخه، چې ،، ما ،، یواځې وي، څه نه پوهېدل کيږي او ،، د ،، هم دیوه مورفیم په څېر خپلواکه پوهېدنه نه لري، نو له ،، ما ،، سره یو ځای د خاوندوالي نومځای نیوی کيږي (دلته دې فکر وشي، چې دا ،، د ما ،، نومځاینیوی شو او که ؟؟؟) چې د خاوندوالي حالت غوره کړ.

دلته لیکو چې: دما کور کوچنی دی. دا به د خاوندوالي حالت وبولو، چې دی.

دلته نو ،، د ،، څه شی دی او دنده یې څه ده؟

بیا: دلته ،، د ،، یو مورفیم دی او کومه خپلواکه پوهېدنه نه لري، نو دنده یې باید بل څه وي او هغه داده، چې دلته د ،، ما ،، دنده بدلوي، چې دا ،، ما ،، په مرسته د خاوندوالي نومځاینیوی شو او د ،، ما ،، دنده یې د کړونې څخه و د ،، د ،، سره مل د خاوندوالي – یا نه کړونې نومځاینيوي ته راوسته.

د حالتونو څېړنپای

دا بیا روښانه په گوته کوو، چې ،، د ،، یواځې او یواځې همدا دنده لري او بس.

حالتونه او ،،زما،، که ،،دما،، او نور Causus

یادونه :

۱ - دا لیکنه به کیدی شي بیا ځل څه ولري، خو بیا همغه هوښیاره خبره ده، چې دوه واره کډلی کلک وي.

۲ - د تازه څېړنې له مخې به دا حالتونه داسې وېول:

۱ ۲ - گړونۍ حالت نومیز یا نومیناتیو.

۲۲ - پرېکړونۍ حالت. اکوزاتیو (اوس په دې و پوهېدم، چې پښتو اکوزاتیو ژبه نه ده)، خو د ځنو کمونو او زیاتونو سره، چې نه یې ډېروم.

۲ ۳ - د خاوندوالي حالت. جینیتیو

۲ ۴ - د پسېځاینیوو حالت. داتیو.

دا دې په اړونده لیکنه کې وکتل شي.

له هغه وخته مې چې د نومځانیوو او حالت په هکله لیکنې کړي، نو د همغه وخت راپه دېخوا مې زړه وو، چې دا لیکنه سرته ورسوم، خو په خپل اند او فکر مې ورسره ستونځې هم پوره ډېرې وې. په دې لیکنې دادې پیل کوم، په دې هیله، چې ژبپوهان او نور د ژبې مینه وال به په کې شونې ونډه واخلي، زه یواځې دا موضوع تاسو ته د خپل اند سره سمه، د ما پر پرلپسې څېړنو بنسټ باندې او په پوره هڅو پوهنیزه توګه وړاندې کوم. دا چې څنګه مخ ته لاړ شو او لاسته راوړنه به یې څنګه او څه وي، دا تاسو ژبپوهانو ته دریاتي دی.

زما لیکنې ټولې د الماني په مرسته دي، نو دا چې په الماني کې حالت څنګه دی، هلته روښانه لار شته او ټولې لارې هم د نومځانیووو او نورو له لارې روښانه شوي دي، خو په پښتو کې داسې نه ده او زه ورسره ستونځې لرم، چې

دا نو باید څنگه وشي. دا چې پښتو هم دنورو ژبو په څېر پېداېښت او د/پېداېښت سره سم دا هم یوه پوره ژبه ده، داسې لارې یا خپلې لارې لري، چې زه یې د ما د څېړنو پر بنسټ باندې وتاسو ته ستاسو و مخ ته ږدم، دا چې څنگه وشي او څنگه د ژبلاړي له لارې دي، ستاسو دنده دي وي. که په دې هکله لیکنې ولرو، زه لکه تل په خواشینۍ وایم، چې ترې خبر نه یم او که لیکنې وي هم باور وکړی، چې دا به خپل څېړنیز غوره-والی ولري او تاسو به ګډ کار ته راوهڅوي.

ګرانو لوستونکو!

د دې لیکنې څخه مې موخه دا ده، چې دا حالتونه موږ په پښتو کې وڅېړو، چې څو او کوم دي او په دې برسېره د همدې حالتونو په بنسټ یا مرسته وڅېړو، چې دا د ملکیت له پاره دا دما، دتا سم دي او که نه زما او ستا موږ دا درې ډوله په ژبه کې لرو، چې ځنې ځایونه دما، دتا او همداسې یما او ځنې بیا زما او ستا او بله ډله یې یما، یټا وایي. دا یوه پوهنیزه څېړنه ده او دا اجازه به ځان ته ورکړم، چې له تاسو درنو ژبپوهان او مینه والو لوستونکو څخه د ګډ کار هیله وکړم.

دا حالتونه د پوښتنو په بنسټ رامنځ ته کېږي

یادونه: دا لیکنه مې هم څه وخت د مخه لیکلې، چې دامې لانه وو څېړلي، چې پښتو اېرګاتیو ژبه ده.

پیل یادونه: په پیل یادونه کې دا په پام کې ونیسو، چې ما دا حالتونه د الماني حالتونه څېړلي، چې پښتو حالتونه یې ورسره سر نه خوري، خو کټه مې ترې احستې او پل پېل به به دې لیکنې کې د دې ستونځو لپاره لوبې ګورو (ستونځوبی لکه ګروبی)

نومیناتیو **Nominativ** (له لاتین څخه، نومونۍ یا نومونیز) په ګرامر کې د یوه حالت نومونه ده، چې له هرڅه څخه دمخه (دمخه مې ناسمه،، د هرڅه له مخه،، لیکلی وو) په جمله کې د شي د نڅښونې په چوپړ کې دی، د دې له پاره

د حالتونو څېړنپای

دا هم تېپيکي يا نومونيز دی چې د يوه شي د خپلواک کارونې له پاره رامنځ ته کيږي (دا په دې پوهېدنه، چې بي د بل له واکه).

لنډ: دا حالت دی، چې د ،،څوک-، چا – او څه حالت،، بلل کيږي، د يوه حالت سيستم په توگه رامنځ ته کيږي، چې دا نوميناتيو – اکوزاتيوسيستم بلل کيږي.

بيا: د نوميناتيو يا د ،، څوک،،چا - ،، او ،،څه شي،، حالت.

موږ د گړنو يا کړ له مخې د دوه ډوله ليکنو سره مخامخ يو:

لومړی:

يوه يادونه پسې شته

سپين يا هغه کار ته ځي

سپين يا هغه کار ته لار

سپين يا هغه به کار ته لار شي

سپين يا هغه کار ته تللی وو

څوک کار ته.....

سپين يا هغه

زه کار ته ځم

زه کار ته لارم

زه به کار ته لار شم.

زه کار ته تللی وم.

دویم ډول يې:

زه مڼه خورم

زه به مڼه وخورم

ما مڼه وخوره

ما مڼه خوړلې وه.

لنډه یادونه: وروسته به وگورو، د ،، زه کار ته لارم،، په ځای به سم ،، زه وکار ته (و) لارم،، سم وليکو. د ژبلار او په ژبلار کې د ما د نوو میندنو په بنسټ (دا دې هملته (همغلته) وکتل شي).

دا همداسې د دویم کس له پاره ته او تاسې راځي او د ریم کس له پاره هم هغه او هغه راځي(په دې دریم کس کې لیکنه یو ډول ده، خو د ویلو څخه برېښي، چې لومړۍ ه څرگنده یا روښانه ه ده او په دویم کې بیا دا پڅه ه ده او که بل ډول يې بولی. هغه زور او زورکی مې ښه نه راځي، چې په پښتو کې نه شته)

یعنې په دریواړو کسانو کې يې توپیر یو ډول دی، چې د کړنې پرته يې په څو کړنو کې نومځاینیوی هم بدلیږي، نو له دې امله دا د څه - ، چا- او څه حالت دی.

مور کار ته ځي.

څوک کار ته ځي؟ ځواب: مور

د وروستنیو څېړنو پر بنسټ باندې به وگورو، چې داپورته داسې لیکل کیږي:

مو وکار ته ځي

څوک وکار ته ځي؟ ځواب: مور

کالیمینځی خرابیږي.

څه شی خرابیږي؟ ځواب: کالیمینځی

یادونه: و ماته هم دا نومونه توکلي د لیکوني (قلم) خولي ته راځي. نه پوهیږم،، چي دا اله، چي کالي پرېمینځي، کالیمینځی، کالیمینځونی یا کالیمینځونکی وېولو. او که نه، نو کالي مینځلو اله. څنگه مو چي خوبه وي.

جينيتيو Genitiv Der

جينيتيو د الماني گرامردويم حالت دی.

دا به موږ په پښتو کې هم اسې روښانه کړو، چي د خبرو بايد وي:

لومړی: دا حالت د ملکيت حالت يا د ،،، دچا،، حالت په نامه هم ياديږي.

یادونه: په نوميز حالت ،، چا-،، وو او دلته ،، د چا-،، حالت دی.

بيلگي: ،، د گاوندې کور،،.

دا د چا کور دي؟ دا د گاوندې کور دی

،، د يوه لرې زنگ غږ،،.

یادونه:

اوس گورم، چي دا لاندي سم نه دی او دلته بايد د اړونده حالت هغه اړونده مورفيم ،، د ،، راشي.

د جينيتيو ،، په څه (شي)،، حالت

هغه په غلا تورن دی.

هغه په څه (شي) تورن دي ؟ ځواب: په غلا

يادونه: په وروسته ليکنو او دما په ميندو کې به وگورو، چې دا حالت په پښتو کښې زيات د پرېکړوني لپاره راځي.

Dativ Der داتيو (دا اوس موږ په پښتو کې د پښپځاينيوو حالت بولو) ښه يې ((دی :

يادونه: دا ليکنه د موږ پر ورسره بلدي لار باندې سم دي، خو د موږ د نوي ژبلار سره و سمون ته اړتيا لري. داتيو د الماني ژبې دريم حالت دی يا په جمله کې دريم حالت په گوته کوي. داتيو د ،، و چا، له چه، پرچا، او نورو حالت،، هم بلل کيږي.

د داتيو له پاره په الماني پوښتنه پوښتنه کيږي، چې چا ته (سمه پوښتنه يې : و چا ته) او همداسې له چا، پر چا...؟

دا به په حالتونو کې روښانه وي.

بيلگې: زه و دې ميرمن ته د يادښت کتابچه ورکوم. و چا ته د يادښت کتابچه ورکوم؟ ځواب: و دې ميرمن ته.

هوگی سوغات و سپين ته ورکړ.

هوگی سوغات و چا ته ورکړ؟ ځواب: و سپين ته

زه و زما (دما) ملگري ته يو کتاب سوغات ورکوم.

وچا ته سوغات ورکوم؟ ځواب: زما(دما) و ملگري ته.

د دې حالت سره په نږدې څېړنه کې دا حالت ما د پښپځاينيوو حالت بللی. د ما ميندني او نوي ليکنې دا روښانه کوي.

اکوزاتيو Akkusativ دا حالت به دلته راياډ کړو، خو د ما د وروستنيو په بنسټ کموتاتي ژبه نه ده، نو دا حالت په پښتو کې نه لرو. هغه پېښتو به د ځنو څه پوهېدنه ورکړو، خو د پښتو د ژبلار په لار به نه وي.

د حالتونو څېړنپای

یادونه: د دې حالت اړونده حالت لیکنې په نورو حالتونو برېښي.

اکوزاتیو یوگرامري حالت دی. په ورځنې الماني گرامر کې دا د څلورم حالت سره ترتیبیږي. د دې د روښانتیا له پاره په الماني کې پوښتنه کېږي، چې ،،څه (شی)،، یا څوک او که ،،د چا؟؟؟،، نو دا له دې امله د څوک حالت هم بلل کېږي.

اکوزاتیو: د ،، چا - یا څه شي حالت

بناغلی سپین خپل ورور گوري

بناغلی سپین د چا لیدنه کوي؟ ځواب: د خپل ورور

یادونه: دا حالت په پښتو کې کله د پرېکړونې حالت دی او کله د خاوندوالي حالت دی، هلته به ورباندې وپوهېږو،

دا پورته غونډاله زموږ پښتو کې داسې ورځنۍ نه ده، نو دا څنگه ده؟ سمه او که ناسمه.

زه خپل (و) (اوس مې ور زیات کړ) ملگري ته یو کتاب ډالۍ یا سوغات ورکوم.

زه خپل ملگري ته څه شی سوغاتوم یا ډالۍ ورکوم؟ ځواب: یو کتاب

بیا پورته سره ،، و ،، نه دی لیکل شوی، نو:

زه و خپل

دلته له هر څه څخه د مخه یوه یادونه ده، چې باید پام مو ورته وي:

له دې څخه د مخه: تر دې وخت پورې مې لا دا حالتونه داسې سم نه وو څېړلي، نو دلته هم هغه غوښتونې څېړنه نه شته.

دا گرانو لوستونکو لپاره هم کتوره ځکه ده، چې له یوې خوا به د ما پر ستونځو باندې وپوهېږي او دا چې پخپله به هم د لومړي ځل لپاره مخامخ وي، ښه به یې پام ورته راوگرځي.

لنډ: په پښتو کې یواځې پوستپوزېشن شته او بس. دا مې لومړنۍ اند دی، خو وروسته بهوگورو، چې مخاینیوي شته او که نه؟ زه داسې لږ،، بې،، په یوه فکر راوستی يم، چې دا مخاینیوی دی او که نه.

توپیر: بیکاره، بې له کاره او بې له کار څخه. دا به نو ژبلاړيزې څنگه سره توپیر کړو. که دا بې له کار څخه وي، نو له کار څخه داتیو حالت دی او دا بې ... دا پام وړ دی. همداسې بې له کار څخه به د لېکار څخه پرته سره انډول وي. دلته پوښتنه دا ده، چې ایا دلته،، بې،، مخاینیوی کېدی شي او که نه.

ما دلته سربل لیکلی یا دلته د پښتو اوستربلونه زیات دي او همداسې کیدی شي سیرکومپوزېشنونه هم وي، چې هغه به گران لوستونکي په اړونده ځای کې ولوستلی شي. د نه کار څخه نیمگړی کار هم هر وروسته ښه دی، په ډېره بڅښنه، که دا کار موسترې کړي.

یادونه: د دې سر بلونو او اوستربلونو.... باندې خو نه پوهیږم، خو ما هغه د الماني انډول یا د یوه امانی وی انډول د دې له پاره اړیکویونه لیکلي، ناسم نه دی، خو ستاسو خوښه

دې ته هم یوه پیل یادونه:

دلته هم هغه ستونځې، چې لږوډي مو د نوو څېړنو سره سمې شوی، خو سره سینه به ورته لږو. دا هم د مور په هغه ورسره بلده بڼه یا پوهېدنه ناسم نه دي، خو په نوي پیدا بڼه دي.

یادونه: ما په لیکنه کې پورته ځنترپوزېشنونه لیکلي. په راتلونکو لیکنو کې به گورو، چې پښتو یواځې پوستپوزېشنونه لري او بس.

د حالتونو څېړنپای

— که له الماني څخه يې راواخلو، نو (بايد فکر ورته وکړو، چې په پښتو کې به څنگه وي؟) حالت يا کاسوس په الماني کې څلور حالتونه په نځېنه کوي. حالت موږ ته ښايي، چې نومن د نورو توکو سره په جمله کې د نومن، د ، ملکيت، داتيو او ؟؟؟؟ څنگ نوري څه اړيکي لري. نومن يا نومونه، د هغه ملگري (چې ښځينه نارينه ترې څرگنديږي) (الماني يې اړتیکل)) همداسې وکيل يا نماينده (نومځاينيو) په حالت کې جوړيږي.

دې ته سړی گردان يا بدلون وايي. نومونه، اړتیکل يا نر -ښځينه والی او نومځاينيو د خپلې دندې له مخې گردانيږي يا ښه بدليږي

Wofür braucht man den Kasus? حالت د څه له پاره په کار راځي؟

د دې لپاره چې د حالت موخه باندې وپوهیږو، غوره ده چې يوځل يوه جمله په پام کې راوړو، چې توکي يې گردان يا ښه بدل شوي نه وي. دلته پام ته راځي، چې دا چې دايوگوني حالتونه نه يواځې يوه دنده لري، بلکه د دې له پاره مسئوليت يا دنده لري، چې موږ وپوهیږو. يوه غونډاله چې دا په پام کې ونه نیسي د پوهېدلو نه ده.

دلته يوه بېلگه راوړو:

له نه ښه بدلون سره دلته د حات اړونده نومځاينيو ښه اړوند نه بدليږي: ښځه ورورملا لور خولې ورکوي.

له ښه بدلون سره : د ورور ښځه د ښوونکي (و) لور ته خولې ورکوي.

لاندي يې الماني :

Nicht dekliniert: Die Frau der Bruder geben der Tochter der lehrer der Hut.

Dekliniert: Die Frau des Bruders gibt der Tochter des Lehrers den Hut.

په لومړۍ غونډاله کې د غونډالې ځانگړي توکي بڼه بدل شوي نه دي او په لاس ته راوړنه کې په اړونده حالتونو هم نه دي برابر شوي او په پام راځي، چې غونډاله پوهور نه ده. د دې په الماني کې) په پښتو کې بايد ځانله څيرنې پرې و شي (د څلورو حالتونو غوره دی، چې دا الماني او زموږ په حالت که دا پښتو يې وپوهيږو .

گردان يا بڼه بدلېدنه شونې کوي، چې د نومه ونې يا نوميناتيوي اړيکې نورو توکو ته روښانه شي سمه گردانونه يا بڼه بدلونه يې په الماني کې سمه ده او پښتو کې به ورته پام وکړو.

دا چې په دې غونډاله کې کوم حالتونه او څنگه راغلي، د الماني څخه يې پيل کوو او بيا پښتو ته راځو.

Nominativ + genitiv Prädikat Dativ+genetiv Akusativ

Die Frau der Bruder gibt der Tochter des Lehrers den Hut

ملکیت؟) + (نوموی ملکیت + داتیو)؟ (نومن کړنه يا پرېديکات

د ورور بڼه د ښوونکي ولور ته خولي ورکوي.

لږ تر لږه دلته گورو، چې د پښتو غونډاله له ملکیت څخه پيل کيږي او پسې ته به گډ فکر وکړو...

په الماني کې څلور حالتونه دي او په پښتو کې به ورته وگورو، چې ستاسو کار په کې اړيکې دي.

د حالتونو څېړنپای

د الماني غونډاله په نومونه پيليري، خو لاندې پښتو يې په خاوندوالي پيليري،
پسي نوميناتيو راځي بيا خاوندالی پسي داتيو پسي خولي باندې پرېگړه نه کوم،
چې د گرامر له مخې څه شی دی او پسي ورکوي پرېديکات يا کرڼه ده.

د پښتو حالتونه يې داسي

د ورور ښځې د ښوونکي لور ته خولي ورکوي.

يادونه: دا پورته غونډله د نوو څېړنو په بنسټ ناسمه يا ناپوره ده، چې اوس يې
بايد- د ماد څېړنو په بنسټ- داسې وليکو:

د ورور ښځه د ښوونکي ولور ته خولي ورکوي. دا،، و لور،، د اړونده حالت
د نومځاينيو په ځای راځي او د پسېځاينيو حالت دی.

د دې پوښتنه به داسې وکړو:

د چا څوک د چا چاته څه شی ورکوي؟

يادونه: د اوسنۍ څېړنې سره به داپورته داسې وليکو:

د چا څوک د چا وچا ته څه شی ورکوي؟

واکوالی نومونه واکوال داتيو نومونه کرڼه.

دلته په پښتو کې د اکوزاتيو حالت گومان مې دی نه شته (اوس پوهېږو، چې نه
شته). پوښتنه دا ده، چې ايا موږ د اکوزاتيو حالت لرو او که څنگه؟ دا د خبرو
يوه موضوع بايد وي. په الماني کې هم کله کله داتيو د اکوزاتيو سره راځي. په
پورته غونډاله کې خولي په الماني کې اکوزاتيو دی، خو پښتو کې داسې
برېښي، چې نوميناتيو دی، و بيا هم پوره څېړنې ته يې اړتيا شته.

نوموی کېدی شي د چا/ د څه شی له ؟ له لارې وپوښتل شي.

دا حالتونه چې پیژندل – او څېړلکیري د همدې پورته پوښتنویونو له لارې کیري.

یادونه: دا حالت او غونډلې یې په پښتو ژبه کې د پرېکړونې د حالت دی، چې روښانه کیري.

په پښتو کې نومخاینیوي او حالتونه:

ما تر اوسه پورې (ما ، پورې ، د مخه ورسره نه وو لیکلې ، چې بې له ، پورې ، څخه ناسم دی) له تاسو سره د الماني نومخاینیوو او همدا ډول د حالتونو په هکله خپلې لیکنې گډې کړې . راځی ، چې وگورو ، چې دا به په پښتو کې څنگه وي . دا به هم له الماني څخه په گټه اخستنه باندې ودانې وي .

یادونه: دا لاندې او دا پسې لیکنې داسې څه بیا راغلي ، خو غوره دلته دا ده ، چې دا د کلیتیکي حالت یوه برخه ده ، چې وروسته پوره څېړل شوې . دا چې دا سوچ بوچ نوې دي ، نو گورۍ ، چې ما هم ورسره څومره ستونځې لږودې دي . هیله ده ، چې ځوانان ژبپوهان به یې سره سمې کړي .

اېنکلیتیکي نومخاینیوي:

یادونه:

۱- دلته تکرار شته ، خو لوستل یې گټور بولن .

۲ – دا لیکنه هم وروسته بیا پوره او سمه شوې . دا به د ما په پای لیکنو ، اندم چې سمې شوي به وي . او وبه گورو ، چې دا لیکتیکي یا تکیه-اړ نومخاینیوي دي ، چې د پسېخاینی حالت کې کارول کیري .

موږ د نورو ژبو څخه گټه اخلو ، په زیاتو ځایونو کې د نورو ژبو څخه گټه اخستل کېدی شي ، خو سره ورته ژبیزې لارې سره نه لري .

په فارسي کې: مېرم.. او نور، مادرم، ...، او نور

په فارسي کې بيا خاوندوالي هغه نومونو لپاره، چې پای يې بېغېره توري وي،
-م،-ت،-ش پسې تړلي او که پای يې غږلرونکي توري وي، نو بيا پسې -يم،
-يت او -يش پسې تړلي دي.

په پښتو کې: حَم، حُو، حِي، حَى ... او ور خو موږ مي (دې، يې) په پښتو د
کړنوي پسې، م،ې، ي تړلي او د خاوندوالي نومځاينيوو پسې بيا مي، دې،
يې مو د مخه وڅېړل، چې د فارسي بيا د خاوندوالي نومځای نيوي، گډ، په
دې پوهېدنه چې مي، دې د پسېځاينيوو څخه بيلدي. دا هم وروسته څېړل
شوي او سم دي.

د دې يو لامل دا کېدې شي، چې په پښتو کې د کړنوي اخر کې دا ورسره
زياتېدنه د کړنوي پسې تړلی يا سره ويلې شوې شته، خو د خاوندوالي نومځای
نيوي خپلواک شته دی او په درې کې دا نه شته يا داسې نه دي.

دا نور نومځاينيوو به د څنگه والي نومځاينيوو وېولو او گورو، چې د
اينکليتيکي نومځاينيوو سره توپير لري.

Enklitische Pronomina اينکليتيکي نومځاينيوو.

يادونه: دا تکرار دی، خو شايد لږ څه نوي ولري، بيا هم که زه سهوه وم بڅېښه
به وي.

اينکليکي نومځاينيوو يوه کيدنه لري، چې له يوه کړنوي سره ورزيات يا
ورسره وښکلي يا ورسره ويلې شي. کړنوی + ځانيز پسې تړی ډېر زيات د
خبرو ژبه همداسې په شاعرۍ کې منځ ته راځي. په ډېرو ليکنيزه ژبه کې ترې
ډډه کيږي يا دا د کړنوي سره يوځای په يو بل کې سره وېلې يا ولې شوي، چې
يو نوی ويې منځ ته راوړي چې د دې ترنې سره پرېپوهېدنه هم پوره کوي.

د بېلگې په توگه: اینکلیتیکی نومځاینيوي د یوه شي دنده لري، که دا یوه کړنوي سر ورزیات شي.

گډوله کونه

- کړنوي + ځانیز پسرتری په وینزبه او لیکنزبه کې مخ ته راځي او همداسې بله برخه یې

- ځانیزمختري نومځاینيوي یا اینکلیتیکی نومځاینيوی + کړنوی، چې دا دواړه به لږ ترڅېړني لاندې (دلته مې،، تر،، لیکلی، خو ناسم دی. سم یې ،، د ،، ونیسو.

دا نومځاینيوي، نو څنگه روښانه کړو، چې کوم دي؟

که غواړې عکسونه درته ښایم. که غواړې وټا ته عکسونه ښایم.

د او پورته د مخه راولي سره بیا راغلی، خو پام ورته وکړی. د ما یې لږېکولو ته زړه نه کیږي.

د کاسوس رېکتوس او کاسوس اوبلیکوس کارونه

یادونه: دا لاندې څېړنبرخه نېمگړې ده، خو وروسته په نورو لیکنو کې پوره شوې.

کاسوس رېکتوس د نومیز او اکوزاتیو حالت لپاره د اوسمهال لپاره کارول کیږي. یوه ځانگړنه شته او هغه داسې ځانیز نومځاینيوو کې اوبلیکوس د الماني و اکوزاتیو ته کارول کیږي. کاسوس اوبلیکوس تل کارول کیږي، که یو ادپوزېشن په نوم تکیه کوي. ځانگړنې په پوستپوزېشنونو کې شته، چې ،، کې، باندې، ته، د پاسه، زیات په رکتوس کې وکارول شي. کاسوس اوبلیکوس د تېروخت بڼه کې نومیز حالت کې هم کارول کیږي.

یادونه: دلته دې اندونه سره گډ شي. دا څېړنه بل ځای کې پوره څېړل شوې.

د حالتونو څېړنای

دا نسبتې وی و پسي ځاینيوی یا پوستپوزېشن ،، ته،، ته یو اوبلیک دی. د الماني داتیو څنگه والي ته انډول دی او له دې سره د پوست پوزېشن په څیر د موخه لور (چېرته) دنده لري.

بیلگه: و کور ته ځم.

پرمېز(حالت) باندې (اړیکوی) د انګورو (خاوندوالی حالت) له جنډې (حالت) څخه (اړیکوی) انګورو (نوم) له ځان(حالت) سره (اړیکوی) وټا(حالت) ته (اړیکوی) دروره.

ګورو، چې دا مې تر اوسه پورې سنترپوزېشنونه بلل، چې ناسم دي او دا پر، په او نور چې راځي، دا د حالتونو مورفېمونه دي، لکه ،، د،، د خاوندوالي مورفېم.

دلته ټول اړیکويونه پسي ځاینيوي یا پوستپوزېشنونه دي.

د مور ستونځې له ژبې سره چېرته دي؟

مور په رېښتیا په خپله ژبه کې ډېرې ژبلاړيزې ستونځې لرو. ما چې خپل څه باندې دوه کاله د مخه لیکلی وو، اوس و ما ته په ځانګړې توګه په حالتونو کې ډېرې ستونځې لیدل کيږي، چې په اوسنیو لیکنو کې مې سمې کړي.

ما لیکلي وو: زه باغ ته ننوتم. باغ نوم دی. دا حالت ،، باغ ،، کړوني دی. ،،ته،، پسي ځاینيوی دی، نو باید چې له نوم څخه د مخه د دې پېښځاینيوي اړونده مورفیم ورزیات شوی وي، چې غونډله سمه شي او هغه د یوه ،، و ،، له نوم سره د مخه باید ورزیات شي. اوس به یې سم ولیکو: و باغ ته ننوتم. نوره به هم ښه وي، که دا زه ورزیات شي، چې ،، زه و باغ ته ننوتم،، دوه نورې غونډلې.

پخوا مې ليكلي: باغ ته ننوتم، باغ کې ...، د باغ نه ووتم. دا کليوالي دي، خو معياري يا ښه يې ژبلاړيزې ناسمې دي. دا به سمې داسې وليکو: و باغ ته..، په باغ کې...، له باغ څخه...

په دې هکله مې ليکنې شته.

د ما يوه هيله: که هر چا يو څه سم وليکل، خو دا د بل چا لپاره پروا ونه لري او ودې منې او ناسمون يې تل بايد سم شي.

لاندې به کليوالي ليکنې او معياري ليکنې سره يا ښه د حالتونو غونډلې سره په گډه وگورر:

زه باغ ته ننوتم زه و باغ ته ننوتم.

زه باغ کې يم. زه په باغ کې يم.

زه د باغ نه لارم او نور. زه له باغ څخه لارم(ولارم)

دما سره له ما سره

په ميز شته پر ميز باندې شته

ما پورې راشه يا تر ما پورې راشه

تر ما راشه. تر ما پورې راشه

انگليسي نومويونه، چې د يوه حالت اړوند دي

بيا او بيا ليکم، تر منځ...، تر مخه، ... او او دا ټول ناسم دي. ،،تر،، يواځې او يواځې د پسرپاڼيو مورفېشم دی، چې دا پسرپاڼيو يې ، پورې دی او پس.

دا مو هم بايد په پام کې وي، چې پښتو يواځې او يواځې پسرپاڼيو لري او دا دي:

د حالتونو څېړنپای

پورې، ته، سره، څخه، کره، باندې، کې، او نور یې تاسو ولیکۍ.

پښتو او ژبلاړيزې نااوبی ستونځې يې

پښتو پنځه زره کلنه ځوانه ژبه ده.

ولي ځوانه؟

په افغانستان کې تر ۱۹۳۰ ز ک پوري د افغانستان رسمي ژبه يواځې فارسي وه. په هغه وخت کې د پښتنو يوه ټولنيزخوږښت بنسټ په جوړېدو (۱۹۳۱ ز ک) ، په (۱۹۳۲) د کابل پوهنتون او په (۱۹۳۷ ز ک) کې د پښتو ټولنه جوړ شول، په ۱۹۳۶ ز ک کې د سردار هاشم خان د حکومت په دوره کې پښتو دولتي رسمي ژبې ته پورته شوه، سره له دې، چې په هغه وخت کې پخپله پښتنو هم دومره پام ورته نه دی کړی. په ۱۹۶۴ ز ک د لويې جرگې لخوا پښتو سراسري ژبه ومنل شوه او ملي ژبه هم شوه.

له دې څخه داسې برېښي، چې پښتو ژبې د کار وخت- په داسې لږه سويه- له ۱۹۳۶ ز ک څخه بايد پيل شوی وي او قانوني ، د قانون له مخه يې دا په ۱۹۶۴ ز ک بيا ومنل شو، چې په دې وخت کې ورته پښتانه مشران هم داسې لږ را بيدار وو.

سرلښکر يې:

دا خپله دنده بولم ووايم، چې سر لښکر يې همغه له اول څخه خدای (ج) بڅښلی ارواښاد وزير محد گل خان بابا وو، چې د هغه وخت د واکوالو سره يې د يوه ورور په څېر اړيکې لږودې، په ژبه او هيواد مين انسان وو او د دې توان يې لاره، چې د ارواښاد رېښتين صيب له خبرو يې دا پنځه د پښتو ستوري هر يو ارواښاد خبيبي، اورښاد بينوا، ارواښاد رښتين، ارواښاد خادم او ارواښاد رشاد روزلي او د وينا له مخې يې سياسي ستر ملاتړ وو، خو سره له دې هم دې ژبې لاتراوسه هغه خپل قانوني ځای په دولت کې نه دی نيولی.

د پښتو ژبې وده

له پورته څرگندونې څخه همدا لامل څرگندېږي، چې پښتو ژبه مو په هره پوهنیزه ریښه کې هم پوره ستونځې لري د ژبې تر ژباړل یا گرامر پورې. د پوهنیزو پوهنتون او د ښوونځي د کتابونو پښتو خوندیونه نه لرو، هغه مسلکي وییونه یې ټول لا تر اوسه پورې عربي دي، چې پښتانه یې د پوهېدنې سره د پوهېدلو ستونځې هم لري، خو دوی هم په هغه وخت او لاتراوسه څه نه کوي یا څه نه شي کولی، پرته له ما څخه، چې د شمېرپوهنې څلوېښت کتابونه مې په پښتو ژباړلي او لیکلي د داسې څه فزیک سره، د پښتو د دوه گرامرونو سره او همداسې څه نورو کتابونو سره، دا چې دا کار څنگه شونی وو، دا به په بل ځای کې ولیکم (باور وکړئ او لوړه کوم، چې دا مې د ځان ستایلو له امله نه لیکم، خو د نورو یې و دې کار ته راهڅونه مې موخه ده).

دا هم باید په کلکه ووايم، چې په داسې حالاتو او دې لږ وخت کې، که څه هم دولتي پوره پاملرنه دومره نه ده ورته شوې، دې ژبې او د هغه وخت دمور ستورو د نورو هغه وخت ځوانانو په مرسته دې ژبې ته پوره کار کړی. دلته مې — له دې لیکنې سره — هغه بنسټیزه موخه په پښتو ژبه او ورسره لرلو ستونځو بڼو کې ده.

د پښتو په ژباړل کې هغه بنسټیزه ستونځې:

زه به د مور ستونځې په حالت (پېر، کاسوس یا د المني فال) کې وڅېرم او په نورو برخو کې هم د دې ستونځو لاملونه ورته دي. دا چې ژبه مو یوه زړه ځوانه ژبه ده، نو گرامر یې هم باید د ژبې ځوانۍ ته ورته یا ورسره ځوان وي، دا په دې پوهېدنه چې ژباړل مو له پخوا څخه راته نه دی پاتې — که وي، نو پوره ناپوره به وي — او همدا اوس مو باید چمتو کړی وي. دا چې خپل گرامر مو لا تراوسه نه لروده او لږ تر لږه په معیاري توگه، نو باید دا ستونځې مو د نورو ژبو په مرسته اوبی کړې وی، چې هغه زیاته ونډه په کې فارسي یا عربي ژبې باید لروډې وی، ځکه چې مور د هغه وخت ژبپوهان ټولو د هر مسلک هر څه مو باید له فارسي رانیولي وی او هغه مو څه نومونه همداسې مسلکي، چې لرو یا لروډل هغه لا د مخه له فارسي — چې د مور یواځنی رسمي ژبه وه — رانیولي وي، نو د مور د هغه

وخت پوهانو ته اړین نه برېښېده یا نه پرې پوهېدل، چې د فارسي د ښه بلدتیا له امله پښتو اندول ورته ولټوي او ومومي. پښتو چې د زده کړې ژبه نه وه، خو نه دا چې نابله بلکه پردی برېښېده. موږ د نورو ژبو په مرسته د پښتو گرامر هم د پښتو د جوړښت سره سم د پښتو ژبېلار ترتیبوو، خو د پښتو د نوې منځ یا میدان ته راوتلو له امله مو د پښتو ژبې سره هم باید ستونځې شته وي، چې هغه بیا د گرامر په لیکلو کې راڅرگندېږي. په دا وروسته وختونو کې هم، که پرته له عربي مو له نورو ژبو څخه د مرستې اخستلو له امله او د گرامر د توپيروي له امله، گرامري ستونځې منځ ته راځي، چې زه به یې په دې لیکنه کې هغه څرنگوالي ته گوته ونیسم او همداسې له بلې لورې موږ د پښتو ژبېلار یا گرامر د نورو پښتو ژبپوهانو له ژبېلار څخه رانیسو او هغو دا کار ځکه سم نه شي کولی، چې دوي پښتو زده کړې، بې له دې، چې سم یې و ژبېلار ته ورننوځي. د دې څرنگوالي ته به هم گوته ونیسم.

په پښتو کې د حالتونو یا پېر سره لرلې ستونځې

پیل یادونه (ځان ستایېنه نه ده، خو اړین راته برېښي، چې هرڅنگه وي لږ تر لږه ستاسو پام دې دما لیکنو ته راواړم): ما له ښوونځي څخه را په دیکخوا له پښتو ژبې سره زوره مینه لروده او ان چې په څلورم ټولگي کې - دامې په یاد دې، چې - د پېگانو سره بلد وم او نږدې دا اخر شپاړس کاله مې په ژوره توگه د ژبې سره کړونې کار پیل کړی او دا هره ورځ ډېر ساعتونه، چې لاس ته راوړنه یې د دوه ژبېلار کتابونو لیکل وو، په ژبه کې سمونونه (هغه وییونو ته کتنه شوي، چې موږ یې ناسم کاروو، دا له سلنې څخه نیولې، چې په پښتو ژبه کې ځای نه لري، تر اوبلن پورې، چې د ،، بهیدونکي،، په ځای یې ډېر ناسم کاروي او دا چې د سويي او معیار لپاره کچه کارولکېږي، دا مې باید باور وي، چې د موږ لیکنوکي څوک یا ژبپوهان نه پرې پوهیږي او دا سي نور هم). د دوه ژبېلار کتابونو سره مې ژب اړوند اته کتابونه لیکلي په ketabton.com کې یې گران لوستونکي لوستلی شي او دا مې هیله هم ده، چې که دما لیکني سمې نه وي، نو

د حالتونو څېړنې

54

اوس هغه ما ژبلاريزي لرلي ستونځي:

بېلگه به همدا له حالتونو څخه راوړو:

موږ ليکو: د هغه نه، د هغه څخه، له هغه څخه او

د هغه سره، له هغه سره.

ما په ،، له ...څخه او د... سره،، باندې يوه ستره ليکنه وکړه، چې دا مي په همدې دوه ډوله ناسم وليکل، چې گوندې دا يو دي ،، له،، سره وي او دا بل دي له ،، د ،، سره وي.

دا تر هغې پورې راته سمه برېښېده، چې پوه شوم دا ، د ،، د يو مورفيم په توگه د يوه نوموي (نوم، نومځايښوې) سره راځي، چې د هغه واکوالۍ ښايي، له دې پوهېدنه داسې ده، چې ،، د ،، د خاوندوالي مورفيم دی، لکه د هغه کتاب يا همداسې د سپين کتاب، نو دا راته له هغې څخه وروسته سم برېښېده او پسي بيا په دې اند شوم، لکه د موږ ټول ژبپوهان تراوسه پورې، چې دا له... څخه دی، دا په دې پوهېدنه، چې دا يو سنترپوزېشن دی، په دې پوهېدنه چې نوموی يې په منځ کې راځي او د موږ ټول ژبپوهان يې ،، سربل او اوستربل بولي، ، چې زه په رښتيا نه پرې پوهېږم او نه مي چيرته ولوستل، چې ولې.

دا بايد ووايم، چې د موږ ټول پوهان او همداسې ژبپوهان هم ډېروخت د يوه څه پوره پېژندنه ورکوي او هغه کاروي، چې دا مو هم يوه بنسټيزه ستونځه ده.

اوس هم داسې انگېرل کيږي، چې هغه د انگرېزي from او الماني von لپاره موږ د پښتو انډول ،، له،، بولو يا داسې شايد کله، کله ،، څخه يا نه ډېر کم او که وي، نو له دباندنيو ژبپوهان څخه به ،، له...څخه،، او له ما څخه هم زيات ،، له... څخه،، ليکل - يا بلل شوی وي، چې ،، دما،، وروسته، چې دا د ما ميندنه ده، لږ گوته ورته ونيول شي او ليکنې پرې يو څو لرم، چې د کتلو وړانديز يې کوم، چې دا په ژبه کې راته د ما يوه ستره لاس ته راوړنه هم برېښي.

له دې سره مي باور دی، چې موږ د پښتو ژبې د دې اړخ ستونځوبيو لار ميندلي وي، چې گران لوستونکي دي هيله ده په غور ولولي.

د حالتونو څېړنپای

مور په پښتو ژبه کې لرو: مور نومځاینيوي لرو: زه، ما، ته، تا، هغه، هغه او ... نور او دا په همدې څېره یا په همدې ډول په حالتونو کې د کړونو او پرېکړونو او همداسې نه کړونو لپاره، دا په رد بدله بڼه کارول کېږي، لکه: ته ما وهې، تا زه ووهلم.

په نورو حالتونو کې باید یو څه بل ډول وي (پسې روښانه کېږي، خو دا پوره ژور دما په - همدې هکله - لیکنو کې پوره روښانه شوي).

دلته دی، چې د from او von اندول،، څخه،، دی، نه،، له،، او همداسې نه،، له ... څخه،،.

په دې کله وپوهېدم یا مې کله ورته پام شو؟

کله مې چې دې ته پام شو (وپوهېدم؟؟؟) دا دې لا د تاسو تر مرستو پورې وي). چې پښتو دوه حالتونه رېکتوس او اوبلیکوس لري او همداسې کلیتیکي (تر دې وخته پورې مې هم اینکلیتیکي لیکل) نومځاینيوي، نو وپوهېدم، چې دا،، له، تر، په، پر،، او نور خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري او د نوموینو سره یوځای راځي د اړوند حالت لپاره، چې هغه حالتونه یې، چې دا یې د نوموینو سره راځي، اوبلیکوس حالتونه دي، چې بې له دې هم ناسم دي او دا ځانله ما، زه، تا ... او نور یواځې هم په هغو حالتونو کې کومه پوهېدنه نه لري. دې ته به هم وروسته گوته ونیول شي.

ولی باید دما خبره سمه وي؟

د ټولو په سر کې:

دا پوښتنه هم ځکه لیکم، چې د ما دا لیکنې به د مور په ژبلاړ کې د لومړي ځل لپاره وي، نو وبه اندم، چې ناسمونونه یا لږ تر لږ د ځنو ادیبانو څه شننیز گومانونه به ورته پیدا وي، چې دا باید د خبرو له لارې اوبی شي.

یو څه چې د هغه لیکنو په هکله پر پوهنه باندې ودانې لیکنې وي، نو تر هغې پورې سمې دي، تر څو پورې یې چې ناسمون پوهنیز نه وي بشوول او روښانه شوی.

د دباندنیو ژبو او د دباندنیو پښتو ژبپوهانو ډېرې گټې او دا د مور غوندې لرلې ستونځې.

موږ چې په هره ريښه کې يو څه زده کوو، نو بې له يوې وتلې دباندنۍ ژبې پوهېدنې څخه دا کار ناشونی دی، که دا ژبه هم وي. له بلې ژبې څخه موږ پوهنيز نومونه هم زده کوو.

چې داسې وي، نو د موږ د ژبې په ريښيزو ليکنو کې ولې ټول ريښه اړوند شيان ويیونه او نومونه مو د بېلگې په توگه پښتو نه دي؟

د مخه مو دې ته گوته ونيوه، چې ژبه مو ځوانه ده او د موږ مسؤل کسانو ته دا د عربي نومونه داسې بلد پرېښېدل، چې په پښتو يې زيات نه پوهېدل او يا ورته اړيک نه برېښېدل او يا يې په کې بېخي فکر نه کاوه، دا چې ولې ډېر نور لاملونه هم لري. دوی ورسره اړيک د خپل پښتو وي په څېر بلد وو. دا حالت تراوسه پورې ځکه داسې دی، چې هغه ډېر د ليک لوست خاوندان مو لا تراوسه په همغه ډول روزل شوي او دا خپله ژبه ورته پخپله يا دومره پوره نه برېښي او اندې، چې دا يې د ژبې وي، خو دې ته فکر نه کوي، چې د خپلې ژبې ويیونه يې له منځه ځي. ژبه غزونه سمه ده، خو نه د خپلې ژبې ويیونو پرېښودنه.

ژباړيزې ستونځې هم په همدې توگه. موږ د نورو ژبو په ژباړل يا نورو ژبو نه پوهېدلو، او د همغه له فارسي يا عربي ژبې له ژباړل مو گټه اخستې، چې هغه بيا د موږ د ژبې له ژباړل سره ډېر توپير لري. بخښنه. ليکنه را څخه غزيرې. اوس بېرته وموځي ته.

موږ له دباندنيو پښتوپوهانو څخه - دا اوس دما ورته پام شوي- پښتو ژباړيز څه هم زده کوو. دا چې دوی يا نور ژبپوهان يې په نورو ژبو پوهيږي او په هغو کې لولي، نو د پښتو سره غبرگ (هغه غبرگ يا غبرگون، چې د موږ ژبپوهان يې د څه موځي لپاره ليکي، ناسم دی) گرامري توکي له هغو ژبو رانيسي. ما هم له همغو ژبو دا وماته تر اوسه پورې نا څرگند ژبتوکي لکه چې ژبه مو دوه حالتونه، رېکتوس او وېليکوس لري، زده کړل او همداسې کاليتيکي نومخانيوي، چې په مټه يې ليکني اوس تاسو سره په دې ليکنه کې شريکوم.

هغوي هم د پښتو سره دا ستونځې لري، چې له von څخه ،،له،، پوهيږي، چې نايډ دی. لنډ دا موږ ورسره نابلدو کارولو سره دوي هم بايد نابلد وي. دوي ژبه بايد له موږ څخه زده کړي، خو دوي د خپلو ژبو کره ژباړل لري، خو پښتو بيا دوي داسې کله بېرته ورکولی شي، لکه پښتانه ژبپوهان.

دا دمور ستونځې به بیا داسې لنډې سره وڅېړو:
و حالتونو ته مو په دې لاندې لښتکي کې پام کړی:

حالت	المانی	پښتو
کړونی	<i>Ich</i> schlage dich	زه تا وهم (۱)
پری کړونی یا نه کړونی	Ich habe <i>dich</i> geschlage Ich=Nominativ; Dich=Akk.	ما ته ووهلي
په پورته کې دواړه وختونو کې	Ich کړونی دی او dich پرېکړونی	پورته زه او ما کړونی تا او ته پرې کړونی
د خاوندوالي حالت	Mein Buch	د ما کتاب (۲)
Mich اکوزاتیو	Du hast <i>mich</i> geschlagen	تا زه ووهلم (۱) په دې غونډله کې د المانی اکوز. د پښتو پرېکړونی دی.
دنه کړونیک حالت	Von mir	له ما څخه (۳)
Mich اکوزاتیو	Für mich	د ما لپاره (۴) دلته اکوز. د پښتو د خاوندوالي حالت دی.

دا دوه که له پیل څخه دا څلور حالتونه دلته د هر حالت لپاره یوه غونډله راوړل شوه، چې اوس یې لږ څېړو:
د پورته اړونده لښتکیو داسې لږ روښانونه:

له (۱) څخه: گورو، چې په پورته اړونده پرتو لښکیو کې په الماني یو کړونی او یو اککوزاتیو حالت دی. دا په پښتو کې دوه د بېلو وختونو سره اړوند او همداسې دوه پرېکړونې، خو د ردېدلېدو سره. که ،،زه،، کړونی وي، نو پرېکړونی یې بیا په دې حالت کې ،،ما،، دی او که کړونی ،،ما،، وي، نو پرېکړونی یې ،،زه،، راځي.

یوه بله غونډله: دلته گورو، چې د یوې ژبې یو څه په بله ژبه څومره گرامري پوهېدو له امله ستونځې لري.

بېلگه: I love you; Ich liebe dich ته و ما ته گران (ه) یې. په انگرېزي کې څه نه وایم، ځکه نه پرېپوهېږم، خو دا په پښتو کې سوچ بوچ بل ډول یا بل څه وایي: ،،ته گران یې،، پرېکړونی دی و یو چا ته او هغه ،،وماته،، دی، چې دا د نه کړونی حالت دی. دا چې څوک یوه پردی ژبه پخپله ژبه ژباړي، نو ستونځې ځکه په کې راځي، چې د هغې بلې ژبې ژباړل سره بلد نه وي. لکه چې، که درې ژبې غواړي – من ترا دوست دارم – په پښتو ووايي نو د پښتو غونډله – ته و ماته گران یې – نه وایي، هغه فارسي ټکي په ټکي پښتو ته اړوي او وایي، زه تاته دوست لرم.

د حالتونو پرتله کونه :

په الماني کې لرو: ich; mein; dich; dein

په پښتو کې انډول به نه لیکو، خو وبه لیکو: په پښتو کې لرو: ما، دما، په اینکلېتیکي (په پې راتلونکي، ټینگار پرې شوي وی پسې ټکيه) را، چې نورې برخې یې: (را (در، وړ) = (له ما، په ما، پرما، او نور). په لښتکي کې روښانه شوي.

د دې د نورو روښانونو لپاره دې د ما لیکنه په تاند کې ،، Klitikum = ټکيه اړ نومځاینيوي ،، سرلیک لاندې او په دعوت خپرونه کې د ،، ټکيه اړ نومځاینيوي ،، لاندې لوستلی شی.

دما د کتابونو لیکنه له الماني ادبیاتو څخه ده، خو له هغې څخه تل نوي څه د پښتو لپاره زده کوم یا ښه یې: په پښتو کې میندم. هغه ستونځې، چې دا له څه

د حالتونو څېړنپای

وخت څخه را په دې خوا مي پام ورته راگرځېدلی، هغه دا دی، چې پښتو يواځې پسېځاینيوي (Postpositions) لري.

دا چې د مور ستونځې د پښتو گرامر کې شته، د ما په اند هغه ډېرې يې په حالتونو کې دي. ما هم په دې ډېر کار کړی، خو زړه مې لا صبر نه کوي. دا به اوس په يوه لښتکي کې هم روښانه کړم. بيا به يې لاس ته راوړنه وړاندې کړم.

ما په تېرو ليکنو کې د اينکلتیکي نومځاینيوو په هکله څېړنه کړې وه او په مټه مې دا بنوولي وو، چې په پښتو کې يواځې پسېځاینيوي شته.

دا چې پښتو يواځې پسې ځاینيوي، لاندې لښتکي باسو:

پروکلتيکي	حالت اړوند	پسې ځای
نومځاینيوي	نومځای نيوي	نيوي
را، در، ور	له ما، له تا، له	څخه، سره،
=	هغه او....	کره، پسې،...
= --	تر ما، تر تا،	پورې (۱)
...		
= --	پر ما، پر تا،	پورې (۱)،
	..	باندي
= --	په ما، په تا، په	کې
	هغه،....	
= --	وما، وتا،	ته
	وهغه..	

يادونه: دا پروکلتيکي د مخه اينکلتیکي بللي وو.

که نور څه پورته لښتکي ته ورزياتېدې شي، نو وړانديز يې وکړی.

(۱) پورته لومړنۍ، پورې، پوله په گوته کوي او نه ور اخوا. لکه د سپين تر کور پورې.

په دويم، پورې، کې دا د يوه څه پورې نڅښتۍ څه دي. لکه پر کميس پورې نڅښتۍ خټې.

په لښتکي کې دوه څه د غور وړ دي:

لومړی: دلښتکي لومړی ولاړه لیکه له دویمې ولاړې لیکي سره برابر یا برابر ارزښته دي،

له دې څخه دا غوره لاس ته راځي، چې یوه د دې لیکنې د اصلي موخې لاس ته راوړنه او هغه دا چې، له، تر، پر، په او نور خپلواکه پوهېدنه نه لري او یوازې د نوم یا نومځاینيوي سره د اړونده پسې ځای نیوي سره غونډاله غوره او موخه ور رول لوبوي. دا نومونو او یا نومځاینيوو سره یوځای د اړونده حالت هغه دا ورزیات نومځاینیوی جوړوي یا د حالت اړوند نومځاینیوی او که څنگه یې وبولو، دا نوم د مشورې دی.

دویم: د لښتکي په دریم ولاړه لیکه کې پسېځای نیوي دي. دلته مو وښول، چې پښتو یواځې پسې ځاینیوي لري او بس.

زه لږ سترې شوم، خو که د خبرو درته برېښي، راځی، چې سره سم یې کړو او وړاندیزونه وکړو، چې څه په کې د کار دی.

ډاکټر ماخان مېړی شینواری

کوم سم، ناسم او ولې؟

زه بېکاره یم (بېکاره نه یم، خو څه کار نه لرم)، له دې امله چې د اند سره ناسم څه وگورم، نو څه پرې لیکنې ته یې ځان اړ بولم.

لاندې پوښتنه کې سم او ناسم څنگه مومو؟

۱ - سپين د طالبانو له بند تر ازادېدو وروسته

۲ - سپين د طالبانو له بند څخه د ازادېدو وروسته.

۳ - سپين د طالبانو د بند له ازادېدو څخه وروسته.

و ۱ - ته: ناسم دی، ځکه چې: دلته له مورفيم، تر،، څخه څه نه پوهېدل کيږي او،، تر،، پرته له نوم يا نومځای نيوي، څه نه وايي يا څه ور څخه نه شي پوهېدل کېدی. په دې هکله مې ډېرې زياتې ليکنې کړي.

۲ - سپين د طالبانو له بند څخه، د ازادېدو وروسته.

و ۲ - ته: پرېکړه پسې: که،، روفوف د طالبانو له بند څخه وروسته،، وی، خو سمه به وی. دلته نو بيا په

،،... د ازادېدو وروسته،، دلته هم دا،، د،، د خاوندوالي مورفيم دی او په دې ويېنبرځه کې سم نه دی، دا څنگه بايد وي؟

له ازادېدو څخه وروسته، دا بيا بېرته دا ليکنه ناسموي.

له دې امله ۲ - ناسم. نو

۳ - سپين د طالبانو د بند له ازادېدو څخه وروسته.

و ۳ - ته: ولي بايد سم وي:

ځکه چې دا بند د طالبانو دی او نور نو د بند،، له ازادېدو څخه وروسته،، سم دی.

بله بېلگه: د سپينغر د کور له لېدلو څخه وروسته

راځی، چې و دې ته نور هم په گډه پام وکړو.

په ژبه کې د سم او ناسم بنوونه

د م ک ملگرو څخه مې دا لاندې پوښتنه کړې وه:

روژه مو نېکمرغه.

کوم سم دی او ولې؟

۱ – یم، یتا، د هغه

۲ – زما، ستا، د هغه

۳ – د ما، د تا، د هغه

دلته یې ځواب

له ټولو راته گرانو د م ک ملگرو لوي څښتن مو راته روغ لره. د دې به بڅښنه کړی، چې ستاسو یو اند او د ما بل اند دی. زه به دا خپل اند داسې روښانه کړم: موږ د یوڅه د روښانه کولو یا د سم ښولو لپاره دا دوه غوره دښوونې څه لرو.

ژبه پېداېښتي ده، نو ښوونه به یې په پېداېښتوالي کې څېړو

-- پېداېښتوالی

-- ټولیزوالی (که یو څه پېداېښتي نه وي). ځنې ښوونې چې کيږي، د هغه غوښتونې د ټولیزوالي په بنسټ کيږي.

-- بل ډول ځوابونه یا ښوونې هم شته، چې هغه دلته بیا سیده او ناسیده ښوونې دي، چې ډېر نه پرېغږېږو.

-- پېداېښت کې تل پېداېښتي لارې شته، چې له هغو څخه هر څه روښانه کيږي. دا چې ژبه پېداېښت دی، نو هرو مرو باید د هر څه لپاره یوه لار ولري.

د حالتونو څېړنپای

-- مورن خو دا درې ډوله کلیوالي وېبني لرو. دا خو درېواړه د پېداېښتي ژبلاړې له امله سمې نه وي او که غواړئ معیاري نه وي.

-- د ټول دم ک ملگرو ځوابونه ورځني وو او ځنې وايي، چې د پښتو ټولنې د پرېکړې سره سم دي.

-- دا چې زیات کسان دې دویم ته سم وايي، نو هرو مرو دې دا سم هم نه وي، که ناسمون یې بنودلکېدی شي.

-- دا چې کومه ټولنه پرېکړه کوي، دا به ووايم، چې دا هم لار نه ده. که ژبه پېداېښت وي، نو باید د سمون لپاره یې پېداېښتي لارې شته وي.

-- غواړم دا وښایم، چې دریم سم او ژبلاړیز دی. ولې؟

-- مورن پوهېږو، چې ،، د، د خاوندوالي یا اړوندوالي مورفېم دی، نو له دې امله دریم ژبلاړیز سم دی.

-- ټولیزوالی: د دې دلیل راوړل نور اړین نه دی، خو په زیاتو پوهنو کې دا هم د غوره دلایلو څخه راوړل کېږي، چې د پېداېښت سره همغږی دی. نو که داسې وي، دا د، د، د، خاوندوالي مورفېم له امله دا ټولیز هم دی او په ټولو کې دا گډ هم دی.

-- یوه ښوونه یا یو دلیل تر هغې پورې سم دی، تر څو یې چې ناسموالی یا په بل ډول مخامخوالی نه وي ښوول شوی. دا پوهنیزې لارې چارې دي. له دې همداسې پوهېږو.

رابه شو اوس سیده ناسیده ښوونو ته.

-- سیده ښوونه: ۳ - م سم دی. دا به ښایو. ومو ښوول، چې ۳ - م ځواب دپېداېښت سره سم دی او همداسې ټولیز دی

-- ناسیده ښوونه. که مورن وښایو چې ۳ - م ناسم دی، نو باید ۱ - م یا ۲ - م سم وي.

دا د پورته دواړو پېداېښتي او ټوليزوالي ښوونو سره مخامخوالی دی، نو دا ناسم دی او ۲ - سم.

دلته می تاسو لږ د شمېرپوهنې ښوونو سره هم ستړي کړی.

هیله ده، چې مرسته وکړی، چې یوې لاس ته راوړنې ته راشو.

دلته دې بیا هم رېځکتوس او اوبلیکوس ته پام وي او یو بل

اینکلیتیکي نومځاینيوي:

پیل یادونه: د دې سرلیک لاندې می اینکلیتیکي او پروکلیتیکي یو ځای راوړي، چې په پیل کې می لا نه وو میندلي. بل ځای کې می سم لیکلي) د پښتو ژبلاړ حالتونو کې بل ډول یا اینکلیتیکي نومځاینيوي هم غوره رول لوبوي، چې دلته به یې وڅېړو.

پېژند: اینکلیتیکي نومځای نیوی یا پسې تړلې یا نښتي نومځاینيوي

-- می، مو، دې، یې او

همداسې

-- را، وړ، در دي، چې په دې توگه کارول کیږي:

می، مو، وې، یې په ولاړ یا کړوني حالت کې

-- کتاب می(مو، دې، یې) واخست

په ولاړ نه اینلیتیکي حالت کې

-- ما(تا، هغه) کتاب واخست

د حالتونو څېړنپای

په پراته یا د خاوندوالي حالت کې

-- کتاب مې (دې، مو، یې) شین رنگ لري

په خاوندوالي نه اینکلیتیګي حالت کې:

د ما (د تا، د هغه....) کتاب شین رنگ لري.

یادونه: له پورته بېلګو څخه راته جوتیري، چې ، د ، د خاوندوالي مورفېم دی.

په پراته حالت کېنې

پروکلیتیګي نومځاینیوي بولو: دا نومځاینیوي را، در، ور

-- را(در، ور) څخه(سره، کره، کې، باندې، پورې، ته)

په نه اینکلیتیګي - یا دا اوس په پروکلیتیګي نومځاینیوو په بنسټ دي حالت کې لرو:

-- له ما (له تا، له هغه....) څخه (سره، کره)

-- پر ما (پرتا، پر هغه،...) باندې باور وکړه.....؟ ...

-- تر ما (تر تا، تر هغه،...) پورې ځان راوړسوه....؟ حالتونه bis zu mir

-- پر ما پورې خاورې نڅښتي؟ auf mich

-- پر ما باندې

-- پر ما پسې

-- په ما(په تا، په هغه....) کېنې .

يادونه: په پورته دوه غونډلو کې دا، پورې، پسېځايښوی د، تر، او، په، سره راغلی. دلته يې نو توپير بايد وي او هغه څه دی؟ که په الماني يې واورو، نو داپه بيلو حالتونو کې راځي.

همداسې، په ... پورې، او، په ... کې، دا دې هم سره توپير شي، خو د دوي توپير داسې دی، لکه، د له...څخه، -... سره او ...،

يادونه: دا، تر، د مور ژبپوهان او ليکوالان دېر ناسم کاروي. دا بلځای کېږي ناسم دی.

-- وما(وتا، وهغه،...) ته. ومخ ته. و شات ته.

يادونه: له پورته څخه دا راته روښانه يا جوتيري، چې له، په، پر، و، تر په ډول جونونه يا کارونه يا څه ور څخه پوهېدنه نه لري او د اړونده حالتونو مورفيمونه دي.

د را، در، ور مې بيا خوب په لغته ووايه:

لرو: له کرنويونو سره: اخستل، وړل: را (در، ور) يو څه واخسته(ونيوه، پورته کړل)، همداسې را-،در-،وړول، - د کرنويي له نورو بدلونونو سره - او داسې نور هم.

پام: په پروت حالت کې دا کرنويي، وړل، يو لوري زوال کرنويي دی او چېرته چې وړل کيږي يو ټاکلی ځای دلته، دغلته او هلته يا يو ټاکلی چېرته په نڅېه کوي.

-- که پوښتنه کړو، نو: چېرته وړي؟

که پوښتنه وکړو، چې: چا کتاب راواخسته، نو ځوابي

-- ما-،تا-،... هغه کتاب راواخسته

د حالتونو څېړنپای

یادونه یا پام: دلته دې په ټول گرامري اړوندوالي فکر وشي. که نومونه،
نومځاینيوي یا لنډ کړوني هم ورسره وي، دا را، در، وړ ورسره راځي.

-- په دې هم پام وشي، چې دا څه ډول کړنویونو سره راځي.

-- له دې کړنویونو سره حالت کړونی دی، چې ما، تا ... او همداسې مې، دې،
يې کتاب را-، در-، ورواځست، درووړ.

ستونځي: په کومه ژبلاريزه ډله کښې راځي او ولې:

-- کتاب مې واخست

-- کتاب مې را(در، وړ) واخست.

-- ما کتاب را(در، وړ) واخست.

-- ما کتاب و(تا، و ما، و هغه) ته واخست.

-- ما کتاب و(تا، و ما، و هغه) ته را(در، وړ) واخست.

نه پوهېږم، چې په هکله يې څه ليکل شوي او که؟ که وي او راسره گډ مو
کړل، نو دېره نېکي به مو وي.

د ما په اند به دا را-، در-، وراځستل به د ورسره ويلي شو يا اينکليتيکي
نومځاینيو سره خپلواک کړنویونه جوړوي. دا د ژبې سره مرسته اړيینه راته
برېښي. که کار پرې شوې وي، هيله ده راسره گډ يې کړي.

که ولرو: د(ما، د تا، د هغه...) لپاره؟؟؟؟؟

دلته يو ډول ستونځي شته: که دا کوم حالت وي يا حالت وي، نو له دې سره دا
اينکليتيکي نومځاینيوي نه راځي او که په الماني انډول وليکو، ټيک داسې ده:
für mich, für mein Herz او دا په الماني کې د اکوزاتيو حالت ياڅنگه
والی دی. نور يې: auf mich, auf mein Kopf او نور. پښتو يې: پر ما

باندې، د ما پر سر باندې پر سر باندې، پرمیز باندې، د میز پر سر باندې...
گوری.

د الماني غونډلي د الماني په څلورم يا اکوزاتيو حالتکي، خو د پښتو غونډلي د
خاوندوالي په حالت کي. د ژبو ژبلاړيز توپير هم پيداېښتي دی.

د پښتو ستونځي او ستونځوبي

د پښتو ستونځي چېرته دي؟

د پښتو ستونځي د نورو په څنگ کي (،،ترڅنگ،، ناسم دی) د مور د دباندنيو
ژبو څخهرانيونه کي

--- دا زياتي ستونځي په حالتونو او پسي ځاينيو کي (وېه گورو، چي پښتو
يواځي پسېځاينيو لري).

ستونځوبي يي په دې کي دي، چي مور بايدله باندنيو ژبو څخه د لارو ميندلو په
هکله گټه پورته کړو، خو د خپلي ژبي ژبلاړي د لاري په بنسټ بيا خپلي
ستونځ اوبی کړو.

هغه ستري برخي، چي د ما په اند مو دستونځو سره مخامخ کوي، يوه يي
حالتونه دي او بل مخ-،پسي – يا سنترځای نيوي، چي وېه گورو مور يواځي
پسي ځاينيو لرو او بس. دريم يي کېدی مختري او ورستري ياپسېتري وي،
چي زه ډېر څه په کې نه لرم.

دا چي زه په الماني پوهېږم او دري، نو داسي لږ به بيا پښتو له دې ژبو سره
پرتله کوم او په مټه به يي خپلي ژبي ته سم څه په خپله ژبه کې لتوو او دا چي
ژبي پيداېښتي دي، نو هرو مرو د هرې ژبي انډول په هغه خپله لار يا ژبلاړ
شته. په دې هکله مې پوره ليکنې کړي، خو بيا هم:

لومړی: په لومړي پل کې به د الماني حالتونو ته پام راوگرځوو: په الماني کې
څلور حالتونه ياڅنگوالي شته، چي بي له شنني او يواځي بېلگي ورکوني سره
به بسيا ومنو.

۱ : نومیناتیو: زه راغلم. زه خورم.

په نومیناتیو یا نومیز یا کروني غونډلو کې مو دوه ډوله – وخت اړوند-؟؟؟؟
کروني زه او ما سره بدلیري. کړنډلونونه لرو.

-- هغه چې دا نومیناتیو زه او ما یې په اوس او تېر مهال بدلیري: دا هغه
ویونه دي چې ته یو څه کوي او پرېکروني (او که نه کرونی؟؟) ته اړتیا
لري یا پرېکرونی لري.

زه ډوډی خورم. ما ډوډی وخوړه.

زه لرگی رااځلم. ما لرگی راواخست.

زه لرگی وهم. ما لرگی وواهه.

-- هغه چې په نومیناتیو غونډلو کې یې زه په ما نه بدلیري: هغه غونډلي چې
نومیز کروني ته اړتیا نه لري یا پرېکرونی نه لري. ؟؟؟ ترانزیتیو او
اینترانزیتیو، ؟؟؟ کې دي پام وشي؟؟؟

-- زه راحم، زه راغلم.

-- زه ودرېرم. زه ودرېدم.

۲ – پرېکرونی: دا په یو څه یا چا څه کیږي.....

مرسته !!!

--- په را(در ور) څخه(سره، کره، پورې، ته، کې، باندې...) کې دا را، در،
ور اینکلیتیکي نومخاینیوي دي، چې د پروت حالت یوه حالت په نڅېنه کوي
او دا ټول د الماني ژبې داتیو حالت ته ورته دي.

--- په تلل کې، که د تلل په ځای راتلل ولیکو، نو لیکو چې: زه راغلم، ته
راغلي او هغه راغی،...

گورو چې دلته — غلم، — غلی، — غلی او همداسې را، در، ور په دې ویونو کې څه پوهېدنه نه لري، نو لاس ته راوړنه به دا وي، چې دوی یو د بل مختري او ورستري دي یا به دا ووايو، چې دا راتلل، ... یو خپلواک کړنوی دی او دا راغلم او نور یې بدلونونه دي، نو له دې څخه باید داسې وپوهیږو، چې دا باید د هغه حالت د را، در، ور سره بدل نه شي.

دلته دې گران ژبپوهان او نور مینه وال مرسته وکړي، چې همداسې یا بل ډول باید و بنوول شي یا ونومول شي.

پروت حالت

په پښتو کې اوبلیکوس — یا پروت حالت لرو، کله چې نوم او نومځاینوی سره اړونده ادپوزېشن - (که پښځاینوی یا پوسټپوزېشن) ولري.

دا پېژند چې اوبلیکوس اړوند ادپوزېشن (مځاینوی، سنټرپوزېشن او پوسټپوزېشن) ولري، خو د ما د څېړنو له مخې پښتو یواځې د اړونده اوبلیکوس حالت لپاره یواځې پوسټپوزېشن یا پښځاینوي لري.

د دباندنيو ژبو څخه داسې شننې لرو، چې نومويي اوبلیک حالت کې دی، که اوږوند یې یو ادپوزېشن ځای شوی وي.

دلته دې ته اړتیا شته، چې وگورو، اړونده حالتونه کوم ادپوزېشنونه لري.

ما په خپلو لیکنو کې دا بنوولي، چې موږ د اوبلیکوس یا پروت حالت کې یواځې پښځاینوي لرو.

د دې بنوونو له مخې، چې پښتو ژبه ادپوزېشنونه له ډلې څخه یې سنټرپوزېشنونه ولري، نو موږ به په لاندې غونډلو کې

له ځلمي څخه (سره، کره)

تر تا پورې

په کور کې

اونورو

که ولرو: له ...څخه (سره، کره)، په ... کې. تر... پورې سنټرپوزېشونه وي،
 خو دا مختري يې د نومويونو اړونده مورفيمونه دي، چې خپلواک څه ترې نه
 پوهېدل کيږي او دا د نومويونو پسې چې راځي، پوستپوزېشونه دي.
 مختري، وروستري، سربل او اوسټربل (زه په رښتيا نه پرېپوهېرم)

غوره ستونځي

په پښتو ژبلار - ژبه کې د مور غوره ستونځي او د ټولو ژبپوهانو،
 ژبپوهاندانو، ژبمینه والو او لیکونکو ستونځي څه - او کومې دي؟

دا ټولې ستونځي، چې بنسټيزې دي او تر اوسه ورته چا پام نه دی کړی، هغه
 حالتونه یا څنګه والی او کهغواړي اړیکويزې ستونځي دي، چې په پښتو کې
 نه - نه بشپړې څېړل شوي او یا نه سم ترېپوهېدلي. دامې زیاتې روښانه کړي
 او اوس به یې هم داسې لنډې په گوته کړم.

د ما مېدني: په لومړي سر کې مې دې ته پام شو، چې د پښتو په حالتونو کې
 مور یواځې پښخاینوي یا پوستپوزېشونه لري. اوس مې د لومړي ځل او
 لومړي کس په څېر دې ته هم فکر شو، چې پښتو یواځې دا داسې وروستري یا
 پسې تړلي یا نېنلول شوي لري، خو مختري هم نه لري. دا خو د ما له لوري
 داسې لږ زیاتې هم برېښي، خو داسې ده.

لکه - وال: لیکوال، غروال، کوتوال او همداسې. لیوالتیا، زړورتیا، سپینوالی،
 توروالی. دا چې کوم یې له کومو ژبتوکو سره راځي، هغې ته دې
 ګرانلوسټونکي هم پام وکړي او زه به یې هم ولیکم.

د پښتو څنګه والي، پېر یا حالت ته د مشورې لپاره.

دا څنګه والي (پېرونه، حالتونه) د پوښتنو په مرسته په لاندې توګه روښانوو:

۱ - نومیز څنګه والی: (څوک، چا)، (څه)

۲ - د خاوندوالي څنگه والی: (د چا، د څه)

۳ - داتيو څنگه والی: ۱ - (له چا) ، (له څه)، ب - (وچا)، (وڅه) پ - (په چا، په څه)، ت - (پر چا، پر څه)....

دلته دې پام او خبرې پرې وشي، چې دا څنگه ونومو، يا نومول شي (که وي) . دې نورو کې -گومان مي دی- ستونځي نه شته.

۴ - اکوزاتيو څنگه والی: (چا، څوک، څه)

گورو، چې ۱ - او ۴ - يو ډول دي، خو ۱ - د کړوني په څنگه والي او ۴ - د پرېکړوني يا نه کړوني په څنگه والي کې دی.

پوښتنغونډاله جوړوو:

څوک له چا سره د چا له کور څخه د چا وکور ته لاړ او په څه کې پر څه باندې څه يې د څه پرسر کېښود؟

(سپين) « ۱ » (له تور) « ۲ » سره (د تور) « ۳ » (له کور) « ۴ » څخه (د حلمي) « ۵ » (وکور) « ۶ » ته ولاړ او (په کوټه) « ۷ » کې (پرمېز) « ۸ » باندې (کتاب) « ۹ » يې د چوکۍ (پرسر) « ۱۰ » باندې کېښود.

د الماني ژبلار له مخې به « ۱ » نوميز، « ۲ »، « ۳ »، « ۴ »، « ۵ »، « ۷ »، « ۶ »، « ۸ » او « ۱۰ » داتيو، « ۳ »، « ۵ » واکوالي او « ۹ » اکوزاتيو حالتونه يا پېرونه او که غواړئ حالتونه دي.

دا پورته پېرونه يا حالتونه په پښتو: ۱ - په پښتو کې رکتوس يا کړونۍ حالت دی او دا نور ټول اوبليکوس يا پراته، ژورند يا ښهېي: نه کړونۍ حالتونه دي او نور.

که ټول سره مرسته وکړو او دا پورته سره همغږيز کړو، نو زما په اند به مو د پښتو ژبې يو څه ستونځي اوبی کړي وي.

د حالتونو څېړنپای

يادونه: ما چې دا پورته د حالت لپاره څنگه والی ليکلی، باور وکړی، چې دا حالت هم راته پېچلی برېښي، چې له عربي به سم وي او که نه؟

پرته له دې په دې پېر هم نه پوهېږم، چې دا به حالت ته وايي او که څنگه؟

که دې کې هم هر څنگه پرېکړه وي يا وه، نو يو کار به مو سرته رسولی وي. هيله ده چې اندونه سره ګډ کړو.

د ما برېښنا پته: smakhan1946@gmail.com

سنټرپوزېشن؟؟

ما په خپلو ليکنو کې په ځانګړې توګه د حالتونو او اړيکويونو له امله، چې په هکله مې يې څوليکني کړي، پوره ناسمونونه هم کړي، خو دا هغه ناسمونونه دي او ګومان مې دی دا اوس به مې لږ د واک لاندې راوستي وي او سم به وي او دا لا تراوسه پورې د موږ ژبپوهانو همغښتې ليکې، سره همغږي شوي نه يو، خو بيا هم د ژبپوهانو مرستې ته اړتيا شته.

زه تر اوسه پورې په دې اند وم، چې ګوندي دا لاندې چې څه ليکم، سرکوم پوزېشنونه يا اړيکويونه به وي، خو راته چوټه شوه چې داسې نه ده. وهر يوه ته به پام وکړو، خو دا ولې؟

زه چې څه د پښتو ګرامر په هکله ليکم، هغه د الماني په مرسته دي او نه پوهېږم، چې په پښتو کې به دا هم په دې غزونه ليکلي او څېړل شوي وي، که نه؟

ما په خپلو پخوانيو ليکنو کې هم دا هر څه د وړانديز په توګه ليکلي دي، خو دا چې په پښتو کې يې په هکله ماته څه نه دي څرګند او يا نه شته، نو تېروتنې به په کې وي او دانو يواځې يو کس شايد ونه شي کړی، مرستې ته اړتيا شته.

که تاسو د څنگه والي يا حالتون او همداسې د پرې - پوست - سرکومپوزېشن په هکله پوره څه لری، نو هیله ده، چې دابه راته زما په برېښنا پته راولېری، چې زه به مو د مننې پوره وړی وم.

کابل ته که و کابل ته

پوښتنه وه: ،،کابل ته ورسېدم، او که ،،وکابل ته ورسېدم، کي

کوم سم دی؟

يادونه: که له دې څخه د مخه پېښتو حالتونو پ، هېدل، نو دې پوښتنې ته اړتيانه پېښېدله، ځکه هلته به پوهېدلی وی، چې دا مورفيم و د نومځاینيوي دنده بدلوي او دانومځاینيوي د کړوني له حالت څخه د نه کړوني و حالت ته راولي، خو بيا هم لوستل يې راتهگتور برېښي.

ډېرو گرانو! باور وکړی، چې ستاسو وخت لکه څنگه چې دما وخت ډېر ارزښت راته لري او هېڅ وخت به ستاسو وخت له بېځايه پوښتنو سره تېر نه کړم.

ملگرو پوهېږم، چې دا پوښتنه به زياتو او په ځانگړې توگه پرته له کندهار څخه د نورو ځايونواوسېدنکو ته آن چې لږ ناروا وبرېښي. موږ ورسره سوچ، بوچ نابلد يو. دا هم - لاتراوسه په دې اند يم- چې د لومړي ځل لپاره د ما ژبلاريزه ميندنه ده، نو له دې امله يې بيا بيا د ما دا ډول ليکنې د گرانو لوستونکو سره گډوم.

کوم سم دی؟

،، وکندهار ته ورسېدم، سم دی.

ولي؟

مور په پښتو کې دوه ډوله حالتونه لرو.

لومړۍ-- رېکتوس يا ولاړ حالت او يا کړونى حالت دى، پوښتنې يې: څوک لو کوي او چالو وکړ.

دويم-- اوبليکوس، چې ما پروت حالت بللى، چې کړى شو زورند يا مائل- يا نه کړنى حالت يې هم وېولو. هغه ټول نور حالتونه خوندي لري، چې پښتو کې يې لرو او په خواشينۍ بايد ووايم، چې نومونه يې نه شم اېښولى او غواړم هم نه، خو داډا لاندي يې د الماني داتيو حالت ته ورته دي، خو هرو مرو د پښتو او په ډېرو لارو، چې غوره يې دا لاندي دي:

يوآخي بېلگې يې راوړم: له کابل څخه (سره، کره)، پرکابل باندي، په کابل کې، تر کابل پورې، وکابل ته او نور.

په پورته کې ،، له، پر، په، تر، و، او نور مورفېمونه دي، چې خپلواک څه نه وايي يا څه ترې نه پوهېدل کيږي، خو د نومونو او نومځاينيو سره يوځای حالتونه جوړوي او

،، څخه، سره، کره، کې، باندي، پورې، ته او نور،، پسې ځای نيوي دي، نو په پورته کې ،، کابل ته،، به د دې ژبلاړيزه ښوونې په بنسټ رېکتوس يا ولاړ حالت وي، له دې څخه دا پوهېږو چې څه به کوي، خو څه نه کوي، نو له دې امله ،، و ،، بايد ورسره وي، چې ،، وما،، يا ،، وکابل،، اوبليکوس يا پروت حالت دى، چې له دې امله ژبلاړيز سم دى. په هکله يې د ما ،، د پښتو ژبلاړ (د ښوونځي لپاره ،، کتاب کې هم شته.

دا چې څوک يو څه څنگه بولي يا وايي، نو غوره نه ده. دا چې يو څه پوهنيز څنگه دى دا غوره.

د پوهنې بنسټیزه وینا: یو څه تر هغې پورې سم دي، تر څو یې چې چا مخامخوالی نه وي بنوولی. نو دا هم تر هغې پورې سم دی، تر څو پورې یې چې چا مخامخوالی پوهنیز نه وي بنوولی.

ډېره بڅبنه به راته کوي، چې په دې روژه کې مو سترې کوم. لوي څبنم راتېروغ لره او راڅخه زړه ډېپ نه شی. د کمنتونو مو ډېره مننه

لنډ: د روانو لپاره څه غوندالي:

۱ - هغه زه ووهلم.

۲ - د هغه کور

۳ - ما و هغه ته کتاب ورکړ.

۴ - ما هغه ته کتاب ورکړ.

مور دوه گرامري حالتونه لرو:

یو: رېکتوس یا ولاړ حالت. دا کړونی حالت دی.

دویم: اوبلیکوس، چې ما پروت حالت بللی، خو کېدی شي زورند حالت یا نور هم ښه، نه کړونی حالت هم وبلل شي.

روښانونه:

په ۱ - کې: هغه کړونی یا رېکتوس حالت دی او زه پرېکړونی یا اوبلیکوس حالت دی، چې په الماني کې دې ته اکوزاتیو حالت وایي.

په ۲ - کې: د هغه کور ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم دی او ،، د هغه،، د خاوندوالي حالت اړونده نومځاینیوی ورسره یې اړونده ،، ډې ، دی. دا پروت - یا نه کړونی حالت دی.

د حالتونو څېړنپای

په ۳ – کې: ،، ما ،، ولاړ یا کړونی حالت او ،، و ،، د اړونده حالت مورفېم او ،، وهغه،، اړونده حالت ته د نومځاینيوي په ځای دی.

دا پروت حالت دی.

په ۴ – کې: ،، وهغه،، یواځې د کړونې او یا پرېکړونې لپاره په اړونده غونډاله کې راځي، چې له دې امله کلیوالي وینه او معیاري یې د ،، وهغه ،، سره ده. پوهنیزه وینا: یو څه تر هغې پورې سم دي تر څو یې چې مخامخ شننیز نه وي بنودل شوي

کازوس رېکتوس او کازوس اوبلیکوس

پیل یادونه: ما په ډېرواره حالتونه لیکلي، هغه هم په دې د پښتو حالتونو کې خوندي دي او د پښتو حالتونه له الماني څخه توپیر لري. ما پخپله ډېرې لیکنې په څلورو حالتونو کړي او اوس به دا په پښتو کې حالتونه وڅېړو:

په پښتو کې دوه حالتونه شتون لري. رکتوس او اوبلیکوس

Ca|sus rec|tus د رکتوس – یا ولاړ حالات

ويي پېژند: ژبنیز نومیز Nominativ ولاړ حالت کلیمې سرچینه: لاتین “casus rectus” ،،نېغ، ولاړ حالت یا څنگه والی،، ، همغه پرېپوهنیز یوناني “ptōsis orthē” مخ ته لرو.:

مخامخ ويي یې Casus obliquus اوبلیکوس حالت دی.

نومیز حالت رېکتوس حالت دی: دا کړونی حالت دی، چې له دې امله ولاړ حالت هم ورته ویل کیږي.

— په بنسټیزه توګه دې ته مخامخ یا برعکس او دې نورو حالتونو ته کاسوس اوبلیکوس دی، چې ځنګیز، ننوتی، پروت، ... حالت دي.

(Casus obliquus (Deutsch

اوبلیک ځنګه والی:

وی تریپوهېدنه/ پیژند:

۱ — ژبنیز: نه ولاړ -، پروت -، ننوتی -، وتلی او یا کور ځنګه والی (حالت). له دې امله به بسیا وکړي، که پروت حالت یې وېلو.

اوبلیکوس یا پروت ځنګه والی دا لاندې ځنګه والی خوندي لري:

بلواک ځنګه والی: جینیتیو، داتیو، اکوزاتیو، ابلاتیو او دا اوس هم غبریز

د کلیمې بنسټ: له لاتینبلواک حالت یا — ځنګه والی، چې یوناني پوهېدنه یې هم همدا ده

بلواک کازوس، اوبلیک کازوس، ناولار، زورند یه پروت ځنګه والی.

۱ — کازوس اوبلیک جینیتیو، داتیو او اکوزاتیو دي. دا مې په بل ځای کې څېړلي، چې په پښتو کې نور ځنګه والی هم شته، لوریز، چې وروسته پوره څېړل شوي دي، د پوره څرګندونې لپاره دې هلته وکتل شي.

د نورو حالتونو لپاره مخ ته ځو:

یادونه: که دا لاندې بیا هم راغلي وي، لوستل یې بد نه دي.

Enklitische Pronomina اینکلیتیکي نومځاینيوي.

اینکلیتیکي نومځاینيوي یوه کیدنده لري، چې له یوه کرنوي سره ورزیات یا ورسره ونښلي یا ورسره ویلي شي. کرنوی + ځانیز پسي تری. ډېر زیات د خبرو ژبه همداسې په شاعرۍ کې منځ ته راځي. په ډېرو لیکنیزه ژبه کې تری

د حالتونو څېړنپای

ډډه کيږي يا دا د کړنوي سره يوځای په يو بل کې سره وېلي يا ولي شوي، چې يو نوی ويي منځ ته راوړي چې د دې ترڅو سره پرېيو هېډنه هم پوره کوي.

د بېلگې په توگه: اينکليتيکي نومځاينوي د يوه شي دنده لري، که دا يوه کړنوي سر ورزيات شي.

گډوله کونه

— کړنويي + ځانيز پستېري په ويينژبه او ليکنژبه کې مخ ته راځي او همداسې بله برخه يې

— ځانيز مختري نومځاينوي يا اينکليتيکي نومځاينوي + کړنوي، چې دا دواړه به لږ د څېړنې لاندې ونيسو.

دا نومځاينوي، نو څنگه روښانه کړو، چې کوم دي؟

که غواړې عکسونه درته ښاييم. که غواړې وټا ته عکسونه ښاييم.

دا نسبتې وي و پسي ځاينوي يا پوستپوزېشن ،، ته،، ته يو اوبليک دی. او د الماني داتيو څنگه والي ته انډول دی او له دې سره د پوست پوزېشن په څير د موخه لور (چېرته) دنده لري. بيلگه: و کور ته ځم.

پرمېز(حالت) باندې (اړيکوی) د انگورو (خاوندوالی حالت) له جنډې (حالت) څخه (اړيکوی) انگورو (نوم) له ځان(حالت) سره (اړيکوی) وټا(حالت) ته (اړيکوی) دروره.

گورو، چې ټول اړيکيوونه پسېځاينوي يا پوستپوزېشنونه دي.

دا مي تر اوسه پورې سنترپوزېشنونه بلل، چې ناسم دي او دا پر، په او نور چې راځي، دا د حالتونو مورفېمونه دي، لکه ،،د،، د خاوندوالي مورفېم.

د اينکليتيکي نومځاينوي څلور دندې: دې، مي، مو، يې....

دا څلورواړه په يوه گډوله يا لړۍ څنگيزه غونډاله کې

زه دې دلته راوغوښتم، چې ته مي وليدې او هغه مو، چې وليده دا يې وويل:

لوريز نومځاينوي

لوريز نومځاينوي: نومځاينوي را، در، ور يوه لور غوره کوي، نو له دې امله لوريز نومځاينوي.

لرو: - (را، در، ور) (سره، څخه، کره، ته، پورې، کې، باندې، ...)

په پورته کې په لومړي نوکانو کې نومځاينوي دي او په دويم کې اړيکيو نه يا پسځاينوي دي، چې په نومځاينوو پسې تړلي راځي. دا بيا داسې هم ليکلی شو:

له ما، له تا، له مور، له هغه.....سره (څخه، کره) ، وما ته، و تا ته، وهغه ته، پر ميز باندې يا پر هغه باندې...په کور کې

— داسې له يوه تورې جوړ نومځاينوي شته، مور چې يو څه کوو، په پای کې د هغه کړوني پسې نومځاينوي (انکلبتيکي نومځاينوي بلل کيږي) په ليکنه کې يې پېژند شته)) ورزياتوو يا ورسره نښلوو

بېلگې يې: ځم، ځو، ځي، ځی، ځي (د دريم کس ن، ښ يو او ډېرو لپاره).

دا يو وييزې يا له يوه ويي جرړې پوره غونډالې دي.

— له بلې لور له داسې کړونو سره دا را، در، ور نومځاينوي مخ ته تړل کږي او کړنوي پسې هممهال دا د -م، -ې، -ی او نور هم تړل کيږي او داسې يووييزې پوره غونډالې جوړوي: درځم، راځي، ورځم او نور. دا به د روستارو او مختارو او - مشوره. څنگه ونوموو. دا لوريز نومځاينوي، کړنوي سره د مخه تړلې او پسې تړلې يې دا اېنکليپتيکي نومځای نويي دا يوه کړنويي او دوه وو نومځاينوو سره په گډه يوه يووييزه غونډاله جوړوي.

دې برخه کې هم نېمگرتياوې شته، چې

يادونه: په دې هکله مې — د ما نوې ميندني کې- هم پوره ليکنه شته

(Ablativ (Deutsch ابلاتيو

د حالتونو څېړنپای

ويي پېژند: لاتين ژبلار: ابلاټيو د پرېديکات نږدې پېژندنې ټاکلو په چوپړ کې دي. دا حالتونه ورکوي، چې د هغو لاندې کړنه کيږي. دا داسې کارول کيږي Ablativus instrumentalis اله ييز ابلاټيو: د پوښتنې په ځواب کې:،، له څه ياڅه شي سره،،؟ ،، د څه له لارې څخه،،؟ ،، له چا سره يوځای،،؟

Ablativus separativus – د بېلېدنې ابلاټيو: د بېلېدنې ابلاټيو پوښتنې ته دی، چې: له کومه څخه،،؟ ،، له څه څخه،،؟

Ablativus comparationis

د پرتله کونې ابلاټيو له و چا ته يا نسبت و چا ته سره

Ablativus limitationis

د کلیمې د رابندونې ابلاټيو په پوښتنه، په کومه اړیکه کې،،؟

Ablativus locativus

ځایټاکنيز ابلاټيو و پوښتنې ته ،، چېرته،،؟

Ablativus temporalis #

د مهالټاکنې ابلاټيو و پوښتنې ته ،، کله،،؟ ،، د کوم وخت په دننه کې،،؟

Ablativus mensurae

ست- يا ډېری – يا څومره والي ورکړه، و پوښتنې ته ،، په څو،،؟

Ablativus qualitatis

د څنگه والي يا خوي ابلاټيو.

له ،، د ،، سره خاوندوالي جوړونه: دا ،، د ،، په ځنو ادبياتو کې د خاوندوالي مورفيم بلل کيږي او ځنې يې بيا په بلابلو لاملونو د مخځاينيو (پرېپوزېشن) بولي، خو دا چې دا يو مورفيم دی او خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري، نو دا د خاوندوالي مورفيم يې سم دی. بېلگه: د کور ښکلی باغ.

Vokativ د غږ کولو حالت

په پښتو کې د غږ کولو په حالت کې د ناغږیزو تورو پسې یوه ،، ه ،،
تړلکيزي (دا خو ځانله د دې سره نه دی، د نور لکه ی سره هم راځي) او نورو
ته دې یې په ګډه فکر وشي.

بېلګې: ورور، وروره،

سړی، سړیه

ملګری، (ای) ملګریه.

د ښځینه وو لپاره :

بېلګې: مور، مورې،

خور، خورې

د ډېر لباره په ټولیز هتوګه باور لري، چې غږیز/ ډېر = اوبلیک/ډېر

بېلګې: ګران ملګري، ګرانو ملګرو!

ښځې/ (ای) ښځو!

پسې نومځینیوي د خبرو دې، خو ما په دې هکله پوره لیکنې کړي، نورې نه
پرېکوم، خو ستاسو پام یواځې دې ځنې ځانیزو نومځینیوو ته رااړوم.

زه، ته، هغه، ما، تا، هغه، او نور

په دې ټولو حالتونو پوره خبرې شوي.

Demonstrativpronomina (اشاري نومځینیوي)

اشاري نومځینیوي (رکتوس)

دا، دغه،

د حالتونو څېړنپای

نور اشاري نومځاینيوي: هغومره، دغسی، داسی، داسی، همداسی، همداسی، همدغسی... دومره، هومره، دومره... څومره داسی، داسی، همداسی، همداسی، همدغسی دا، دغه، دغی، هغه، هغی

لوریز نومځاینيوي: د اړیکوینو سره دا لوریزې توتی د پوستپوزېښن د لوریز نومځاینيوو کیري. سره تراو یا ترنه.

دا لوریزې توتی: را، در، ور دي، چې د پرېپوزېشن په څېر د اړیکوینو په څېر د کرښو سره نښلي یا ويلي کیري. یو څو بېلگي...

د پوښتنو نومځاینيوي:

څوک، چا، څه، څو، څومره، کوم... څومه، څنگه، څرنگه

Indefinitpronomina ((ناترلی نومځاینيوي

څوک، څه، څو، کوم، یو شی، یو څوک، یو چاته، د یو هچا، څومره، ځنې، هر، ټول، نور، هېڅ

په ژبلار یا ګرامر کې ناترلي یاخپلواک نومځاینيوي د نومځاینيو لاندېډله جوړوي (برخډله می لیکله وه، خو د لاندېډلي او برخډلي په منځ کې می توپیر ته پام نه وو). د وي دوي مو یوګونو یا افرادو ته پام اړوي، چې د هغوي ایدنیتي له نږدې نه ده ټاکل شوي یا د ناټاکلي ګڼون (تعداد) افرادو همداسي په افرادو (یوګونو کسانو) باندې شتونوینا کوي.

Indefinitpronomen mit vorangestellten Wörtern

ناترلي نومځاینيوي له و مخ ته تړلو وییونو سره:

هېڅ څوک، هر څوک، لږڅه، یو څه، یو څوک

Unbestimmter Artikel ناټاکلي پېژند نخښي (ن،ښ)

یادونه: دا د الماني ژبي یو ځانګړنه ده، په دا ناټاکلي اړتیکل نه شته.

۱ – رکتوس: (ن،ښ)یو، یوه

۲ – اوبلیکوس: (ن، بن) یوه، یوې

یادونه: ۱ – داپورته داسې برېښي، چې گوندې د بېلگې په توگه یوسړی راغی. یوه ښځه راغله او

۲ – یوه سړي وویل. یوې ښځې وویل.

دا دواړه حالتونه کړوني دي او د پښتو ژبلاړې له مخې او د رکتوس او اوبلیکوس د پېژند له مخې باید رکتوس وي، نو اوبلیکوس به یې څه وي؟

اوبلیکوس: له یوه سړي. له یوې ښځې. دلته له د یوه مورفېم په څېر راغلی، یو پروت حالت دی.

دا موضوع هم دما نوې مخامخونه ده. له دې د مخه ورسره نه وم مخامخ شوی، نو د څېړنې او د خبرو به پوره څه په کې وي.

موږ د نورو ژبو څخه گټه اخلو، په زیاتو ځایونو کې د نورو ژبو څخه گټه اخستل کېدی شي، خو سره ورته ژبنيږي لاري سره نه لري.

په فارسي کې: مېرم.. او نور، مادرم، ...، او نور

په فارسي کې بیا خاوندوالي هغه نومونو لپاره، چې پای یې بېغږه توري وی، - م،-ت،-ش پسې تړلي او که پای یې غږلرونکي توري وي، نو بیا پسې -یم، -یت او -یش پسې تړلي دي.

په پښتو کې: ځم، ځو، ځي، ځی ... او ور خو موږ مي (دې، یې) په پښتو د کړنوي پسې، م،ې، ي تړلي او د خاوندوالي نومځاینيوو پسې بیا مي، دې، یې مو د مخه وڅېړل.

د دې یو لامل دا کېدی شي، چې په پښتو کې د کړنوي اخر کې دا ورسره زیاتېدنه د کړنوي پسې تړلی یا سره ویلي شوې شته، خو د خاوندوالي نومځای نیوي خپلواک شته دی او په درې کې دا نه شته یا داسې نه دي.

دا نور نومځاینيوي به د څنگه والي یا حالت نومځاینيوي وېولو او گورو، چې د اینکلېتيکي نومځاینيوو سره توپیر لری.

زما (د ما، یمما) پوښتنه

دا پوښتنه مې د ملگرو څخه کړې وه.

لرو: یمما، یمور، یتا، یتاسو، زما، زموږ، ستا، ستاسو، دما، دموږ، د تا، دتاسو.

د ژبلار له لارې کوم سم دي او ولې؟

په هکله یا ځواب کې د گرانو م ک ملگرو اندونو داسې لنډیز:

یو ا: ځنې په دې اند دي، چې گوندي لیکنې ستونځمنوم او داسې دي د دي

یو: ځنو ته د داسې پوښتنو او لیکنو منځ ته رااچول نا اړین او ناسم برېښېده، ځکه چې دا لهجې یا ځای اړونده ویبډولونه دي او درېواړه سم دي.

دوه: نورو هم دا ویل، چې دا لهجې دي او په ټولو ژبو کې شته.

درې: داسې اند هم شته وو، چې په دې پرېکړه شوې، چې زما، ستا، زموږ، ستاسو غوره شوي او بس.

یوه یادونه: زه له خپله ځان څخه څه نه جوړوم او نه لیکم، چې نورو ژبو یا لږترلږه الماني کې یې انډول نه وي. پیدایښتي ژبې پوره دي او په ژبلار سنډال. پیدایښتي ځانگړنې یې هم ځانگړې لارې لري.

دما د م ک ملگرو! دما هغې پوښتنې ته او د تاسو اندونو ته په درناوي داسې لیکم:

په ډېره خواشینۍ باید دا هم ووايم، چې زه یو لور او تاسو ټول بل لور یاستۍ او دا هم د ما د ملامتۍ لامل باید وي، خو زه چې هر څه راوړم، پوهنیز لامل به ورسره وي، دا سرسختي نه ده او که وي وبه گورو، چې زما لیکنه بیا څنگه ناسمه په پوهنیزو ویناو یا لیکنو ابادې ښولکيږي.

یادونه: زه پوهېږم، چې کوم منل شوی دی، خو په هغه پوهنیز او منلو لامل یې نه پوهېږم، چې کوم دی او ولې؟

ایا په دې گوته پورته کيږي او که پوهنیز دلایل راوړل کيږي؟

که چا داراته ولیکل چې زما اند ناسم دی او که نه نو څنگه؟

د پوهنې وزارت نصاب غونډه کې بله د منلشوي وي بېلگه، چې د عربي مایع لپاره یې انډول پیدا کاوه: زه په دې غونډه کې پخپله ناست وم او په دې پرېکړه کیده، چې د عربي مایع انډول پښتو باید ،،اوبلن،،، ولیکو، چې دا ډېر ناسم دی او دا یواځې او یواځې د واورو – چې اوبه شوې نه وي- خوي دی او نه د نورو مایعاتو. که ما هرڅومره هڅې وکړې او دلایل مې راوړه، نه منل کېده، چې گوندې زما یې له ژبې سره څه.

له دې داسې برېښي، چې گوندې ژبه د مصلحت خبره ده او دا سمه خبره نه ده. ژبه له پیدایښته شته او پیدایښت مصلحت نه مني. په دې هکله مې لیکنه شته.

د مور ژبې ته ډېر څه ناسم راننوتلي، چې یواځې دما ورته فکر شوی او په هکله مې یو کتاب لیکلی، چې د کتابتون.کوم درنې خپروني کې خور دی.

د ژبې په هکله هلته زما د پښتو په هکله دا لاندې دوه کتابونه دکتلو دي او که څه په دلایلو ناسم وو، نو ماته چې هره جریمه ټاکي منم یې، چې وړاندیز مې دی د ناسمون په حالت کې ډاکټري راڅخه واخلی، د ناسمو کړنو له امله او که نه، نو بیایي راسره ومنی او د ستونځو گاللو لپاره راته د پښتو ډاکټري راکړی. د ما دا ټول کار لږ ترلږه د پنځلسو کالو کار دی.

په هکله یې کتابونه:

لومړی: د پښتو ژبلار (گرامر)

دویم: په پښتو کې ناسم ورځني شوي ویونه.

تاسوچي همدا شمېروني ته ورکړی، داکتابونه درته درکوي او یایي کتابتون.کوم کې کتلی شی.

اوس دا لاندې:

۱ – زه به هیڅکله هم داسې څه ونه لیکم، چې یوه پوهنیزه موخه مې په کې نه وي او زما په اند یو سم ځواب ورته ونه لرو، ستاسو وخت بېځایه نه نیسم.

د حالتونو څېړنپای

داسې نه وایم، چې ۹۵٪ کې، ځکه چې پوهنیزو خبرو کې یواځې سم او ناسم شته.

هغه بله غوره خبره چې په یاد یې راړم داده، چې ماهیڅکله داسې وی نه دی کارولی، چې ما جوړ کړی وي او موږ ورسره بلد نه یو، خو زما د لیکنو سره دا نابلدتیا شته، چې دباندني ویونه په کې یانه شته او یا ډېر کم دي، خو ناپوهوږ څه مې نه دي لیکلي.

۲ – ایا دا لهجه یا بلډول وپېنه ده؟

نه! دا لهجه نه ده، چې په ۳ – م کې گوته ورته نیول شوې.

لهجه یا بلډول ویل نو څنگه وي؟

لهجه د یوه وي ځای اړوند بېلابېلو ویلو ته وایي، لکه: یما، یمو، یتا، یتو، یموږ، یمیز. دلته دا ،، ږ ،، هم په درې ډوله ویل کیږي، چې دا هم بیا درې لهجې یا بېلابېلې ویپنې دي او یا دا: موږ کور ته ځو. یو ډول وپېنه او بله ډول وپېنه یا لهجه یې: میږ کپړ ته ځي (که دا مې سمه نه وي لیکلي، راته سمه یې کړی او ماته به بخښنه کوی).

۳ – دا ما چې یې په هکله پوښتلي، دا د یوه څه لپاره درې بېلابېل ژبتوکي دي او دا د ملکیت یا خاوندوالي لپاره نومځاینيوي دي.

د خاوندوالي لپاره په الماني کې د لومړي کس لپاره mein د خاوندوالي پرونوم یانومځاینیوی دی او انگرېزي کې یې my دی.

د دې لپاره موږ په پښتو کې درې بېلابېل اندول کاروو، چې زما له انده یو یې باید سم وي، که څه هم پیداپښت ناسم څه موږ ته نه راکوي، خو دا د وخت په تېرېدو سره بدلېدلی شي یا بدلېږي.

موږ وایو: لومړی کس: یما، زما، دما،

دویم کس: یتا، ستا، دتا

دریم کس: د هغه (دهغې)

په پورته کې د دريم کس لپاره ،، د هغه (د هغې)،، کې ،، د،، د ،،
 هغه(هغې)،، سره د يوه وی په څېر نه او بېل ليکلېدی شي يا کيږي، نو دلته
 به ووايو، چې دا ،، د ،، د خاوندوالي مورفيم دی او هغه پرونوم سره مل
 راځي.

نو: له دې دریو څخه د ژبلار له لارې دما، دمور، دتا د تاسو، د هغه (هغې)، هغوی سم دی او بس.

و ما ته به بخبننه کوی، که ستری کوم مو.

یوه ځنگیزه یادونه:

تر اوسه پورې مې د خاوندوالي حالت کې يو پوستپوزېشن يا پسېځاينوي وميند او هغه ،، لپاره،، دى.

المانی او انگریزی یی: für and for

پام: دا د،، پار،، لپاره یا په ځای نه دی، نو سره ګډ لیکل کیږي، ځکه یو وی دی او نه ګډوله.

because of and د،، پار،، لپاره الماني او انگرېزي هغه غوره يي: wegen

په ژبلار کې نوي میندنې

ډاکټر ماخان میری شینواری

پیل یادونه: ژبه پیدایښت دی او څوک په پیدایښت کې گوتې نه شي وهلی او که دا کار وشي، نو هرومرو به ناسم وي. دا په دې تریپوهېدنه، چې ما هم دلته له ځان څخه څه نه دي پیدا کړي یا جوړ کړي، هغه د پیدایښت څخه راپیدا څه مې سره شنلي یا روښانه کړي، هیله ده چې سم به مې میندلي وي.

هیله ده، چې ویي لولی، مرسته وکړی، د پښتو ژبلارې د ودې لپاره.

په پوهنیزه څېړنه کې باید مخامخوالی نه وي، دا په دې تریپوهېدنه چې باید رد نه شي.

نن د ۲۰۲۱ ز کال د مارچ ۳۱ – په درې بجو مې خوب کډه وکړه، د همغه خپل چرت له امله، خو د ژبې په هکله مې میندنې وکړې، چې له دې امله ورته خوښ یم.

دا لیکنه په څو برخو وېشم او په لاندې توگه یې له تاسو سره گډوم:

لومړۍ: د ماپخوانی اند د ځنو اړیکو وینو یا که غواړی، د ادپوزېشنونو په هکله دویم: څنگه والي یا حالتونه

دریم: دا اوس مې ورته د دې لیکنې په هکله پام شوي نومځاینيوي، یا مرستندوي نومځاینيوي او یایې که هرڅه د بللو وړاندیز کوي. دا دوه برخې لري.

څلورم: پښتو- لږ تر لږه په داتيو حالت کې – یواځې پوستپوزېشنونه (پسي ځاینيوي) لري.

پنځم: له الماني، انگرېزي څخه مو د ادپوزېشنونو په پخوانۍ بڼه ناسم پښتو ژباړلي دي

و لومړۍ ته: د ما پخوانی اند، چې دا ځنې گډوله اړیکویونه به گوندې
سنترپوزېشنونه وي:

له...څخه (سره، کره)، په کې، پر...باندې، تر.... پورې، و ... ته او
نور. گومان مې دا هم وو، چې گوندې پښتو به مخ - پسې - سنتر ځای نیوي
ولري. په دې هکله مې لیکنې شته.

دابه په لیکنه کې روښانه شي.

دویم: څنگه والي یا حالتونه، چې لنډ یې بیا له تاسو سره گډوم.

د پښتو څنگه والي، پېر یا حالت ته د مشورې لپاره.

د الماني ژبلار په مټه یا مرسته دا څنگه والي (پېرونه،حالتونه) د پوښتنو په
مرسته په لاندې توگه روښانوو: دلته یواځې د پوښتنو له لارې.

۱ - نومیز څنگه والی:(څوک؟، چا؟)، (څه؟)

۲ - د خاوندوالي څنگه والی: (د چا؟، د څه؟)

۳ - داتیو څنگه والی: ۱ - (له چا؟) ، (له څه؟)،ب - (وچا؟)،(وڅه؟) پ - (په
چا؟)، (په څه؟)، ت - (پرچا؟)،(پرڅه؟)، ب - (ترچا؟)، ترڅه؟)،

دلته دې پام او خبرې پرې وشي، چې دا څنگه ونوموو، یا نومول شوي (که
وي). دې نور کې- گومان مې دی- ستونځې نه شته.

۴ - اکوزاتیو څنگه والی: (چا، څوک، څه)

گورو، چې ۱ - او ۴ - یو ډول دي، خو ۱ - د کړوني په څنگه والي او ۴ - د
پرېکړوني یا نه کړوني په څنگه والي کې دی.

پوښتنغونډاله جوړوو:

څوک له چا سره د چا له کور څخه د چا وکور ته لاړ او په څه کې پر څه
باندې څه یې د څه پرسر کېښود؟

داسې یې ځوابوو یا روښانه کوو:

د حالتونو څېړنپای

(سپين) «۱» (له تور) «۲» سره (د تور) «۳» (له کور) «۴» څخه (د
 حلمي) «۵» (وکور) «۶» ته لار او (په کوټه) «۷» کې (پرمېز) «۸» باندې
 (کتاب) «۹» يې د چوکۍ (پرسر) «۱۰» باندې کېښود.

د الماني ژبلار له مخې به «۱» نوميز، «۲»، «۳»، «۴»، «۵»،
 «۷»، «۶»، «۸» او «۱۰» داتيو، «۳»، «۵» واکوالي او «۹» اکوزاتيو
 حالتويونه يا پېرونه او که غواړۍ څنگه والي دي.

که ټول سره مرسته وکړو او دا پورته سره همغږيز کړو، نو زما په اند به مو د
 پښتو ژبې يو څه ستونځې اوبۍ کړې وي.

يادونه: ما چې دا پورته د حالت لپاره څنگه والی ليکلی، باور وکړی، چې دا
 حالت هم راته پېچلی برېښي، چې له عربي به سم وي او که نه؟

پرته له دې په دې پېر هم نه پوهېږم، چې دا به حالت ته وايي او که څنگه؟ که
 دې کې هم هر څنگه پرېکړه وي يا وه، نو يو کار به مو سرته رسولی وي.
 هيله ده چې اندونه سره ګډ کړو.

اوس راځو:

و دريم ته: دا اوس مې ورته پام راګرځېدلی نومځايښوي.

دا کوم دي؟ دا را، در، ور دي او مې، دې، يې، چې د کارونو يې بېلابېل
 ځايونه شته.

دا په دوه برخو وېشو

الف: الف ۱ – موږ په پښتو ژبه کې د خاوندوالي لپاره مرستندوي يا پوره او
 که هر څنگه يې بولي نومځای ښوي لرو:

مې، دې، يې. د دې، يې، نارينه، ښځينه او ډېر هم همداسې دي او د، مې،
 دې، لپاره وايو چې، مو،. پوښتنه دا ده چې به د دواړو لپاره وي او که د
 يوه لپاره.

دا هم په دوه ډوله کارول کيږي

الف ۱ ۱ – که ووايو: کور مې (دې، يې) سپين دی، نو پوهیږو، چې دا د خاوندوالي نومخای نیوي دي او که ووايو:

الف ۱ ۲ – که ووايو: کتاب مې (دې، يې) واخست، نو دلته دا بيا نوميز حالت دی. دلته بيا د کړوني په څېر رامنځ ته کيږي. هيله ده، چې په دې هکله به هم کران مينه وال مرسته وکړي.

الف ۲ – همداسې د داتيو لپاره هم دا لاندې نومخاينيوې لرو:

را، در، ور، چې زيات يې هم همداسې دي.

د دې لپاره به يې الماني او انگريزي انډول راوړ او وېه گورو، چې دا هم همغسې موخوردې
ب – څنگه والي يا حالتونه.

ب ۱ – د خاوندوالي څنگه والی يا حالت

انگريزي نومخاينيوې د خاوندوالي لپاره

His yuors my

الماني.....

Sein dein mein

انډول پښتو يې د ساده يا نيم – يا خاوندوالي نومخای نیوو سره.

مې دې يې

پښتو پوره يا ورسره بلد نومخای نیوي

دما دتا د هغه... او نور

يادونه بنځينه او ډېر يې په پام کې نه دي نيول شوي.

(My (mein) house (Haus

کور مې

دماکور

ب ۲ – د داتیو څنگه والی یا حالت

را – ، در – ، ور – (څخه، سره، کره، باندې، لاندې، کې، پورې، ته، ...)

که الماني ته مو پام راوگرځوو، نو دا پورته اړیکوینه ټول د داتیو په څنگه والي کې دي.

له ما – ، له تا – له هغه (هغې) – (څخه، سره، کره) او

پر... باندې، پر (ما، تا، هغه...) باندې او پورې، په (ما، تا، هغه، ...) کې، تر... پورې، و ... ته

(و....) په کندهارۍ ګرډود کې په روښانه توګه شته

کور مې، – دې، – یې،

انګرېزي نومخري د داتیو لپاره

him you me

المای نومخري د لپاره

Ihm dir mir

پښتو نومخري نومخاینیوي) د داتیو لپاره

را در ور

دا پورته، مرستندوی (؟) نومخاینیوي د یو او ډېرو لپاره هم دي او ټیک همهغه د الماني او انګرېزي په څېر د داتیو حالت ښایي او دا لاندې یې بل ډول دي.

له ما له تا له هغه او نور

د حالتونو څېړنې له مخې پای لاس ته راړنه او ګومان مې دی، چې داپرېکړه- که راسره ومنل شوه – نوې وي.

څلورم: پښتو ژبه یواځې او یا لږ تر لږه د داتیو حالت کې یواځې پوستپوزېشنونه لري.

څه پوهېږو، چې دا پوستپوزېشنونه دي؟

دا له.... (څخه، سره ...) او همداسې دا په... کې او پر... باندې، تر... پورې او نور سنترپوزېشنونه نه دي؟

هغه اړیکو یونه چې د را، در، وړ سره راځي، برېښي چې پوستپوزېشنونه دي.

نو دا له، په، تر او نور نو بیا کوم ژبني توکي یا ژبني څه دي او همداسې خپلواکه ترې پیو هېږنه هم نه لري. دابه روښانه کړو. دا یواځې د یوه نومخري سره پرې پیو بدنه لري یا یې پهواک کې دي او بس.

که منلي مو وي، چې، د، د، د خاوندوالي مورفېم دی او له مې، دي، یې څخه همداسې برېښي، نو دلته هم دا، له، په، پر، تر... د داتیو حالت مورفېمونه دي او یا د ما، دتا، دهغه، ... سره یوځای داتیو حالت ورکوي.

بل لامل یې دا دی، چې دا له، په را، در، وړ کې دننه یا خوندي دي.

یو څو بېلگې:

له ما(-تا، -هغه....) څخه ولاړ. را (در، وړ) څخه ولاړ.

تر تا پورې در ورسېد. در پورې در ورسېد.

یادونه: که دا سم وي، نو گورو، چې تر مور تل ناسم او زیات کاروو.

پنځم: له الماني، انگرېزي څخه مو د ادپوزېشنونو په پخوانۍ بڼه ناسم پښتو ژباړلي دي، دا چې دا له، په، پر، و، تر نو په الماني او انگرېزي داسې نه دي؟

ما تراوسه پورې داسې انګېرل:

۱ – له... څخه، یا ځانله له vor; from

۲ – تر یا تر... (پورې) bis; until

۳ – په ... کې im, in

۴ – پر باندې یا پر auf, of

۵ – و....ته zu, to

۶ – له .. سره mit, with

د Vor, bis, in, auf, zu لپاره د پښتو دي:

څخه، پورې، کې، باندې، ته

یوه بېلگه: سپین راڅخه در روان شو او په لنډ وخت کې درپورې در رسیږي.

شپین له ما څخه و تا ته در روان شو او په لنډوخت کې به تر تاپورې درورسیږي.

دلته دې اړوند دې ته هم پام راواړل، درواړول، ورواړول شي، چې دلته لکه راغی، درغی، ورغی هم شته.

دا د څېړلو خونديونه راته پېچلې، خو له ردولو یا مخامخوالي راته ازاده یا خپلواکه برېښي.

بیا لنډ: له، تر، په، پر، خپلواکه پرېپوهېدنې نه لري او د اړیکو یونو یا پسېځاینیو په واک کې دي..

هیله ده، چې پر دې باندې به یو له بل سره گرمې خبرې ولرو.

د پښتو حالتونو د ستونځوبیو بریا

څنگه دې لاس ته راوړنې ته بریالی شوم؟

ډېر خوښ یم او باور وکړی، چې ورته پام مې شو، چې دا کار خو د لومړي ځل لپاره د ما موندنه ده او د ډېرو کلونو د څېړنو لاس ته راوړنه ده، چې غونډه شپه مې خوب کړه وکړه. د ما ډېر څه، چې څه مې کړي یا څه باید وکړم، د

شپې په چرت يا د شپې په فکر گړنجولو- مه راپورې خاندی، دا تکیه کلام لکه چې کارول کيږي- کې را پیدا کيږي. خو اجازه راکړي، چې له هر څه څخه د مخه یوه اړینه یادونه وکړم.

اړینه یادونه: باور وکړی، چې ځانپالی نه یم او بل د لیونتوب یا د زورواکوال گومان مې هم په ځان نه راځي. دا باید روښانه کړم، چې تر څو پورې دا د ما په پوهنه ولاړ ماته راپیدا اند چا په پوهنیزو دلایلو نه وي رد کړی، تر هغې پورې باید سم وگڼل شي او که داسې وي، نو بیا موږ ټولو ته د دې بریا مبارکي وایم.

د ما په دې دعوه کې دوه موخې دي، چې د موږ ژبپوهان او نور ژبمینه وال دې ته راوپارېږي، د نورو پوهنیزه څېړنو په بنسټ یې رد کړي، چې دا به هم د ما د دعوه رد کول، خو بیا به هم دا هڅول د ما بریا وي.

د ما په څېړنو کې مې تل دې ته فکر شته، چې په پښتو کې حالتونه کم یا هېڅ نه دي څېړل شوي او که زه ورڅخه نا خبر یم، هغه به هم رامیدان ته شي، چې زه به ورته خوښ او د دې بریا په څرگندولو به هم هېڅ زړه بدی نه شم.

دا فکر راته ودرېد، چې په همدې هکله مې د خپلو څېړنو یو کتاب برابر اوه.

دې بریا ته مې نو څنگه لار ومینده؟

--- د حالتونو په څېړنو مې پیل وکړ، چې د ما په لومړنیو د پښتو ژبلار کتابونو کې هم شته.

لومړی مې دا حالتونه د الماني حالتونو په بنسټ وڅېړل، خو په پښتو کونه کې یې کوم ناسمون نه دی راغلی، خو دې څېړلو موخه وره او پایلاس ته راوړنه نه لروده. بیا مې ځنو ملگرو او ژبمینه والو دې ته پام راواړاوه، چې پښتو دوه حالتونه رېکتوس (ولاړ یا کروني حالت) او اوبلیکوس (پروت یا نه کروني حالت) حالتونه دي.

د حالتونو څېړنپای

هغه مې وڅېړل او په هکله مې د يوه ځوان پوه کامران منگل ليکنه يا ماته په کمنت وليکل، چې ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم دی. پوه شوم، چې ،، د ،، پرته له نومويونو کومه خپلواکه پوهېدنه نه لري او همدلته مې ورته پام شو، چې ،، د ،، د خاوندوالي حالت يو مورفېم وي او خپلواکه پوهېدنه نه لري، نو دا له، په، پر، او.... هم بايد د کوم حالت يا حالتونو مورفېمونه وي او پرته له نومويونو څخه به خپلواکه پوهېدنه ونه لري. گومان مې سم وو، خو پرې باوري کېدل يې راته ستونځمن وو، تر څو پورې چې د نور حالتونو په دې پوهېدنه چې لومړی د اينکليتيکي حالت (پسې تکیه اړ حالت) سره مخ شوم. دې هم پوره روښانتيا ځکه نه شوه روا ستلی چې دې پسې او د مخه تکیه اړ هم ورسره يوځای څېړل شوي وو، خو همدلته راته د نومځاينيوو را، در، وړ چې پروکليتيکي يا د مخه تکیه اړ نومځاينيوو دي په مرسته دا فکر پيدا شو چې دا له، په، پر، او نور هم لکه، د، د حالتونو مورفېمونه دي او دا د (را، در، وړ) (څخه، سره، کره، ته، پورې، کې او نور) کارونې له امله بيا د وخت په تېرېدو سره دا فکر هم راته پيداشو، چې پښتو نو يواځې پوستپوزېشنونه لري.

کله چې د کليتيکي (تکیه اړ) کلمې سره مخامخ شوم، چې په دوه برخو اېنکليتيکي (پسې تکیه اړ) او پروکليتيکي (د مخه تکیه اړ) نومځاينيوو لري، نو دې پای ته راورسېدم.

د دوه حالتونو کړونې او نه کړونو څخه بيا همدې څلورو حالتونو ته راغلم. له دې څخه د مخه مې دا برياوې هم لوي څښتن په برخه کړي، چې له، پر، او نور – لکه دباندني او افغاني پښتوپوهان يې وايي- پرېپوزېشنونه نه دي او دا يواځې د حالتونو اړونده مورفېمونه دي، چې پرته له، نومويونو بله پوهېدنه نه لري او همداسې چې پښتو يواځې پوستپوزېشنونه لري او بس.

دا څه ميندني چې دي، له نوم څخه يې پوهېږو، چې په ژبه کې شته څه دي، چې هغې ته مو بايد پام شوی وي.

يوه غوره خبره داده، چې د مور تېرو ژبپوهانو خپلې ژبې ته په دې لنډ وخت کې ډېر کار کړی، ځکه چې پښتو ژبې ته د کار کړلو وخت ډېر لږ وو. ژبه مو داسې په ۱۹۳۲ ز ک کې داسې په نامه په رسمیت کې دننه شوه او بيا په ۱۹۶۴ ز ک کې - چې هلته د پښتو ټولنه هم جوړه وه - قانوني شوه، نو دا د يوې ژبې د ودې لپاره ډېر لږ وخت دی، چې د دوي کار زه بيا بيا ستايم.

پای يادونه:

مور بايد و منو چې:

لومړی: ژبه پيداېښت دی او نه لکه چې وايو: قرارداد.

دويم: ژبه مو پنځه زره کلنه ځوانه ژبه ده. ځوانه په دې پوهېدنه چې نږدې له نوي کلونو څخه راپه دېخوا او له ۱۹۶۴ ز ک څخه وروسته يې هغه خپل رسمي ځای د قانون په څلورديوالي کې نيولی، خو په عمل کې اوس لا هم ترې لرې ده، خو دا بايد ووايم، چې وده يې پوره بڼه ده.

دریم: زه چې گورم، په ژبه کې مو هغه ډېرې ستونځې په حالتونو کې دي.

زه به له دې ليکنې سره و ځان ته دا اجازه ورکړم، چې دا د حالتونو ستونځې مې له ډېرو ستونځو څخه وروسته اوبی کړې دي.

-- په ليکنه کې تکرار له دې امله هم راغلی، چې هره ليکنه په بېلا بېلو ورکړو حالتونو په هکله ليکل شوي، چې ماته بيا د داسې کار سمه راټولونه او ترتيبونه نه کېدونکي وېرېښېده. توان نور دومره نه دی.

-- د ټولو ژبو ژبلاړې يو له بل سره پوره توپير لري لکه چې ژبې سره توپير لري، خو و خپلې ژبلاړ ته د نورو پرمختللو ژبو څخه د نوي ميندونو په څېر گټه اخستل کېدی شي او هلته يو نوي څه چې کتل کيږي مور ته هم د خپلې ژبې د ودې لپاره يو فکر راکوي.

د پښتو ژبلاريزه څېړنه کې مو څه ته بايد پام وي؟

د ژبې معيار پکېدنه کله کېدونکې ده؟

د ژبې معيار پکېدنه هغه وخت کېدلی شي، چې رسمي وي او د دولت له خوا څخه يې ملټر وشي.

موږ د څه ډول ليکنو سره مخامخ کېږو او له هغه څخه بايد څه ډول گټه واکلو؟

موږ لرو:

۱ – تاريخي ژبه.

۲ – کليوالي ژبه او

۳ – معياري ژبه

د موږ موخه دا ده چې ژبه مو هغه معياري حالت غوره کړي، چې په خواشيني يې بايد ووايم، چې لا تراوسه پورې نه ده معياري شوې، لاملونه يې نه راوړم، خو که خبرو ته مو سره اړتياوه، پرې غږېدلی شو.

په ژبه کې حذف (ووبخښی، چې راته برگ نه شی، خو عربي مې – په خواشيني بايد ووايم نه ده زده، خو هڅېږم، چېله موخه تر شونې پولې پورې په پښتو ويونو هم روښانه کړی شم - نه ده زده) يا پرېښودل او يا ورڅخه تېرېدل نه شته.

دا پرېښودنه پر څه پوهېدنه باندې ده؟

که همدا حالتونه راواخلو نو د ،، له کابل څخه و کور ته ځم. داسې ليکلی شو: د کابل کورته ځو. دلته که ،، څخه، او ،، و ،، ونه ليکل شي، نو دا دې پروا ونه لري. دا کېدی شي په ډېرو ډولونو وليکلی شو، خو دا دچا خوښه نه ده او نه لهدې امله، چې گوندې سړی پر پوهېږي. بېرته همدې ته راځو، چې دا د ژبې

دسم بنوولو لپاره ژبلاريز لامل نه شي کېدی، پيداېښتمگر تياوي نه مني او ناسمي دي.

ژبه چې په معياري توگه څنگه جوړه ده همغسې جوړه ده او بدلون يې ناپيداېښتي دی.

په ژبه کې تاريخي ويونه، دا په دې پوهېدنه، چې هغه او دغه ليکوال داسې يا هغسې ليکلي، نو بايد سم وي (په دې پوهېدنه، چې بايد معياري وي) او يا دا چې هغه او دغه ژبپوه ليکلي، نو بايد همغسې وي، دا دواړه د يوه څه لپاره د بنوولو بسيا نه کوي. دا چې ژبه نوې ده، نو ژبلار هم نوې څېړل کيږي او دا څېړنه د ژبې د جوړښت په بنسټ کيږي، چې هغه سمه څېړه يې سمه ده يا هغه معياري ليکنډول يې بايد سم وي او هغه سم دی.

خبرې نورې نه اوږدوم او په دې لار کې موږ ته د لا ډېرو برياوو په هيله.

دوه پرانستي غوښتنليکونه:

د کابل پوهنتون د پښتو پوهنځي و رياست ته دوه پرانستي ليکونه!

ډېرو درنو د پوهنتونو د پښتو استادانو، د پوهنې وزارت او د علومو اکاډمي استادانو ته يو پرانستي غوښتنليک.

سر له نن څخه مې وړانديز دی، چې دا د پښتو د حالتونو، چې په پښتو کې څو حالتونه دي د بنوونځي په درسي نصاب کې او همدا ډول په نورو پوهنيزو پروگرامونو کې ورگډ شي، چې ډير اړين دی:

موږ په پښتو کې څلور حالتونه لرو، چې دا لاندې دي:

لومړی: کړونی حالت: دا هغه حالت دی، چې څه په کې کيږي، او يا کړل کيږي.

د حالتونو څېړنپای

دا حالت د هر کس یا کسانو لپاره دوه نومځاینيوي لري، چې زه، ته، هغه
او ما، تا، هغه دي. زه به دلته همدا یو زه او ما سره دا څېړنه یابښه یي
روښانه ونه و مخ ته بوزم.

۱ لومړۍ – هغه کړنه چې کيږي، په هغې کې د وختونو په هکله نومځاینيوی نه
بدليږي.

لکه: زه پاڅېږم او زه پاڅېدم. دلته د اوس او د تېروخت نومځاینيوی همهغه،
زه،، دی.

۲ لومړۍ – دا هغه کړنه ده، چې پرېکړونۍ لري او له دې امله کړل کيږي. په
دې حالت کې وخت اړوند نومځاینيوي بدليږي او په لاندې ډول:

۲ لومړۍ ۱ – زه ږوډۍ خورم. د دې اوس وخت لپاره، چې ږوډۍ پرېکړونې ده.

۲ لومړۍ ۲ – ما ږوډۍ وخوړه. دا د تېر وخت لپاره د،، زه،، په ځای،، ما،،
راځي، چې دلته هم ږوډۍ پرېکړونې ده.

دویم: د پرېکړونې حالت: په دې حالت کې پر یوه څه یا چا باندې څه کيږي یا
کړل کيږي.

دا حالت هم د لومړي حالت په څېر دی، خو د نومځاینيوو دندې یې دلته
بدليږي.

۱ دویم: دا هغه حالت دی، چې پرېکړونۍ یو کړونۍ لري.

۱ دویم ۱ – ما غورځوي.

۱ دویم ۲ – زه دې وغورځولم.

۲ دویم ۱ – زه غورځېږم او

۲ دویم ۲ – زه وغورځېدم.

دا به دواړه اوس په یوه غونډله کې یوځای راوړو، چې کړونې او پرېکړونې په یوځای وي.

ما ته غورځوي. زه تا وغورځولم.

دریم: خاوندوالی حالت: په دې حالت کې یو د، د، مورفېم، چې خپلواکه پوهېدنه نه لري، د یوه نومويي سره یوځای راځي او د یوه چا یا یوه څه خاوندوالی وښايي:

لکه: دما کور یا د سپین کور. دا د کور خاوندوالی د مورفېم، د، سره څرگندېږي.

یادونه: له دې امله په زما، یما او د ما کې د ما سم او معیاري دی.

نومونه: د، د، د خاوندوالی حالت مورفېم.

څلورم: د پښځاینيوو حالت:

په پښتو کې دا هغه د ژبې ستونځمنه برخه ده، خو که له دې سره سم کار و مخ ته بوتلل شي، کومې ستونځې نه زیږوي او راتلونکې لیکنې مو له ناسمونو ساتي.

دا به لومړی د کلپتیکي دا په دې پوهېدنه، چې دلته د اینکلپتیکي نومځاینيو سره ولیکو:

یو - (را، در، ور) (څخه، سره، کره، کې، باندې، پورې، پورې، ته... که نور ومخ ته راغلل، نو لار یې همدا ده، کومې ستونځې نه لري).

دوه - دا اوس د دې نور نومځاینيوو سره لیکو:

۱دوه - (له ما، له موږ، له تا، له تاسو....) (څخه، سره، کره...)

۲دوه - (په ما، په موږ، په تا، په تاسو،...)

۳ دوه- (پرما، پرتا، پر هغوي....) (باندې، پورې (۱))

۴ دوه - (تر ما، تر تا، تر هغوي....) پورې (۱)

۵ دوه - (وټا، وټا، وټا، وټا...) ته (۲)

.....

په پورته لیکنه (۱) کې دا ویی ،، پورې،، دوه بېلابېلې پوهېدنې لري: دا د تر تا پورې کې دا ،، پورې،، پوله په گوته کوي او دا بل ،، پور،، د یو څه پورې، چې یو څه نښتې وي، لکه د ما په کالیو پورې خټې وتپل شوي.

په (۲) کې ،، و ،، و پښتنو ته یا و ځنې پښتنو ته داسې نابېلده برېښي، خو گومان مې دی په کندهاري ویېنو کې شته، خو همداسې دی.

اوس یې لږ روښانونه.

په پورته لیکنه کې له، په، پر، تر، و او ... ټول د اړونده حالتونو مورفېمونه دي، چې یواځې د نومځاینیو سره د اړونده پسېځاینیو لپاره موخه ور او اړونده پوهېدنه لري.

دا داسې ده، چې هر یو له دې مورفېمونو یو ټاکلی یا څو ټاکلي پسېځاینیو لري او په څټ هر یو پسېځاینیو یو ټاکلی اړونده د حالتونو مورفېم لري.

لږ روښانونه: یو حالت مورفېم کېدی شي چې پسېځاینیو ولري، خو هر پسېځاینیو، ټیک یو د پسېځاینیو حالت مورفېم لري.

د یوې پرېکړې لپاره: په پورته کې گورو، چې دا له، په، تر، پر ... د حالتونو مورفېمونه دي او یواځې او یواځې په ،، دوه -،، کې د اړونده حالتونو سره راځي. ،، حالت مورفېمونه،، راته ښکلي نومونه برېښي. وبه لیکم، چې ښکلي نومونه ده او همداسې ده.

،، دوه-،، یواځې او یواځې یوه شمېر پوهنیزه کلمه ده، چې داسې ور څخه پوهېږو:

حالت‌مورفېم سره اړونده حالت پېښځاینيوي او یوه اړونده حالت‌پېښځاینيوي لپاره ټیک یو اړونده مورفېم شته یا تنظیم شوی، چې بل هر ډول راوړنه یې ناسمه ده.

په پوره پام: دا مو د ټولو ناسمونونو مخه نیسي، لکه ټرټولو... تر منځ، تر څنگه، چې پورې ورسره نه وي او نور.

لنډ: له دې داسې پوهېږو، چې دا مورفېمونه—که حالت مورفېمونه یې وېولو بڼه به وي—په بل ځای یا له نا اړونده نورو پېښځاینيوو سره راشي، نو هرو مرو به ناسم وي.

داسې لږ د الماني سره پرتله کونه:

په الماني ژبه کې د هر حالت لپاره ځانگړي نومځاینيوي شته. لکه

ich, mein, mir, mich

خو په پښتو کې موږ د دې بدلونونو لپاره اړونده مورفېمونه لرو، چې هر یو یې خپله ځانگړې روښانوندنه لري.

پای یادونه: الف-، د، د، د خاوندوالي حالت مورفېم دی.

ب-، له، په، پر، تر، و... د (اړونده پېښځاینيو) د پېښځاینيوي حالت مورفېمونه دي او له دې څخه بله دنده نه لري او بله هر ډول کارونه یې ناسمه ده.

هیله ده، چې له دې سره به مو د پښتو ژبلاړېزو ستونځو بېو لپاره یوه بڼه روښانونه گرانو لوستونکو ته وړاندې کړې وي.

که دا لیکنه درته د یوه پښتو ډاکتر لیکنه نه برېښي او له دې سره به یې ارزښت درته کم وېرېښي (سمه خو ده) نو کړی چې و ماته د ما د ټولو پښتو لیکنو په چوپړ کې او په ځانگړې توگه د حالتونو مېندنې، چې د پښتو پېژېپ، هغه کې

د حالتونو څېړنپای

یوه غوره میندنه ده یوه د پښتو دوکتورا هم راکړی. باور وکړی، چې د پښتو په تاریخ کې دومره کار او سم کار و پښتو ته شوی دی. گوری، چې لیکني مې په رېښتیا ځانگړې دي. ما د پښتو دوه گرامرونه لیکلي، په پښتو کې نا سم راننېاسل شوي ویونه او نورې لیکني.

هیپیپیپیله ده، چې ځانپالنه یې ونه بولی، زه هر کار چې کوم، هغه د ما د ځان لپاره دی، چې ځان روغ وساتم او دا دنده یې له سره کړي. خپل کار په چا نه خرڅوم او نه په چا کوم احسان اچوم، خو له تاسو سره یې ګډونه اړینه بولم، گومان مې دی، چې و چا ته به په دې کې زیان هم نه وي، چې دا به بیا ناروا کار وي.

دا زه چې وړاندیز کوم، هرو مرو یوه ساده خبره نه ده. د دې باوري کېدو لپاره کېدی شي یو د پښتو پوهانو، د نورو پوهنو کسان او همداسې د علومو اکاډمي له خوا څخه یو کنفرانس ترتیب شي، چې په هغه کې زه د خپل لیکلي وړاندیز سمون او اړینوالي روښانه کړم، دا راته هرو مرو برېښي.

د دې حالتونو په څېړلو کې مې د نور په څنګ کې ډېر کلونه کار کړی، چې هغه په برېښنا کتابتونو کې هم شته – ketabton.com - او د اړتیا په وخت کې یې زه ورلېږلی هم شم.

که تاسو په هکله د مالیکنې وگورئ، نو درته روښانه به شي، چې ما و دې لار ته د رارسېدو لپاره څومره ستونځې ګاللې دي، خو لاس ته راوړنه یې پوره روښانه ده، چې پوره ورته خوښ یم.

د فوق العاده ډاکټرۍ راکړې غوښتنلیک!

په پښتو د ما د سترې او بي بديله بريالۍ څېړنې په هکله د دې کار لپاره د فوق العاده ډاکټرۍ راکړې هیله!

د کابل پوهنتون د پښتو پوهنځي و درنو پوهاندانو او ټولو استادانو ته په درناوي!

لکه چې گوري، ما په دې اخرو نږدې اولس کلونو کې د پښتو په څېړنه کې زيات کار کړی او ډېر اثار يا ليکنې مې خورې کړي، چې دا ټولې د پښتو تاريخ په اوږدو کې لومړنۍ او يواځنۍ پوهنيز کار دي، د ژبې له لارې به دا هم ووايم، چې ليکنې مې رېښتيا هم پښتو او ځانگړې دي.

په دې ټولو ليکنو کې هغه ستر کار دا دی، چې ما د څېړنو په بنسټ ماته دا بریا هم په برخه شوې، ومومم، چې پښتو هم په خورا روښانه او پوهنوره توگه څلور حالتونه لري، چې له دې سره مو له يوې خوا څخه د ژبې ستونځې له منځه ځي او له بلې خوا دا د ژبې د ژبلار او ژبپهني هغه غوره برخه او پوهنيزه بډايه ده، چې نوره هم پوره کيږي.

دا د يوه مسلک په پوهنيزه څېړنه کې يو ډېر ستر کار دی، چې بايد د پوهانو له خوا يې ستاينېنه او پېرزوينېنه وشي او هغه د يوې فوق العاده ډاکټرۍ ورکړه ده.

دا هيله مې د ځان لپاره نه ده، دامې د کار د لاس ته راوړنې له امله ده، چې وځپلې ژبې ته په درنښتوگورو او نور پښتانه ژبمینه وال هم مينه ورسره پيدا کړي. که چېرې د ما غوښتنه نا سمه او ناروا وه، نو هغه په ډېرو ستونځو ولاس ته راوړي د شمېرپوهنې ډاکټري دې راڅخه واخستل شي او په مطبوعاتو کې دې هم په پراخه توگه د ماغندنه وشي.

ستاسو ماخان او په هر صورت بريالي اوسۍ.

Smakhan1946@gmail.com

ډاکټر ماخان شينواری

اپرگاتيو ژبې

د حالتونو څېړنپای

د الماني اکوزاتيو او پښتو اېرکاتيو يو څو غونډلي د پښتو د اړونده غونډلو سره پرتله کونه يا د غونډلو يو په بل اړونه، دا چې پښتو په کومه ژبېله پورې اړه لري، د ژبلار په مټه پېژندل کيږي، نو ما مخه دې ته دومره غوره نه ورکاوه او ځان مې هم ورسره بوختاوه، خو د ځنوم ک ملگرو د گوتنيولو له امله مې دې ته هم داسې لږ پام راواړاوه او غواړم لږ کار په کې وکړم يا لنډ

دا چې ژبه په کومه ژبېله کې ده، دا د ژبې جوړښت څخه راباسل کيږي. موږ ته اړين دا دی، چې ژبلار مو له ژبې څخه سمه را وباسو، چې له امله د ما دا اخرنۍ ليکنې و ماته ښې مناسب برېښي.

Ergativität اېرگاتيويټي (لاتين: *erga* مخامخ، نږدې)

اېرگاتيويټي يا لنډ اېرگاتيو په ژبپوهنه کې د غونډالبرخو حالت په نڅېنه ونو سيستم دی، چې دا و يوه نوميز-اکوزاتيو ته مخامخ دی. په اېرگاتيو سيستم کې د ترانزيتيو غونډلي نوم يا ښه يې نومويي په اېرگاتيو حالت کې دی، په داسې حال کې چې اېنټرانزيتيو غونډله کې اېسولتيو حالت غوره کوي يا لري.

په يوه نوميناتيو-اکوزاتيو ژبه کې لکه الماني، د دې مخامخ دواړه په همغه حالت (نوميز حالت، بېلگه: *Der Mann geht – Der Mann sieht den Hund* پښتو يې: سړی ځي- سړی سپی گوري). په پورته غونډلو کې گورو، چې سړی په کړوني حالت کې دی، چې پرېکړونی نه لري، خو په دويم حالت کې پرېکړونی لري يا د الماني په څېر اکوزاتيو نه دی. بل ډول يې ليکو: (په بڅېنه، چې وهل په کې راولو او د سړي او سپي پرځای باندې نومځاينيوي وليکو). الماني:

Er geht- Er schlägt mich هغه ځي، هغه ما وهي. ،، هغه،، په

دواړو حالتونو کې کړونی دی او دويمه غونډله يا غونډلبرخه کې ،، ما ،، پرېکړونی دی. له دې څخه داسې پوهېږو، چې پښتو اکوزاتيو ژبه نه ده. د اېرگاتيو لپاره يې لاملونه همداسې دي.

دا کېدی شي د الماني اکوزاتيو غونډلو څخه هم څرگنده شي، چې د الماني اکوزاتيو حالتونه د پښتو په کومو حالتونه بدلېږي.

لنډ بیا: ترانزیتیو (پرېکړونی نوموړیونه یا ویونه، چې په یوه څه، څه کیري، لکه خوړل): لکه په الماني کې **schlagen** په پښتو کې وهل. دا ویی په الماني کې د نومیناتیو اکوزاتیو حالت کې راځي، خو په پښتو کې د کړوني پرېکړوني حالت کې راځي، لکه

الماني: **Er schlägt mich**

په پورته غونډله کې **Er** کړونی او **mich** اکوزاتیو دی، خو په پښتو کې: هغه ما وهي. هغه کړونی، ما دلته پرېکړونی دي. دې ته دې پام وي، چې په پښتو کې،، ما،، د کړوني او په دې حالت کې د پرېکړوني دواړو لپاره راځي.

بیا دا په یاد راوړم چې د پښتو ژبلاړ سمه د پښتو ژبلاړ له لارې څخه ولیکو، هر څه په کې روښانه کیري. اېرگاتیو د نومیناتیو/ اکوزاتیو ژبو سره په همدې بنسټ پرتله کیري، چې دا روښانونه یې بې له دې، چې دا نوم راوړم روښانه دي.

په لاندې غونډلو کې هوسی د زورېدونې رول لري. له دې داسې پوهېږو، چې هوسی په دې غونډلو کې کړونی رول نه لري

1. (Aktiv) „Der Vater schlägt Hosei.“

۱. پلار هوسی وهي (کړونی)

2. (Passiv) „Hosei wird vom Vater geschlagen.“

۲. هوسی د پلار له خوا څخه وهل کیري. (نه کړونی یا پرېکړونی).

په لومړۍ غونډله کې پلار کړونی دی او هوسی د الماني د اکوزاتیو حالت کې ده او د پښتو په نه کړوني – یا پرېکړوني حالت کې ده.

په دویمه غونډله کې پر هوسی باندې څه کړل کیري، خو اوس هم د برېکړوني په حالت کې ده.

يادونه: د دې روښانونه لږ ستونځمنه ده، خو داسې به وليکو، چې په
لومړۍ غونډله کې يو کړونى شته، دا په دې پوهېدنه، چې دا اېرگاتيو
غونډله ده او په دويمه کې کړونى نه شته. يا داسې:

سې ملنگ وخور

پام، سپى خوري

په دويمه غونډله کې

به لاندې کې الماني غونډلي د اکوزاتيو مخاينيوو سره دي.

Du kannst das durch mich bekommen

ته کړى شې دا د ما له لارې يا له خوا څخه ولاس ته راوړې.

دا د خاوندوالي حالت دى

Die Steine liegen entlang meines Hauses

تيرې د ما د کور پر اوږدو يا اوږدوالي باندې پرته دي

dieses Buch ist für mich bestimm

دا کتاب د ما لپاره ټاکل شوى

Er ist gegen mich

هغه د ما مخامخ دى

Er geht ohne mich

هغه بې له ما څخه ځي.

Rund um mich

د ما پر شاوخوا باندې

يادونه: دا دې د پورته غوندلو پر بنسټ باندې هم په گوته وي، چې اکوزاتيو د اکوزاتيو مخځانيو سره کېدې شي، د پښتو د خاوندوالي يا هم داتيو يا د پښځانيوو حالت غوره کړي.

Als Test zum Nachweis eines **Akkusativ**-Objekts dient im Deutschen die Frage Wen oder was? (**Beispiel**: Ich gebe dem Mann seinen Hut zurück. → Frage: Wen oder was gebe ich dem Mann zurück? → Antwort: den/seinen Hut). Aus diesem Grund wird er in der Schulgrammatik auch als Wen-Fall bezeichnet.

گوري، چې دلته د پورته روښانه کول په پښتو ستونځمن دي، که دا پوښتنه ولرو، چې زه و دې سړي ته څوک يا څه شي بېرته ورکوم؟ ځواب، به دا يا د هغه خولۍ وي) او دا د ښوونځي ژباړل کې د څوک حالت هم بلل کېږي.

Akkusativ: Ich finde einen armen Mann genauso schlecht wie keinen Mann. Weitere Beispiele: Nominativ: Ein schlechtes Examen ist genauso schlecht wie ein abgebrochenes Studium. **Akkusativ**: Ich finde einen schlechten Arbeitsplatz genauso schlecht wie keinen Arbeitsplatz.

د اکوزاتيو د بېلگو څنگه والی په پښتو:

د الماني اکو حالت په پښو کړونۍ حالت دی: زه يو بېوزله سړی همداسې بد ميندم لکه نه کوم سړی (نه سړی، راته لږ ښه ونه برېښېد).

بله بېلگه: د الماني نوميناتيو د پښتو کړونۍ حالت: يوه بده ازموینه همداسې بده ده لکه پرېښودۍ پوهنځي درس.

د حالتونو څېړنپای

د الماني اکوزاتيو د پښتو کړونۍ حالت: زه يو خراب کارځای همداسې بد ميندم لکه نه کارځای.

Als **Postpositionen** bezeichnet man Wörter, die in ihrer Funktion Präpositionen entsprechen, aber *hinter* dem Wort stehen, das sie regieren (d. h., dem sie Kasus zuweisen):

دا د پورته الماني ژباړه ده: د پوستپوزېشن په څېر هغه ويیونه پوهېږو، چې په خپله دنده د پرېپوزېشن دنده و سر ته رسوي، خو د ويیونو و شا ته ځای نیسي، چې په هغې واک ولري (د په دې پوهېدنه چې هغه مو و کازوس ته لارښود کړي):

پښتو او الماني به يې وگورو، چې څه دي؟

- „einem Bericht *zufolge*“ (+ Dativ)
- له يوه خبر پسې
- „meiner Meinung *nach*“ (+ Dativ)
- د ما اند پسې يا ښه يې د ما له اند پسې.
- „den Fluss *entlang*“ (+ Akkusativ)
- د سيند پر اوږدو باندې
- „des Geldes *wegen*“ (+ Genitiv)
- د پيسو له امله

په پښتو کې لومړی د پسېځاینيو حالت دی او دا نور د خاوندوالي حالتونه دي. ما په دې خپلو اخرنیو لیکنو کې و ښووله یا ښهیت ومیندله، چې پښتو یواځې پوستپوزېشنونه لري.

له پورته پښتو غونډلو څخه داسې برېښي، چې پښتو غونډلو کې یواځې پوستپوزېشنونه ځای شوي او لکه پوهېږو چې پښتو یواځې پوستپوزېشنونه لري.

په پای کې مو دا یوه اړینه لاس ته راوړنه ده چې: د ژبو ژباړیزه څېړنه په دې پورې اړه نه لري، چې گوندي دا ژبه په کومه ژبېله کې راځي. ژباړل

پخپله د همغې ژبي په لار بايد ولاړ وي. دا د ژبو ډلې چې پېژندل کيږي يا په ډلو وېشل کيږي، بنسټيز توپير يې په حالتونو کې دی، چې له همدې امله څخه د ژبو يوه ډله دومېناتيو/ اکوزاتيو او بله ډله يې نه اکوزاتيو ده يا اېرگاتيو ده، چې پښتو هم له همدې ډله څخه ده. ما چې اوس داسې لږ د اېرگاتيو له پېژند او داسې لږ د څېړنې لاندې نيولي، نو پوهېږم، چې دا وروستۍ څېړنه يا څېړنې مې په همغې لارو ولاړې دي او کوم بدلون ته هم په کې اړتيا نه پېښيږي، نو په ژبه کې بايد د ژبلارې کرنلار سمه او له ژبلاريزو لارو سره برابره وي.

يوه يادونه به دلته ولرو، چې ژبپوهنه هم يوه پراخه يا ستره پوهنه ده، چې په يو څو کتابونو کې هم نه پوره کيږي، چې يو توانمند مرکزي دنده لرونکي څه ونه لري، چې تر هغې پورې موږ هم ورته هم ناکروني نه شو کېښناستلی.

يوه غوره څرگندونه:

ما ډېر يا نږدې اولس کاله له دې څخه پيل وکړ، چې د پښتو يا په پښتو کې ناسمونونو باندې څه وليکم، چې دا کار مې وکړ، خو له دې سره سم د ژبلاريزو يو لړ ستونځو سره مخامخ شوم او اړ شوم، چې ژبلاره کې هم داسې لږ څه کار وکړم، چې په پای کې مې درې د پښتو ژبلار کتابونه او نور په ژبه اړوندې ليکنې وکړې، چې ټولې په ډېرو برېښنايي خپرونو کې خورې شوي، چې د هغو له ډلې څخه درنې خپرونې ټول افغان، تاند، دعوت خپرونې دي او د کتابونو په څېر دا ليکنې د کتابونو سترې برېښنايي زېرمتون په کتابتون.کوم کې خورې شوې، چې زه ورڅخه د زړه له کومې خوښنه کوم.

يو څه بايد وکړم، چې روغ وم، خو نه پوهېږم چې څه؟ که رېښتيا ووايم د پښتو ليکنو سره هم ستړی شوم (اولس کاله هم ډېر وخت دی او هره ورځ مې ډېر ساعتونه کار کړی)، که څه هم چې کار په کېښي ډېر دی.

که څوک مې د ليکنو سره ستړي کړي وي، نو وما ته دې بخښنه وکړي.

که دما حالت خبرنو په هکله لیکنو ته پام وکړو او د نومیز/اکوزاتیو ژبو توپیر د ابرگاتیو ژبو و توپیر ته سره وگورو، نو همداسې کېدی شي، لکه څنگه چې پیژند کی شته.

کړونۍ حالت، چې د الماني د نومیناتيو سره ورته يا برابر دی او پرېکړونۍ حالت، چې د ترانزيتيو کړنوي سره وي، د پښتو کړونۍ حالت دی يا د پښتو د کړونې حالت ته ورته دی. د خاوندوالي حالت او د اتيو يا د پسېځاينيو حالتونه همداسې دی، لکه د الماني گينيتيو او د اتيو حالتونه.

يو بل غوره توپير د دواړو حالتونو په منځ کې نومځاینيوو هم دي، چې په المني کې بڼه بدليږي، خو په پښتو کې دا تسيا بيا د اړونده مورفيمونو سره ډکيږي لکه، ، د ، د خاوندوالي مورفيم او ، له، تر،...، د داتيو غونډلو سره اړوند مورفيمونه دی، چې د ، ما ، سره يوځای د ، ما، پوهېدنه د حالت سره سمه بدلوی.

د المانی جینیٹیو: Mein Buch

یہیستو د خاوندوالی حالت: د ما کتاب.

په پښتو کې ،، ما ،، د مور فېم ،، د ،، په مرسته او ورسره خپل د ،، ما ،، پوهېدنه و ؛؛ دما ،، ته واړوله.

، د ، ، خاوندوالی مورفیم دی.

د المانی ژب داتیو:

Von mir, mit mir, bis mir, zu mir

د المانی اکوزاتیو: auf mich

داد یستو داتیو کیری: یر ما باندی.

پسبځاينيو يا داتيو حالت پر پښتو باندې انډول يې د پروکليتيکي يا د مخه تکیه اړ نومځاينيو سره:

(را، در، ور) (خخه، سره، کره، پسی، کی، باندی، پوری، ته...)

که پورته ته وگور، نو وینو، چې دا کټ مټ یې په پښتو اړونه د المان داتیو ته ورته دی

د نوميزو نومځاينيو سره:

له ما څخه (سره، کره، پسې) ، په هغه کې، پر تا باندې، تر هغه پورې، و تا ته
.....

په پورته کې گورو، چې له ،، ما،، څخه دمخه له، په، پر ، و او لرو. دا
چې ،، ما، تا، هغه ، لرو او دا د کړونو لپاره راځي، نو دا ،، ما ،، څنگه
نه کړونې يا پرېکړونې، دا په دې پوښنه، چې د پښتو داتيو، ا گينيتيو کيږي،
چې بايد له کړوني حالت څخه را واورې. دلته دا ،، له، پر، او دا پورته نور
چې لرو، کومه پلواکه پو هېښنه نه لري او دا نورو ويونو ته د خپل ځن سره
يوه بله پوهېښنه ورکوي، که دا ،، له ما،، = mir کيږي او همداسې دا نور هم.
د ما تېرې ليکنې کتلی شی.

دا چې څو ليکنې غبرگې کوم او خوندیونې يې سره نږدې دي، دا سې له
گډوډي کېدې په دې کې راشي، خو هڅېږم، د ناسمونونو مخه نيول شوي وي.

د پام و: له هغو م ک ملگرو څخه، چې د ما په ليکنه کې ژبلاړيزې يا نورې
ستونځې او ناسمونونه ورته برېښي، هيله ه د ما د پوهېدنې لپاره هم داسې
روښانه په گوته کړي.

که ليکو، چې دابنه نه دی يا دا داسې ده دی، نو بايد ور سره مل وليکو، چې
ولي، له يو بل سره د پوهېدنې له امله. ستاسو له ستونځو هم مننه

ډاکتر ماخان مېړی شينواری

افغان - او دباندني پښتو پوهان

له پيل څخه څو اړيښي يادوني:

۱ - يو هيواد او ښه يې د يوه هيواد وگړي، چې وروسته پاتې وي، نو هغه په
پوهنه او هره پوهنه کې هم وروسته پاتې وي. موږ ژبه هم لکه څنگه چې ده
- د ژبلاړي له لارې څخه بېرته داسې نه ده ورکړې لکه چې لارې ورته لرو.

د حالتونو څېړنپای

۲ – موږ د خپلې ژبې هر اړخیزه ودې لپاره – لکه څنگه په نورو پوهنو کې – هم له نورو ژبو څخه ګټه اخستلو ته پوره اړیو، خو په یو څه باید ډاډه وو، چې موږ په خپله ژبه باندې له هغوي (د نورو ژبو له پښتو پوهانو) څخه ښه پوهېږو، موږ چې له هغوي څخه زدکړه کوو او باید ویی هم کړو، هغه د ژبلاړیزو کلمو د پیژندونو دي، چې هغه باید له هغو راواخلو او خپله ژبه ورسره، د خپلې ژبلاړې په لار سنبال کړو.

موږ خپله ژبه هم بې له دباندنۍ ژبې مرستې څخه پرته و مخ ته نه شو بیولی، که څوک غواړي، په خپله ژبه باندې و پوهیږي.

اوس به و خپلې موخې ته راشو:

ډېر واره افغان پښتوپوهان، چې خپلې لیکنې باوري کوي، نو د دباندنیو پښتوپوهانو لیکنې راوړي. ما د ډېرو د دباندنیو پښتوپوهانو لیکنې په ویکيپیډیا او نورو د پښتو لپاره لیکنو کې وکتلې او دا پوره د ځوښۍ ځای دی، چې ډېرې دي.

دوي دواړو ډلو ناسمونونه کړي او یا نه پوهیږي (که نادرښت وي، د دې ډېره بڅښنه غواړم، دا ځکه لیکم، ژبپوهان دې ته راوهڅوم، چې د ما په دې هکله لیکنې رد کړي)، چې د ژبې جوړښت سم بېرته ورکړي یا سم ورکړي. زه هم نه شم ویلی، چې دا ناسمونونه چا له چا څخه رانیولي او په دې ناروغۍ موږ ټول اخته یو.

زه دلته یواځې هغه ناسمونونو ته د گرانو لوستونکو پام رااړوم.

د موږ ستونځې چېرته دي؟

و به گورو، چې د موږ ډېرې ستونځې په حالتونو کې دي، چې څو لیکنې په لرم او دابه دلته لنډ بیا د دوي د لیکنو په بنسټ وڅېړو. هغه د هوښیارو خبره، چې موټی د خروال نمونه ده.

ما داسې لږ څه د یوې پښتو لیکنې څخه را کاپي کړې، چې داسې څه ترې راواخلو بسیابه وکړي. دا غونډله به راوړو:

بېلگه: د ،، په،، سره لیکو چې ،، په لار،، یا په لاره: لاندې الماني او پښتو یې:

“auf dem Weg, په لار یا په لاره

بېلگه يې له پيل څخه راوړې، چې د ،، په لار،، لپاره ،، په لاره،، هم ليکلی شو

دا غونډله نو بايد د الماني غونډلې پر بنسټ باندې ليکل شوې وي، نو بسيا کوي، چې د ليکونکي له خوا يې د پښتو انډول وڅېړو.

د الماني غونډله کې و موږ ته د خبرو auf دی، چې څه ترې پوهېږو.

په پورته ليکنه کې د الماني auf د پښتو په ،، په ،، زباړل شوی او همدا رنگه يې په لار يوه ه ورزياته کړې او لاره يې ورڅخه جوړه کړې، چې په دواړو کې د الماني auf پوهېدنه سمه نه ده ورکړ شوې. له بلې لور څخه ،، په،، له داتيو حالت سره راځي، چې خپلواکه پوهېدنه نه لري، نو داسې ليکل يې ناسم دي.

د دې لپاره بېلگه: په کور کې. بل ډول دا غونډله نه راځي يا يې په بل ډول راوړل ناسم دي.

ناسمونونه دواړه ډلې کوي او دا غوره نه ده، چې څوک دا ناسمونونه کوي، خبره داده، چې موږ بايد يواځې په ځانونو باور پيدا کړو، نور د موږ لپاره ژبه نه شي بڼه يا سمه کولی. وبخښی ژبه خو سمه ده، خو ژبه دسمې ژبلاړې ميندنه ده

دوی هم په خپله ژبه کې يو څه لري هغه گوري او زه يې د ده په ژبه کې هغه اړيکين څه گورم، خو زه يې بياپه خپله ژبه له ده څخه بڼه بايد وليکم او اوس يې له اولس کاله وروسته يا هلو ځلو بڼه ليکم او بايد بڼه يې وليکم، چې ور باندې يا پر دې باندې باوري يم.

دوی ليکي، چې دا ستونځې يواځې په څرکوم پوزېشن ،، په... کې،، او همداسې په له ... څخه، له ... سره، تر ... پورې، پر ... باندې او نورو کې دي. رېښتيا وايي، ستونځې رېښتيا همدلته دي، خو دوي لا تر اوسه پورې په دې نه دي پوه شوي، چې ولې او څنگه دا ستونځې دي؟

لنډ سمون: په پښتو کې موږ يواځې پوستپوزېشنونه يا پسې ځاينوي لرو، نو دا هېڅ ستونځې نه دي.

د داتیو حالت جوړښت

له هر څه څخه به لومړی دا ووايو، چې پښتو يواځې پوستپوزېشنونه يا پسېځاینيوي لري او بس.

نو و الماني ليکنو ته: دوي دباندني او افغان ژبپوهان ستونځي يا ځانگړتياوي په ،، په ... کښي، ،، او همداسي ټولو نورو د داتیو حالت پسېځاینيوو او حالت مورفيمونو کې گوري، دا د مورف ستونځي هم دي. دا ما په خپلو ليکنو کې تر هغې پورې، چې په دې حالت داتیو سم نه وم پوه شوی ليکل. نو اوس گورو، چې دلته د رېکتوس ستونځي نه شته، ستونځي دا دي، چې مورف په ځانگړې توگه د ژبلاړ حالتونه نه دي پېژندلي او د ژبې هغه لويه برخه ستونځي مو دلته دي بېلگي يې .:

زمونږ کره ځو. سم يې: له مورف کره ځو:

دا به لږ روښانه کړو ، چې ولې:

لومړی: ،، د ،، د خاوندوالي مورفيم دی، چې بيا بايد وليکل شي: د مورف کره ځو.

دويم: کره خو! څښتن نه لري.

دريم: مورف په پښتو کې تکيه اړ نومځايونه لرو، چې له هغې سره يې تللی (چې دا سي ويينه به سمه وي او که ؟ فکر به ورته وکړو). کور: کور مې په کابل کې دی، خو نه شو ليکلی، چې کره مې.

ليکلی شو: راکره، خو نه شو ليکلی را کور...

که دلته له هرکوم تکيه اړ نومځاينيوي سره سم راته، خو بيا د همهغې ډلې دی.

همداسي په لاندې کې: ته و يو چاته ليک استوي او نه يو چا ته. په دې هکله د ما دا اخرنی ليکني کتلی شی.

دی عبدالرحمن ته ليک وراستوی. سم يې

دی و عبدالرحمن ته ليک وراستوی

-- له ، د ، سره د خاوندوالي یا جینیتو جوړښت هغه ویبونه، چې د خاوندوالي مورفیم ، د ، یې ومخ ته نه راځي. ، د ، پرپیوزېشن .. . دا ناسم دي. سمونونه به یې د الماني په برخه کې ولیکو ، دا به دلته ووايم، چې ، د ، پرپیوزېشن نه دی. ، د ، د خاوندوالي مورفیم دی. الماني، پښتو

د دې لپاره دوي لیکي:

Handbreit, Spanne ، لوېشت (دلته د خاوندوالي څه نه شته)
د الماني انډول پر سمه پښتو باندې: د لوېشت سور، غزونه (سور)
Reihe, Serie. لړ:

دا یواځې نومونه دي او بس. که یو څه په یوه لړ یا لړۍ پورې اړه ولري یا د لړ یا لړۍ وي، نو لیکو: د لړ ... یا د لړۍ.... بېلگه: گوری، چې ژباړه یې یو پر بل باندې ناسمه کړې. دلته د خاوندوالي څه نه شته، چې ، د ، ورسره راشي. دوي لیکي:

jene Gruppe von Wissenschaftlern

د دوی لخوا یې پوهېدنه: هغه ډله پوهان

له پورته پښتو څخه یې سمه الماني:

jene Gruppe der Wissenschaftler

له الماني څخه یې سمه پښتو: له پوهانو څخه هغه ډله یا هغه ډله له پوهانو څخه. دلته پښتو، الماني یو په بل ناسم ورکړل شوي.

Zu mir دا د الماني داتيو حالت دی

او پښتو پوهېدنه یې. ،وما ته، ده. دلته وما د mir په پوهېدنه او د zu

پوهېدنه ، ته ، ده او په څټ.

ولي وما؟

ما کړوني دی، چې دلته نه شي راتللی، ځکه چې دا پښتو کې داتيو يا د پسېځاینیوو حالت دی، دا ، و ، د اړونده حالت یو مورفیم دی، چې پخپله

د حالتونو څېړنپای

خپلواکه پوهېدنه نه لري، خو له ،، ما ،، سره یوځای د داتيو حالت
نومځایيوي دی. دا په دې پوهېدنه، چې ،، و ما ،، = ،، mir ،،

پسي: ich habe dich geschlagen

پښتو اندول یی: ما ته ووهلی. دلته ،، ما ،، کړونی دی او ،، ته ،،
پرېکړونی دی، چې د الماني اکوزاتيو د پښو په پرېکړوني واوښت. او په
یاد دې وي، چې dich په الماني کې د اکوزاتيو نومځایيوي دی.

دوی لیکي: einer von anderen; von einander

دوی د پښتو اندول لیکلي: ،، یو له بله،،.

په دې هکله مې لیکنه کړې، چې په پښتو کې له وییونو څخه تېرېدل ناسم
دي، ،، یو له بله ،، ناسم دی او سم یې یو له بل څخه دی.

د الماني پښتو اندول: له یو بل څخه بېل شو. یو له بل څخه بېل شو.

د پښتو نومځایيوي او حالتونه: د یو گرو لپاره: زه، ما د کړوني او
پرېکړوني ځانیز نومځایيوي دي، خو په بدله بڼه کې او دا په لاندې ډول:

کړونیکالت یا ترانزیتيو حالت کې: زه و هم، ما و واه

کړوني حالت یا اینترانزیتيو حالت کې: زه ځم، زه لارم.

پرېکړونی - یا اینترانزیتيو حالت کې: ما و هي، زه و واهم

د ډېر گرو لپاره په دواړو حالتونو کې همغه مور، تاسو، دوي.... دي.

اوس پرېکړه لږ ستونځمنه کيږي، چې ایا دا اوس دواړه په رېکتوس او
اوبلیکوس کې یو یا یو ډول وگورو او که د یوگرو لپاره چې توپیر په کې
شته سره بېل وگورو. دما اند خو دا ده، چې دا په یوگونو کړونو کې بېل
دی، نو سره بېل دي.

په الماني ژبه کې د حالتونو سره نومځایيوي بدليري، خو په پښتو کې
نومځایيوي نه بدليري. په پښتو کې د حالتونو او په خاوندوالي او داتيو
حالت کې د اړونده حالت او د داتيو حالت کې د پسځایيويو اړونده
مورفېمونه د ځانیز نومځای نیوي ،، ما ،، سره ور زیاتيري او د دواړو

گډه لیکنه د پسرپځاینيوي اړوند پوهېدنه بدلوي، د الماني حالتونومځاینيو په څېر.

په بڅېښه داسې لږ دې دما نه، خو د لیکنو لږ ستایېښه وي: د ما لیکنې یواځنۍ دي، ځکه په پښتو کې په دې هکله لیکنې نه شته او که ما سهوه کړي وي، خوښ به شم او راته و یې لیکي.

گرانو ژبپوهانو!

لیکوالانو او پښتو مینه والو! هر ځای کې چې لیکنې د ژبې د ژبلاړیزو ناسمونونو سره مخامخ کېږي، نو مسؤلیت یې د ژبپوهانو په غاړه دی، چې لږ تر لږ یې د لیکنو وروسته ورته سم کړي.

راځی، چې پښتو سمه زده کړو او ژبلاړیزه سمه یا پر ژبلاړ باندې یې سمه ولیکو.

په بڅېښه که داسې لږ ستوغ پیل کېږي وي، خو موخه مې همدا راپارول دي.

موخه: یا باید و ما ته همداسې ستوغ ځواب راکړی، که ناسم څه مې ولیکل او یا — که سم وي — باید د سمون لپاره له هره اړخه کار واخلو او د ما د سمونونو ملاتړ وکړی.

-- د ژبې په ژبلاړ کې و سم لیکلو ته لار هوارول د ژبپوهانو دنده ده. تل یې باید دې ته پام وي، چې د ناسمون په حالت کې د ژبلاړ په مټه او د هغې پر مرسته باندې یې سمه ولیکي.

دا کار تر اوسه پورې نه دی شوی، که د ما لخوا به هم تاسو له ستونځو سره نه مخامخ کېدۍ. که په ژبه کې ناسمونونه گوري، نو هغه څه یې چې ما راټول کړي او لیکلي، مخه نیول کېدۍ شوه. اوس باید د پښتو ژبلاړ سره سم و هر څه ته ژبپوهان پام وکړي.

د حالتونو څېړنپای

پښتو – لکه نورې ژبې هم – ډېره ښه او روښانه ژبلار لري، خو په دې لار کې پوره کار نه دی شوی. زه بیا ټينگار کوم، چې په پښتو کې له دې ليکنې څخه پرته د حالتونو په هکله مې هم پوره ميندني کړي او ستاسو و مخ ته مې ايښوولي، چې د هغې په مرسته هم د داسې تېروتنو مخه نيول کېدای شي.

خبرې رالندوم: دا ډېر کلونه کيږي، چې د دې يو څو غونډلو سره تاسو ته د سمون د وړانديز په هکله په اخ و ډب کې يم، خو نه څوک د ناسم او نه د سم څه وايي. هيله ده، چې رايي نور يې سم وليکو، که دلایل مې ژبلاريز نه وو، هغه هم په کلکه رد کړی، خوښ به شم او له جنجال څخه خپلواک. باور وکړی، چې زه د دې ناسمونونو سره پوره زور ږېرم.

لولم:

لومړی: تر ټولو ستر (ښکلی، جگ او ...) فوټبالر.... مړ شو.

دويم: تر ډېره برېده

دریم: وروسته تر هغه چې طالبانو په ...

څلورم: تر ډیره د داعش فعالیتونه ترویجوي

له دې د مخه به یو څو- د دې موضوع اړوند -- اړيکي پېژندنې راوړم.

د پښتو حالتونو څلورم حالت باندې یو څو کرښي:

دا د ما په ډېرو لیکنو او اخري کتاب کې پوره روښانه شوي، خو

لنډ: په پښتو کې تر، له، په، پر، و... یو سپلې مورفيمونه دي، چې خپلواکه پوهېدنه نه لري او هر یو یې د حالت اړونده له پسېځای نویو سره مل د نومويونو د مخه راځي. د دې موخه دا ده، چې د نومځاینيوي- چې چې په پښتو کې تل په کړوني حالت کې دی- دنده بدله کړي

لکه: تر ما پورې، یا له ننګرار څخه تر کابل پورې. دا په دې پوهېدنه، چې تر پرته له داسې کارونې، چې ،، پورې،، ورسره نه وي، په بل ځای کې نه راځي او کارونه یې و ناسمونونو ته لار پرانیزي.

د نورو لپاره که غواړئ تاسو غونډلې ولیکي، خو لنډ یې د تکیه اړ نومځاینیوو سره:

(را، در، ور) (سره، کره، پسې، څخه، کې، باندې، ته).

خو یو ییونه:

د خو یو ییونو **Das Adjektiv** لنډه روښانونه.

له لاتین څخه، پوهېدنه: ،، ورزیاتونه،، دا ښه ورسره جوړیږي، ځکه چې د نومو ییونو سره یو څه ورزیاتیږي. دا دي ،، ښکلې،، ،، خواشینۍ،، ،، ،، رنگه،، ،، هوار،،.

دې وییونو ته په عربي کې صفت وايي او له دې امله پښتو پوهانو ستاییننوم بللی. دا خو یو ییونه هم بلل کیږي او یا ورسره وییونه.

ما په خپلو لیکنو کې دا خو یو ییونه بللي او دا یې د ما په اند ښه نومونه ده. خو یو ییونه په پښتو کې د نومو ییونو ومخ ته لیکل کیږي. په پښتو کې خو یو ییونه ښه نه بدلوي. په پښتو کې خو ییونه جگړي، خو په پښتو کې د پای ورزیتوني سره نه. په پښتو د دې زیاتونو یا جگړدنو لپاره ځانګړې ژبویینیز توکي شته لکه، ډېر، خورا ډېر یا زښتډېر.

دا سړی جگ (ډېر جگ، خورا ډېر جگ، زښتډېر جگ) دی. د جگ پرځای باندې هر یو خو یو یی راتللی شي.

یا حالتونه، لکه لوند، وچ ...

په غونډلو کې: سړ کال خورا ډېر انګور شوي دي.

.... ډېر جگ سړی. زښتډېر ګړندی بایسکل ځغاستی.

د خو یو ییونو سره یو کس، یو حیوان یا شی کره پېژندل کیږي.

د حالتونو څېړنپای

کېدی شي د یوه کس لپاره پرلپسې څو خویویونه راشي. لکه: هغه سپین، جگ، سورکمیسی سړی، چې راروان دی.

اوس نو خپله موخه روښانه کوو.

و لومړي ته:

،، تر ټولو،، لاندې څه نه پوهېدل کيږي؟! که وپوښتو، چې له ،، تر ټولو،، څخه به څه وپوهېږم، خو زه څه ورڅخه نه پوهېږم.

په ،، تر ټول ،، ،، تر ،، مورفېم دی، چې چې خپلواکه پوهېدنه د نومويونو د مخه راځي چې پسې یو اړونده یا تل همغه پسېځاینيوی راځي او ،، ټول،، خوي دی. نو له دې امله ،، تر ټولو ،، د پوهېدنې څه نه لري. دا په دې پوهېدنه، چې له دې د پوهېدنې لپاره یو څه یا څوک رابښی او اړونده پسېځاینيوی، چې یو څه و ښوولی شي. تر ټولو جگو خلکو پورې مې ځان ورساوه.

که دا د پرتله کونې له امله کارول کيږي، نو د پرتلې لپاره داسې لیکو: ... و نورو فوتبالیرانو ته ستر (ښکلی، جگ او ...) او یا له نورو فوتبالیرانو څخه ستر (ښکلی، جگ او ...) وو مړ شو.

گومان مې دی دلته خبره د پرتله کونې نه ده، دلته خبره په ستر (ښکلی، جگ او ...) کې ده، چې دا ستر (ښکلی، جگ او ...) جگوي.

-- تر ټولو ډېر لیدل شوی. دا هم موخه ور نه دی او ناسم دی. دا به وي: ډېر خورا ډېر، زښت ډېر لیدل شوی سړی.

-- د گانادا ځوان د نړۍ تر ټولو لوړ سړی گڼل شوی. دا غونډله هم څه نه وايي.

دا به داسې سمه وليکو: د گانا دا ځوان په نړۍ کې ډېر - خورا ډېر - يا زبنتډېر لوړ سړی گڼل شوی. يا د کانادا دا ځوان د ټولې نړۍ و جگو خوانانو ته ډېر - خورا - ، زبنتډېر جگ سړی دی.

دا ستر(بنسکلی، جگ او ...) خوي ويونه دي، چې په پښتو کې يې بڼه نه بدليري او د دې خويونو د جگېدنې لپاره ډېر، خورا ډېر او زبنت ډېر لرو. دا به نو داسې وليکو: ډېر (خورا ډېر ، زبنتډېر) ستر(بنسکلی، جگ او ...) فوټبالر مړ شو.

دا گوره کوتلې او ډېره ساده ليکنه ده.

و دويم ته: تر ډېره بريده... ډېر برید يا ډېره پوله نه شته، نو له دې امله څه ورڅخه نه پوهېدل کيږي. ډېر د ډېرگنو لپاره راځي او پوله يا برید يوگنی دی، چې له دې امله ناسم دی. سم يې : تر ډېرو برېدونو پورې يا له برید څخه ډېر يا اخوا، تر لږې برېده پورې يا تر لويه بريده پورې او داسې نور.

بيا دواړه لنډ: ،، تر ټولو ستر،، نه شته او همداسې ،، تر ډېره بريده،، هم نه شته.

او يا هم تر ډېرې کچې، يا د کابل په کچه.

کچه د معيار يا سويې پر ځای باندې کارول ناسم دي.

،، تر اغيزې لاندې،، دلته هم ،، تر ،، ځای نه لري. دا ،، لاندې،، بايد د يو څه لاندې وي او دلته به دا ،، لاندې،، دلته ،، د اغيز لاندې،، دی.

دا هم: ،، د بيجينگ او رياض ترمنځ،، . دلته هم ،، تر ،، ځای نه لري. سم يې: د بيجينگ او رياض په منځ کې.

-- او تمرينونه تر سره کوي. دلته هم ،، تر ،، څه نه دي ورکړي او سم يې: او تمرينونه و سر ته ورسول يا تمرينونه و پای ته ورسول.

د حالتونو څېړنپای

- د نورو علومو تر شعاعو لاندې. سم يې: د نورو علومو د شعاع لاندې.
- د هغو ژبو تر تاثير لاندې راغلي. دلته هم د ،، تر ،، پر ځای باندې نه راځي
- چي تر بل هر چا زيات ژبپوهنيز اثار يې ليکلي دي.
- سم يې: چي و بل هر چا ته يې زيات ژبپوهنيز
موږ بايد وپوهېږو، چي کړنه، خويويونه، پسپځاينوي او نور ژبني توکي کوم دي او بايد ويې پېژنو، چي څنگه سمکارول کيږي.
راځي په گډه وهڅېږو، چي پښتو مو د ژبلار په څلورديولي کي راوڅاړو، نو بيا د ناسمونو مخه نيول کېدی شي.
- د پښتو ژبي ستونځي- د ما په اند- ټولي په حالتونو يا د پښتو څلورم حالت او همداسي په خويويونو کي دي، چي ما دا په خپل اخري کتاب کي روښانه کړي. که څوک د خبرو څه لري، کړی شو د برېښنا پټي له لاري څخه هم سره په اړيکو کي شو.
- هيله ده، چي په دې هکله بي پروا پاتې نه شی.
- دا پلمه مه نيسي، چي لوستي ريښه مي پښتو ژبه نه ده.
- ما په دې لار کي ډېر کار کړی او نږدې تر لسو کتابونو پورې مي په دې هکله ليکلي.
- د تاسو د ټولو له مرستي څخه ډېره مننه او ستړي مه شی

Smakhan1946@gmail.com

د ډاکټر ماخان ميري شينواري کتابونو ته کتنه

د ډاکټر ماخان شينواري پوهنيز کارونه، ځانگړي دي، دا په دې مانا چې د نورو پښتو ليکنو سره د پښتو ژبې له مخې پوره توپير لري او سوچې بوچې نوې دي. په لاندې ډول:

۱ – ډاکټر شينواري نږدې څلوېښت کتابونه د شمېر پوهنې ريښه کې په پښتو کړې، دا په دې مانا، چې د عربي ويونو په ځای يا يې نوره هم ښه د مسلکي نومونو انډول پښتو ويونه ليکلي. (دا انډول نومونه په پښتو کې شته، جوړ شوي نه دي)

۲ – په درې کتابونو کې يې فزيک هم په پښتو ليکلی، دا په دې مانا، چې پوهنيز او مسلکي ويونه په پښتو دي، چې دا هم د پښتو ژبې له پاره لومړی ځل دی.

۳ – دوه کتابونه د ژبې په هکله، چې هلته هم د نورو ليکوالانو د ليکنو د سمون سره سر او کار لری، چې نوموړی په کې تراوسه ځانله دی، لکه په دې نورو ليکنو کې هم. ملامتي به د نومړي وي، خو وايي، چې کړنې يې د ژبلار سره سمې او سم انديزې دي.

که ژبسمون، چې بيا هم ډېر غزېدلی او چاپ ته چمتو دی، هغه ويونه د څېل شوي، چې ناسم ژبې ته را ننېاسل شوي.

۴-دوه کتابونه ۱۴ – پښتو ژبلار د ښوونځي لپاره به په لنډ وخت کې خوره او

۲۴ – د ژبې په چوپړ کې به هم لنډو ورځو کې ستاسو لوستلو ته وړاندې شي.

زما زياتې ليکنې له پخوا په ټول افغان او اوس همداسې هغه زيات يې د تاند په خپرونه او د دعوت خپرونه کې خواره شوي او نور هم دا کار پسې روان دي.

د حالتونو څېړنپای

او کتابونه په کتابتون.کوم کې خوريزي، چې هلته يې بيا د کتاب په بڼه لوستلی شى.

۳ ۴ – دا اوس پنځه او يا بنډر کتابونه نور د ژبې اړوند ، يو د سياست، او يو د غوره خبرو کتابونه خپروني ته چمو دي. (د اوکټوبر اوم ۲۰۲۲)

د ډاکټر ماخام مېري شينواري ليکنې او ژباړې

د ډاکټر ماخان شينواري چاپ او ناچاپ ليکنې، چې هغه زياته برخه يې له ketabton.com څخه خواره شوي:

:(Vienna (Austria 1988

لومړی:

Kaiser , M. Shinwari : Aproximation compact .H.K
Page ; general algebra 6 algebra : contributions to topological
117 – 122

:(Vienna (Austria 1987

Interpolation und Aproximation durch Polynime in
Universalen Algebren . Diss . Uni. Wien

لاندې د شميرپوهنې پښتوتول کتابونه په المان کې د ، ، افغانستان کلتوري ودې
ټولنه، له خوا چاپ شوي دي
:(Bonn (Germany 2000

دريم: د شميرپوهنې ستر کتاب : د شميرپوهنې برسیره د انجنري، فزيک او
اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زده کوونکو لپاره (دا کتاب په ۹۰۰
مخونو کې چاپ او دا نوي ليکنه به يې ځنو ځايونو غزېدلې او ځنې ځايونه
ترې لري شوي دي)
:(Bonn (Germany 2003

څلورم: ځمکچپوهنه (هندسه) ، په سلو، زرو کې شمیرنه، د گټې – او کټې د کټې شمیرنه ، د احتمالي شمېر نه کتاب د بنوونځي ټولې اړتیاوې پوره کوي
:(Bonn (Germany 2003

پنځم: الجبرونه (د الجبر بنسټونه دي) (ketabton.com ته پورته شوی)
:(Bonn (Germany 2003

شپږم: د شمیر پوهنې انگرېزي – پښتو ډکشنري. (ketabton.com ته پورته شوی)
:(Bonn (Germany 2003

اووم: د شمیر پوهنې الماني - پښتو - او پښتو الماني ډکشنري (ketabton.com ته پورته شوی)

*dictionary German/ Pashto and Mathematical
Pashto/German*
:(Bonn (Germany 2003

اتم: دفرنځيال برابر وړ (دا کتاب په دې څانگه کې يو پيل دی، ساده ليکل شوی) (ketabton.com ته پورته شوی)

equation Translation; An Introduction Differential
Germany): 2003) Bonn

نهم: د شمیر پوهنې فرمولونو ټولگه
Formulas Mathematical
:(Bonn (Germany 2003

لسم: شمیر پوهنه له عربي په پښتو
:(Bonn (Germany 1997

یوولسم: د افغانستان په هکله سپینې خبرې: په المان کې

،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه، له خو

یادونه: له ۲۰۰۰ کال دمخه ډاکتر ماخان شینواري د ،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه، له خوا درې سیاسي مجلې هم را وستلي.

ژباړې او نورې لیکنې:

: *(Brinkmann. (From Brinkmann.du.de .Prof*

لاندې د برینکمن لیکنې چې له پرینکمن ن ج څخه ژباړل شوي دي. دا کتابونه د بنوونځي له پاره او همداسې د کانکور ازموینې له پاره گټور دي.

دولسم - شمیرپوهنه د بنوونځي لپاره لومړۍ ټوک (ketabton.com ته پورته شوی)

دیارلسم - شمیرپوهنه د بنوونځي لپاره دویم ټوک (ketabton.com ته پورته شوی)

خوارلسم - شمیرپوهنه د بنوونځي لپاره دریم ټوک (ketabton.com ته پورته شوی)

پنځلسم - د احتمالوالي شمیرنه د بنوونځي لپاره (ketabton.com ته پورته شوی)

شپاړسم - احصایه یا ستاتیستیک د بنوونځي لپاره (ketabton.com ته پورته شوی)

لاندې کتابونه د شتوتگارت د پوهنتون د استادانو د لکچرونو څخه چې د شتوتگارت پوهنتون ن ج څخه خپاره شوي را ژباړل شوي.

اولسم - انالیزی ۱ (ketabton.com ته پورته شوی)

اتلسم - انالیزی ۲ (ketabton.com ته پورته شوی)

نولسم – کرښیز الجبر (ketabton.com ته پورته شوی)

شلم - د شمیرپوهنې بنسټونه (ketabton.com ته پورته شوی)

یوېشتم - د فرمولونو ټولګه (ketabton.com ته پورته شوی)

دوه ویشتم – فنکشنل انالیز (ketabton.com ته پورته شوی)

درویشتم – وکتور شمیرنه (ketabton.com ته پورته شوی)

نورې ژباړې

څلرویشتم – له www.grundstudium.info/linearealgebra.

څخه:کرښیز الجبر (ketabton.com ته پورته شوی)

پنځویشتم – Georg Gutenberg گڼونپوهنه یا د اعدادو تیوري (ketabton.com ته پورته شوی)

زما لیکنې

:(Germany) Bonn

شپږویشتم - د شمیرپوهنې ستر کتاب دویم چاپ لومړۍ برخه: د پوره تغیراتو سره : دا کتاب د شمیرپوهنې برخې برسيره د انجنري، فزیک او اقتصاد لپاره ، همداسې د بنوونکو او زده‌کوونکو لپاره پوره ګټور دی. په کتاب کې د اړتیا سره زیاتونه او کونه راغلي (ketabton.com ته پورته شوی)

اووه ویشتم- د شمیرپوهنې ستر کتاب دویمه برخه (ketabton.com ته پورته شوی)

اته ویشتم - ځمکچپوهنه (هندسه) دویم چاپ د پوره تغیراتو سره (ketabton.com ته پورته شوی)

د حالتونو څېړنپای

نه ویشتم – الجبر بنسټونه دویم چاپ له تغیراتو سره (ketabton.com ته پورته شوی)

دېرشم - ډېری پوهنه یا ست تیوري (ketabton.com ته پورته شوی)

یو دېرشم – د شمیر پوهنې سم اند (منطق ریاضي) (ketabton.com ته پورته شوی)

دوه دېرشم - د یو څو شمیر پوهانو ژوندلیک (ketabton.com ته پورته شوی)

دریدېرشم – د شمیر پوهنې گډې وډې لیکنې

څلور دېرشم- داهم ژباړه ده، خو لیکونکی یې متأسفانه راڅخه نابلد شوی: د مشتق او انټیگرال شمیرنو ته تمرینونه او اوبیوني یا حلونه یې (ketabton.com ته پورته شوی)

پنځه دېرشم – د شمیر پوهنې انگریزي پښتو او عربي + درې ډکشنري

شپږ دېرشم – د شمیر پوهنې پښتو انگرېزي ډکشنري (ketabton.com ته پورته شوی)

اووه دېرشم – د شمیر پوهنې پښتو ډکشنري د شمیر پوهنیزو وییونو په پښتو روښانه ونه (ketabton.com ته پورته شوی)

اته دېرشم - د زړه له کومې (دا هغه لیکنې دي، چې ځنې یې په نړیول جالونو کې خپرې شوي دي.)

نهه دېرشم – د افغانستان په هکله سپینې خبرې، چې وبه غزیري.

څلوېښتم- د شتوت کارت پوهنتون لکچرنوټونو څخه ، چې د شتوت کارت پوهنتون ن ج څخه خپریږي: د گروپونو تیوري (ketabton.com ته پورته شوی)

- د ښوونځي لپاره فزیک د برینکمن لیکنه

له پنځم ټولگي څخه تر اووم ټولگي پورې ژباړل شوی (دا چې زما دویم مسلک فزیک دی، دا لیکنې ژباړم. دا هم د دې لیکوال یوه ډېره ښه لیکنه ده، چې -د شمیرپوهنې په څیر- دلته هم زیات تمرینونه د حل یا اوبیوني سره په کې راغلي او ماته زیات کتور برېشي) او دالاندې د برینکن څخه راژباړلي

یوڅلوېښتم - فزیک لومړۍ برخه (ketabton.com ته پورته شوی)

دوه څلوېښتم - فزیک دویمه برخه. برېښنا پوهنه. همدا کتاب. (ketabton.com ته پورته شوی)

درېڅلوېښتم - د پوهنې وزارت له خوا چاپ د ښوونځي شمیرپوهنې کتابونو ته کتنه. دې کتاب کې د ښوونځي کتابونو د هر کتاب یوې برخې ناسمونونو ته گوته نیول شوي او ناسمونونه بیا سم شوي دي. (کتابتون.کوم ته پورته شوی)

څلور څلوېښتم - د فزیک کوچنۍ ویونو دکشنري (کتابتون.کوم ته پورته شوی)

پنځه څلوېښتم - پرېپوزېشن یا اړیکو یونه. (ketabton.com ته پورته شوی)

شپږ څلوېښتم = ژبسمون (پښتو کې ناسم راننوتې ویونه، چې سم شوي دي) (ketabton.com ته پورته شوی)

اووه څلوېښتم - پښتو ژباړل یا گرامر ۲۰۲۰ همدا کتاب (ketabton.com ته پورته شوی)

اته څلوېښتم - ژبسمون (که غواړئ دویم غزېدلی لیکنه) : له پخوانۍ لیکنې څخه نوی شوی او پوره غزېدلی ۲۰۲۰. (ketabton.com ته پورته شوی)

تازه لیکلي خو تر اوسه کتابتون ته نه دي پورته شوي او دا د ځانله لیکنو په توگه له درې کاله را په دیخوا د تاند او په دا ورسته کې د دعوت او همداسې د نورو د ج څخه خوریري او خواره شوي دي. په دې کتاب کې د پښتو ناسم

د حالتونو څېړنپای

ننوتې ویونه څېړل شوي ناسمونونو ته ګوته نیول شوي او په دلایلو روښانه شوي، چې ژبمینوالو لېپار هیي لوسته او ګوتنیونه اړینه ده.

نهه څلوېښتم – داسې څه له فلسفې ۲۰۲۰ (ketabton.com ته پورته شوی)

پنځوسم – ژبې مري او نورې لیکنې ۲۰۲۰ (کتابتون ته پورته شوی)

دا اوس خورنې ته چمتو: هیله ده چې کتابتون.کوم (ketabton.com ته پورته شوی) کې یې وکتلی شی

یو پنځوسم- پښتو ژبلار د ښوونځي لپاره. همدا کتاب

دوه پنځوسم- هر څه د ژبې په چوپړ کې.

درې پنځوسم- هر څه د ژبې په چوپړ کې.

څلور پنځوسم- د نړۍ هوښیار تیاوې.

پنځه پنځوسم – د جبران خلیل غوره خبرې .

شپږ پنځوسم- ټولیز سم اند همدا کتاب .

اوه پنځوسم: غوره ویناوې. دویمه برخه.(همدا).

اته پنځوسم: د حالتونو څېړنپای (همدا کتاب)

نهه پنځوسم: حالتونه. د حالتونو غزولې او د ښوونځي لپاره چمتو شوې برخه.
(همدا کتاب)

د ډاکټر ماخان ميري شينواري ژوند ته يوه لنډه کتنه

نوم: ماخان (په لومړي ځل يې نوم «ميري»، وو. د رحما بابا لېسه کې
نومليکلو وروسته په ماخان باندې بدل شو)

د کورنۍ نوم: شينواری

د پلار نوم: ارواښاد نورالرحمان

د مور نوم: ارواښاده پستو بي بي

د نيکه نوم: ارواښاد حسن خان

د نيا نوم: ارواښاده صبره بي بي

د زېږېدو کال: ډاکټر ماخان شينواری د ۱۹۴۶ ز ک د سپتمبر په ۱۵ نېټه
زېږېدلی دی (دا خو هغه رسمي ز ک دی. سمه نېټه يې ۱۳۲۲ او ۱۳۲۰ ش ه
کلونو منځ کې بايد وي، خو تره مې وايي ۱۳۲۰ ه ک دی)

د زېږېدو ځای: ننګرهار د شينواریو د هسکې مېنې ولسولې په مورگي کلي کې
زېږېدلی.

د مورگي غارځلي کلي کې د لمنځتون استادانو څخه له قرانکریم تر پنځکتاب،
خلاصه، مونی، گلستان پورې، چې دا مو بيا په ښوونځي هم لوستل، لوستلي،
خو بې له دې چې پوره پرې پوه شي.

کليوالي ښوونځي: له ۱۹۵۱ تر ۱۹۵۴ پورې د هسکې مېنې مورگي لومړني
ښوونځي، چې دی يې هم د لومړنيو زدکونکو له ډلې څخه وو.

د رحمان بابا لېسه: له لومړي او بيا له دريم تر ۱۲ ټولگي پورې له ۱۹۵۴
تر ۱۹۶۵ پورې.

دی د رحمان بابا لیسې کې له دریم تر ۱۲ ټولګي پورې د خپل ټولګي اولنمره پاتې شوی.

۱۹۶۶ ز ک د کابل پوهنتون د طب پوهنځي په همدې کال کې

۱۹۶۶ ز ک د سپتمبر میاشت د بنوونځي برس له لارې اتریش ویانا ته تګ.

۱۹۶۶ تر ۱۹۶۷ کال پورې ویانا اړوند مودلینګ کې د الماني یا بنه یې اتریشي ژبې او د دیارلسم ټولګي لوست.

اکتوبر ۱۹۶۷ د وینا پوهنتون کې نوملېکنه، چې د پوره زیاتو ستونځو سره په ۱۹۸۹ ز ک کال کې د ډاکټرۍ په اخستلو بریالی شو (دا نو پوره ستونځي دي).

له ۱۹۸۷ ز ک تر ۱۹۸۸ ز ک د فبروري تر پای د دباندنیو چارو وزارت کې مامور.

د ۱۹۸۸ د مارچ لومړۍ نېټې څخه تر ۱۹۹۲ جون پورې په بون جرمني کې د افغانستان جمهوریت سفارت کې د سفير دندې د شارژد افیر (صفر نه وو) د نوم لاندې.

له هغې وروسته په جرمني کې سیاسي پناه.

د ۲۰۰۴ ز ک جون څخه د ۲۰۰۵ ز ک جنوري پورې د کابل علومو اکاډمي د پېداېښتي پوهنو څانګه کې دنده.

له ۲۰۰۸ ز ک د مارچ څخه د ۲۰۰۹ ز ک دسمبر پورې د ریاضي څانګه کې د پوهنې وزارت درسي نصاب کې دنده.

ماخان شینواري بې کاره نه دی او لږ تر لږه له ۱۹۹۷ څخه همدا د کتابونو لیکلو او د ژباړې دنده په غاړه اخستې، چې خپل فکر تر شونې پولې پورې تازه وساتي.

ماخان میړي په ۱۹۷۲ کې له لري د میرمن بساپیری سره واده شوی، چې د واده خبر ورته اتریش ویانا ته ورغلی.

ده د میرمن بساپیری سره په ۱۹۶۳ ز ک کې کوزده کړې وه.

دوي ته لوي څښتن په اتریش ویانا کې د مای په شلم ۱۹۷۹ ز ک دوه بچیان وبخښل، چې څانګه او اباسین نومیږي. څانګه په المان کې د پوهنتون علمي همکاره وه او د حقوقو ډاکتره ده او اباسین ملي اقتصاد او ټولنیزه سایکولوژي لوستلي.

ډاکتر شینواري ته د پوهنیزو هلو ځلو له امله ستاینلیکونه:

۱ – د افغانستان کلتوري ودې ټولنه. جرمني

۲ – د افغانستان کلتوري ټولنه کولن میشنیش. جرمني

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library